

MEGHIVÓ

AZ ESZTERGOMI KÖNYVNYOMDÁSZOK
A BUDAPESTI „ÉBREDÉS“ NYOMDÁSZ DALKÖR
SZÍVES KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

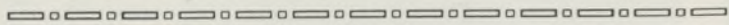
1908. ÉVI JUNIUS HÓ 7-ÉN (PÜNKÖSD-VASÁRNPAP)
A „MAGYAR KIRÁLY“ SZÁLLODA DÍSZTERMÉBEN
TÁNCAL EGYBEKÖTÖTT

HANGVERSENYT

RENDEZNEK, MELYRE

KIVÜL CÍMZETT URAT ÉS BECES CSALÁDJÁT
TISZTELETTEL MEGHÍVJA

a rendezőség nevében: GERENDAY JÓZSEF
elnök.

Kezdeté este pont 8 órakor.

▽ ▽ ▽

HELYÁRAK: Számozott ülőhely 1—4. sorban 1 kor. 60 fillér,
a többi sorokban 1 kor. 20 fillér, állóhely 80 fillér.

▽ ▽ ▽

Felülfizetéseket köszönettel fogadunk és hirlapilag nyugtázunk.

▽ ▽ ▽

A tiszta jövedelem felerészben az építendő nyomdász-szanatórium, felerészben pedig a „Magyarországi munkások rokkant-és nyugdíj-egylete“ esztergomi fiókjának alapja javára lesz fordítva.

▽ ▽ ▽

Jegyek előre válthatók Buzárovits Gusztáv könyvkereskedésében és a „Hunnia“ könyvnyomda papirkereskedésében.

Műsor a túloldalon.

ÖSSZEÁLLITOTTA
TOLNAI SIMON

A

ELŐSZÓVAL ELLÁTTA
TÓTH BÉLA

BŰVÉSZET

☐ KÖNYVE ☐

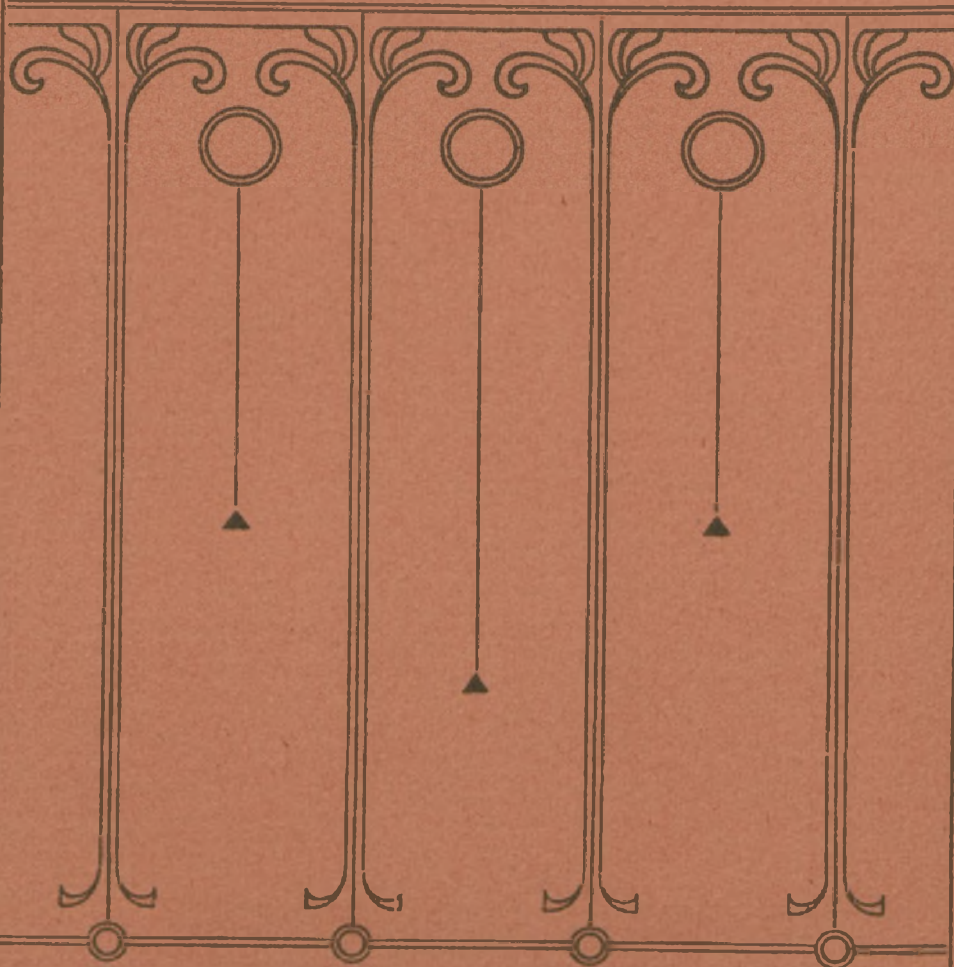

VI. BŐVITETT KIADÁS
: 400 KÉPPEL :

ÁRA 4 KORONA

BUDAPEST — A „MAGYAR KERESKEDELMI KÖZLÖNY” HIRLAP- ÉS KÖNYVKIADÓ-
VÁLLALAT HIRADÁSA

ISKOLAI CIKKEK EGYSÉGES
ÁRJEGYZÉKE

LEITNER M. L. ÉS FIA

==== PAPIRKERESKEDÉSÉBŐL ====

BUDAPESTEN, V., VÁCI-KÖRUT 18. SZ.

000000

WEISZ SAMU

000000

BUDAPEST
VII. RÁKÓCZI-ÚT 24.

**NŐI FELŐLTŐ, KÉSZ
RUHA, SZŐRMEKABÁT
ÉS BOA KÖZPONTI
ÁRUHÁZA**

DUSAN FELSZERELT RAK-
TÁR ANGOL ÉS FRANCZIA
RUHAKELMÉK.
ÉS SZŐRME-ÁRUKBÓL

**DIVAT-SELYEM
ÉS BÁRSOTNYOK**
NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
A LEGOLCSÓBB ÁRAKON

KÉSZ NŐI RUHÁK, FEL-
ÖLTŐK, ESŐ- ÉS UTAZÓ-
KÖPENYEGEK, BLOUZOK,
PONGVOLÁK ÉS ALJAK

**MEGRENDELÉSEK
IZLÉSTELJESEN**
AZ UTOLSÓ DIVAT SZERINT
12 ÓRA ALATT KÉSZÜLNEK

**GVÁSZRUHÁK 6 ÓRA
ALATT ELKÉSZÜLNEK**

MELLÉKLET

A "GRAFIKAI SZEMLE"
1908. ÉVI AUGUSZTUSI
SZÁMÁHOZ.

MEGHIVÓ

1883—1908

Ugyanaznap délután (július hó 26-án) a „Budagyöngye” című nagyvendéglő helyiségeiben (i., Budakeszi-út) műsorral és láncsal egybekötött

NAGY NYÁRI : MULATSÁG :

rendeztetik, melyre a szak-
társakat és b. családtagjait
tisztfelettel meghívja a gép-
mesterek és nyomók vigalmi
:: bizottsága. ::

A mulatság kezdete d. u. 3 órakor.
Belépési-díj nincs. Kötelező mű-
sor ára személyenként 30 fillér.
Fedett helyiségről gondoskodva.

A Budapesti gépmesterek és nyomók köre fennállásának 25 éves jubileuma alkalmából 1908. évi július hó 26-án, délelőtt 10 órakor, a „Gutenberg-Offhon” nagytermében (VIII., Bérkocsis-utca 1. sz.)

DISZ-

KÖZGYŰLÉST

tart a következő napirenddel:

1. Elnöki megnyitó.
2. Diszelnök választása.
3. Ünnepi beszédek.

A kör t. tagjait, valamint az érdeklődőket tisztelettel meghívja a választmány.

THE
EUFON

IS THE FIRST
REALLY
HORN LESS
TALKING
MACHINE

You may see from the
picture that there is indeed
no horn at all, not even a
hidden one. ::::

MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSOK ÉS BETŰÖNTŐK SZAKEGYESÜLETÉNEK SOPRONI HELYI CSOPORTJA

EGYLETI HELYSÉG: SZT.-GYÖRGY-UTCA 3., I. E.M.

(„MAGYAR KORONA” SZÁLLODA)

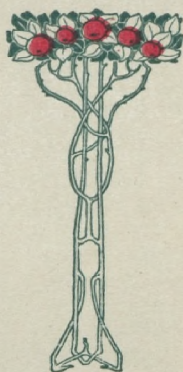
Sopron, 19.....

PÁLYADÍJAT NVERT MUNKA
SZEDTE: LAMMER ÁRPÁD
NYOMTA: SZABÓ LÁSZLÓ

A „GRAFIKAI SZEMLE” MELLÉKLETE

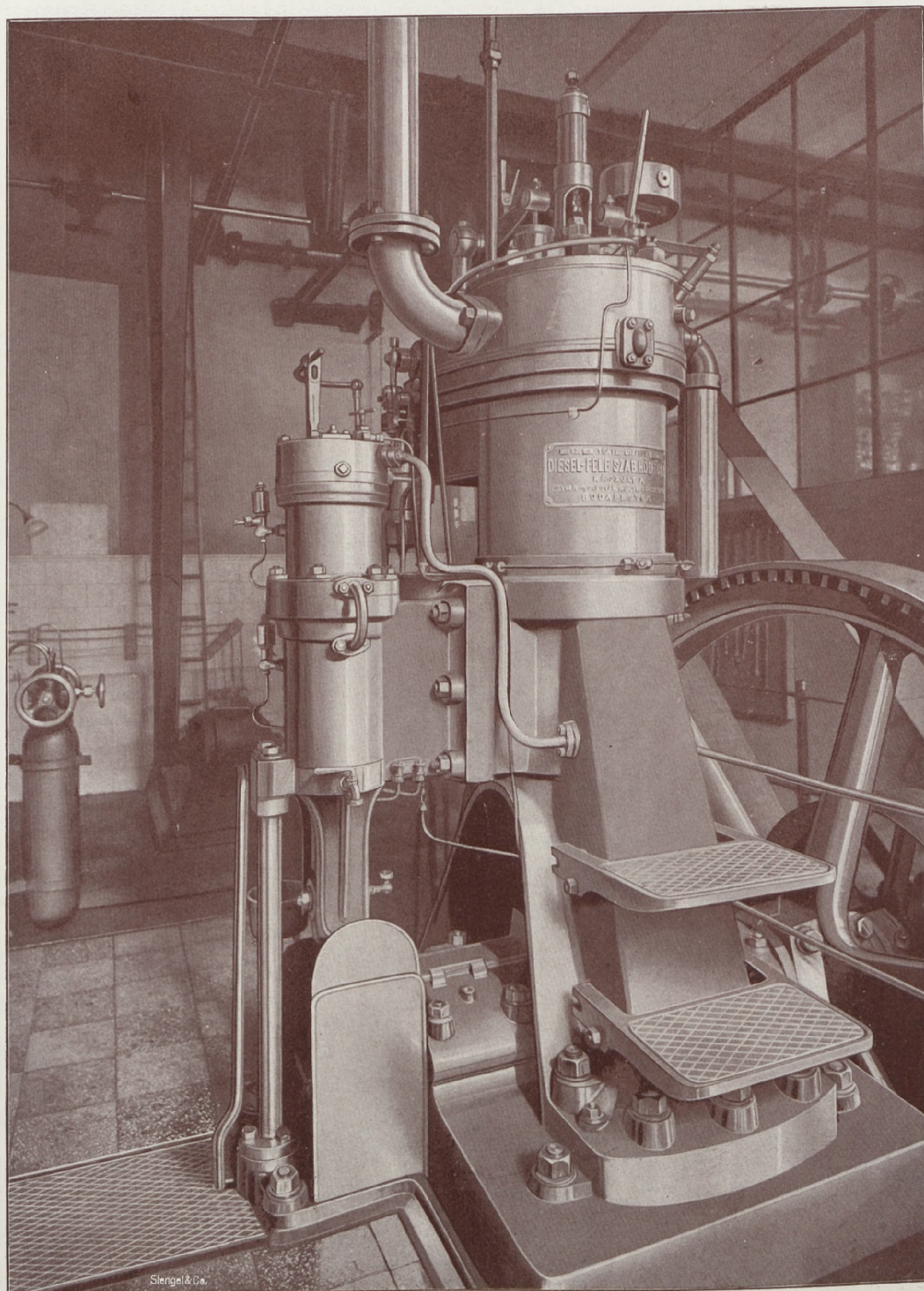
ROMWALTER ALFRÉD
KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI
MŰINTÉZETE SOPRONBAN

GYÜMÖLCSFÉLÉK
ÁRA 1908. ÉVBEN

KIADJA MADOTTO ISTVÁN UTÓDA
DÉLIGYÜMÖLCS-KERESKEDŐ
SZOMBATHELYEN

BAER OTTÓ FESTÉKGYÁR BUDAPEST, VII., GIZELLA-ÚT 53.
TÖRZSGYÁR DREZDA

RÉSZLET A BUDAPESTI GYÁRBAN MŰKÖDŐ DIESEL MOTORRÓL

NYOMATOTT A GYÁR 1340. SZ.
KÉTSZINTMUTATÓ FESTÉKÉVEL

JÓKAI KÖNYVNYOMDA NYOMÁSA
BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-ÚT 28.

MELLÉKLET A „GRAFIKAI SZEMLÉ”-HEZ

Grafikai Szemle

Havi folyóirat a grafikai iparágazatok számára.

Tartalom: Borítékunk és mellékleteink. Gondolkozzunk csak . . ! (Kner Imrétől.) Magyar helyesírási szokások s vitás kérdések. Ferdére állított sorok a hirdetés-szedésben. Ujdonságok a fotomechanika birodalmából. (Háromszínű nyomtatás a litográfiában. Fotográfiailag elrajzolt alapnyomatok.) Magyar Nyomdászok Évkönyve az 1909. évre. Apró jegyzetek a betűszedők munkaköréből. (Stílszerűség s egyszerűség a szedésben. Betűk és díszek kihúzása a szedésből. Fattyúsorok elkerülése tördelés közben. Hogyan reszeljük le a betűk húsát? A törtszamos szekrénykéék gondozása.) A papirus a könyvnyomtató szempontjából. (Minő papírra nyomtassuk könyveinket? A raktáron-tartás hatása a papirosra. A téher papirus mellékszíne.) Töredékek a könyvnyomtatás történelméből. Színhatás a festőies képek nyomtatásában. Apró jegyzetek a gépmesterek munkaköréből. (A festékező hengerek pontos beállítása. A nyomat ellenőrdése kivetés közben.) A méterrendszer és tipométria átszámítása. Levelezés és különféle egyéb közlemények. (A Könyvnyomdászok Szakköre Szabadkán. A békéltető bizottság az inasok fölveteléről. Az angol nyomdász-szervezetek egyesülése. Adatok az első magyar bibliografus életéről. Huszonöt-estendős nyomdászági jubileum. Rózsakirálynőnek megválasztott szaktársnő. A boldogult török cenzurának korszakából. A képtávirónak alkalmazása a gyakorlatban. A mesterséges világlátás hatása a szemünkre. Az ausztriai nyomdászlapok példányszáma. Kik voltak a leghírhedtebb könyvpusztítók? Névjegyek üdvözlőkép való megtáviratozása. Melyek eddig a világ legkisebb könyvei? Ósnyomtatványok hamisítói Olaszországban. Végrendelet föltalálása az ócska könyvben. Kuttyák mint hirdetéshordozó objektumok. Érdekes megfigyelések a kalendáriummunkból. Az ember hangja mint rajzképző eszköz. Egy amerikai nagy napi lap történetéből. Egy nagyon érdekes bibliográfiai ritkaság. Mikor sztrájkoltak először a nyomdászok? Reklám az amerikai imádságos könyvekben. Jegyzetek a sokszorosítóipari anyagtanból.) Jegyzőkönyv s más hivatalos közlemények. (Jegyzőkönyv a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottságának üléséről. Bírálati jelentés az Évkönyv ornamentálására kiírt pályázatról. 1908 januárius havi példányok keresetnek! Választmányi ülés 1908 augusztus 17-én. Jegyzőkönyv a Könyvnyomdászok Szakköre kolozsvári csoportjának közgyűléséről. Tagsági forgalom 1908. év július havában. Tagsági járulékok a múlt hóban. A Könyvnyomdászok Szakköre pályázatai. Pénztári kimutatás 1908. július haváról. Fölhívás Körünk vidéken dolgozó tagjaihoz. A tag szórakozási alkalma körhelyiségünkben. Kondícióbeli változások pontos bejelentése. Fotografus kedvezménye tagjaink részére. Kedvezményes színház- és fürdő-utalványok. A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai.) Hirdetések rovata. Kilenc melléklet.

Borítékunk és mellékleteink.

Borítékunkat *Berger és Schimek* nyomdájában nyomattuk. E nyomda jeles akcicens-szedője, *Müller Sándor* volt a tervezője meg szedője, s *Schimek Ferenc* főnök a nyomtatója. Az egész ornamentum csupa lénia-darabból van összeszedve. A rendkívüli precizitás alapot is Müller szaktársunk véste. — Első mellékletünk *Buzárovits Gusztáv* esztergomi nyomdájában készült meghívó. *Zeke József* szaktársunk, e nyomda művezetője volt a csinos alkalmi nyomtatvány tervezője és szedője egy személyben. — "A bűvészet könyve" föliratot második mellékletünk a budapesti Jókai-nyomdában készült. *Müller Sándor* szaktársunk szedte és *Schimek Ferenc* nyomdafőnök nyomtatta a *Péterfalvi Papirgyár* mindenkinek ajánlható kitünő papirosára. — *Leitner M. L.* és *Fia* papirkereskedők árjegyzékét *Károlyi György* kitünő híru nyomdájának köszönhetjük. *Fekete Béla* szaktársunk volt a rendkívül szabatos és mintaszerű nyomtatvány szedője. A *Weisz Samu* cégét mutató kártya a *Grafikai Intézet Részvénytársaság* nyomdájában készült. *Hollósy János* akcicens-szedő szaktársunk volt a csinálója. — Kisalakú, fehér papirosra ragasztott csinos meghívó következik ezután. A *Világosság* könyvnyomdában készült, s e nyomda kiváló mesterszedője, *Kún Kornél* szaktársunk tervezte és szedte. — Az "Eufon" beszélőgép prospektusának a címlapja szintén a Jókai-nyomdában készült. *Müller Sándor* tervezte és szedte meg a maga

bravúros lénia-szedési technikájával, és *Schimek Ferenc* szaktársunk nyomtatta ki három színben. E melléklet a borítékkal és a második helyen említett melléklettel érdekes összehasonlításra ad alkalmat. A kitünő papírost a *Péterfalvi Papirgyár* budapesti raktárának köszönhetjük. — A Szakegyesület soproni helyi csoportjának kékes papirosra nyomtatott levélfejét *Romwalter Alfréd* soproni nyomdájában nyomtatták. Szedője: *Lammer Árpád*, nyomtatója *Szabó László*. A levélfej annak idején Sopronban pályadíjat nyert. — *Geist Márton* jóhírű szombathelyi könyvnyomdájában készült a gyümölcs-árjegyzék címlapját mutató nyolcadik mellékletünk. *Halász Ferdinánd* szaktársunk volt a szedője. Kilencedik mellékletünk *Baer Ottó* budapesti gépgyárának hatalmas Diesel-motorját mutató autópípai, két színt mutató festékkel való nyomtatásban. A szép képnymat a Jókai-nyomda főnökének, *Schimek Ferencnek* a széltében ismert szaktudását dicséri.

A kilenc melléklet közül a nyolc első részt vez a Grafikai Szemle harminc-koronás augusztusi pályázatán. E pályázat a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottságának legközelebbi ülésén kerül eldöntésre. Éppen az eldöntetlenség miatt kerülünk a fon-
tebbi ismertetésünkben minden olyan dicséretet meg kritikát, amely bármely irányban is a hangulatkeltés látszatát viselhetne volna magán. Annnyit azonban konstatálhatunk, hogy az e havi eredmény kiválóan szép.

Gondolkozzunk csak...!

Mi modern nyomdászok sokszor mosolyogva emlékezünk vissza a régi jó időkre, mikor még az accidenszedő keze olyan szabályokkal volt megkötve, amelyeket mi ma már csak "copf"-nak tartunk, s amelyek ma már rég feledésbe merültek, de amelyeket nem ártana a mai nemzedéknek sem megszívlelni; ezek a szabályok régi tapasztalatokon s a régi nyomdászok nagy forma- és stílus-érzékén, meg azon a mesés érzéken alapszanak, amellyel mindig megtalálták egy-egy sornak vagy sorcsoportnak az őt megillető helyet a papíros sfkján.

Pedig mi sem vagyunk jobbak a Deákné vásznánál. A jelszavak ma is csak úgy röpködnek a levegőben, csak az a különbség, hogy sokkal könnyebben eresztik őket útnak, mint a régieket.

Bár ilyen dolgokban a személyeskedést nem szeretem, mégis megmondom őszintén, hogy erre a kis elmefuttatásra a Lengyel Sándor cikke, a Grafikai Szemle legutóbbi számában adta meg az impulzust. Ez a cikk ugyanis a legutolsó eddig egy egész csomó hason tárgyú és irányú olyan cikk között, melyek különböző szakférfiak tollából eredtek bár, de mind e jelszavakat kolportálták.

• • •

Az egyik e jelszavak közül teljesen hamis, a másikat csak hamisan értelmezik.

"Neutrale Ornamente!" Ez az egyik. A nagy Eckmann nyomán merült fel, még pedig a pedáns németek közt. Szegények kétségbe voltak esve egészen, hogy ha például egy tudományos művet kellett díszíteniök, hogy mivel díszítsék! A virág ilyen célra nem elég komoly, már pedig összes díszítő motívumaink kilencvenkilenc százalékának a virág a fő alkotó eleme. Ugy látszik, hogy a természet a virágot direkt erre a célra alkotta. Kitalálták tehát, hogy neutrális díszítéseket kell kitalálni, pedig hát maga ez az eszme a legnagyobb képtelenség. A legszebb kísérlet volt ezen a téren az Eckmanné és a Bürck Pálé. Ámbár ők maguk nem ezt a célt tűzték ki maguk elé, de a jó németek ezt akarják beléjük magyarázni.

A világnak semmiféle művésze önnönmagából alkotni nem tud, hanem külső benyomásait egyéni szemmel nézi, s egyéni módon dolgozza fel.

Ebben már benne van a "neutrális ornamentals" cáfolata. Csak egy kis megfigyelés meg jó szem kell hozzá, hogy Eckmann, Bürck vagy a mi Hortink legfelismerhetlenebb rajzában is egy virágot, levelet, halat, oroszlánt, csigát, sőt akár embert is felismerhessünk.

Hát hol van akkor az a sokat emlegetett "neutrális ornamentals"?

A mohamedánoknak vallási törvény tiltja a természet bármilyen módon való utánzását. Ezért nincs mohamedán festészet, s ezért jutott a mohamedán díszítő művészet olyan magas fokra. Az a szellemi erő és alkotási vágy, amelyet egy ilyen bornirt törvénnyel bezártak, a díszítő művészet és műipar szelepijén keresett szabadulást. S nézzük meg ezeket a híres "neutrális" díszítéseket! Mindenütt tisztán felismerhetjük az összefont növényeket, vagy a szalagfonatok közt a kosárfonatok, nádszékerek és szövetek strukturájának utaztatát, amelyeknek szigorú szabályossága is csak mellettem bizonyít.

A másik hazug jelszó a "sík felület" örökös hangoztatása.

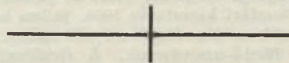
"Neutrális", tárgyaltalan ábrázolás nincsen. Már pedig semmiféle tárgyat egy síkba beprézelni nem lehet.

Soha semmiféle divat, stílus a díszítő művészetből a plasztikát ki nem zárhatja.

Ott vannak az Eckmann nagy értékű, művészi dolgai! Ki dolgozik ma még Eckmann stíljében? Vagy ki ismeri a Wendler Alfréd modern léniaétképményeit? Birtokomban van egy füzetem, de soha még el nem fogott az inger, hogy valami ahhoz hasonlót csináljak. Dacára annak, hogy Wendler alkotta eddig a lénia-ornamentumokban a legváltozatosabbat, díszítményein valami sivárság, üres hangulatnélküliség ül. Mi ennek az oka? A plaszticitás hiánya. Amit az bizonyít, hogy munkái közül azok a legjobbak, amelyekben bizonyos akaratlan plaszticitásra irányuló törekvés nyilvánul meg.

Pollák Illés "A művészi teremtés törvénye" című művében a perspektíva képzetét igen helyesen és szellemesen a szemgolyó felületének domború voltával magyarázza. A perspektíva képzetének oka szemünkben fekszik. Mindenben akaratlanul is távlatot keres a szem. Ime egy bizonyíték.

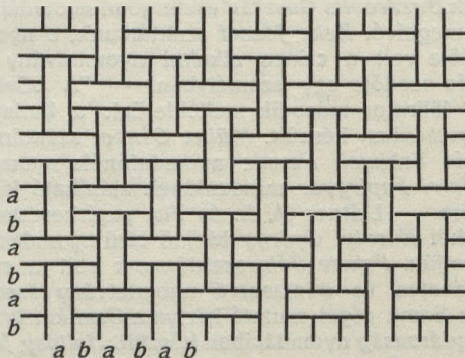
Ha két kétpontos félkövér vonalat keresztelünk ilyenformán:

a rövidebb félkövér vonal kis húsa folytán keletkező megszakítás a keresztelődésnél teljesen azt a képzetet kelti fel a szemlélőben, mintha a hosszabb vonal a rövidebb *alatt* bujna keresztül.

Színes dolgoknál a plaszticitás kizárása teljesen lehetetlen. A harmóniát tudvalevőleg a kontraszt, a világos és sötét, a meleg és hideg, a törött és töretlen színek váltakozása adja meg. Már pedig a világos, meleg, tiszta színek mindig közelednek a szemhez, míg a sötét, hideg, szürkés színek távolodnak a szemtől.

Ime a másik bizonyíték:

Ezen ábra, bár árnyékolás vagy a perspektívikus ábrázolás bármely más eszköze nélkül van rajzolva, határozottan plasztikus. Szemünk szinte követi az egymás alatt átbujó, vagy egymás fölött áthaladó szalagokat. Már most vegyünk magunknak annyi fáradságot és vessük ki ezt az ábrát két egyszerű

színnel. Válasszuk erre a célra a pirosat és a zöldet, ámbár a pirosnál melegebb és a zöldnél hidegebb színek is vannak még. Fessük ki szép élénk pirossal az *a*-val jelzett szalagokat és zölddel a *b*-vel jelzett kis kockákat, melyek a háttérrel képezik. Látni fogjuk, hogy milyen szépen emelkedik le a szalagfonat a háttérről. Ha azonban a szalagokat festjük zöldre, és a háttérrel pirosra: első pillanatra fel fogjuk ismerni, hogy milyen természetellenes és hibás így a színezés, dacára annak, hogy ez a helyesebb alkalmazási arány,

mert a melegebb színt mindig kisebb területen kell alkalmazni, mint a hideget.

• • •

Lehet biz' ezekről a dolgokról csevegni egy kicsit, igaz, hogy úgy is, mint Napoleon öcsénk az Élet komédiáisaiban, aki álnév alatt a saját cikkeit cáfolgatta.

Én különben csak neophitákat gyűjtögetnék, de esetleg, erős bizonyítékokkal, magamat is meg hagyom téríteni. Tessék megpróbálni. *Kner imre.*

Magyar helyesírási szokások s vitás kérdések.

Talán éppen a német könyvnyomtatás fejlődöttsége érlelte meg Németországban is azt az eszmét, hogy rendszerbe foglalják a helyesírást, és szótárral ellátott helyesírási kátét adjanak a nyomdászember kezébe. (Dr Duden Konrad: *Rechtschreibung der Buchdruckereien deutscher Sprache.*) A magyar nyomdásznak — munkaadónak és munkásnak egyaránt — érdeke, hogy ilyen könyv Magyarban is kerüljön a piacra, azonban minél előbb. A Szakkör, mely a magyarországi nyomdaipar fejlesztésében olyan tevékeny részt vesz, ezt a szorosan nyomdai kérdést is a kezébe vehetné, még pedig úgy, hogy az elismert legjobb korrektoraink közül egy bizottságot alakítana, mely aztán megvitatná a könyv egész anyagát. Tudtommal dr Duden is a németországi nyomdai korrektorok bevonásával csinálta meg a könyvét, amelynek aztán megvolt az az előnye, hogy az összes német nyomdák elfogadták a helyesírását, sőt ma már mindenütt respektálják, ahol a német nyelv használatos.

Egy ilyen helyesírási rendszer megcsinálásánál első és főfeladatnak kell lennie az egyszerűségnek. Kerülni kell az olyan szabályokat, amelyek kétféle módot is helyesnek tüntetnek föl. Az akadémia helyesírásának ez az egyik legnagyobb hibája. Az egyszerűséget azon kell kezdeni, hogy a rövid helyesírási módot akceptáljuk az egész vonalon. A rövid helyesírási mód mellett egyik legnagyobb érv a *gyakorlat*. Tudjuk, hogy az egész országban ma is rövid helyesírást alkalmaznak, kivéve az akadémia kiadványait és néhány egyéb munkát, köztük a Grafikai Szemlét is. Hogy milyen eredménnyel alkalmazzák az ugynevezett hosszú ortográfiát, azt érdekesen jellemzi maga a Grafikai Szemle, amely a hosszú ortográfiának hódolva, egyazon szót kétféleképpen is írja, sőt éppen a helyesírással foglalkozó cikkemben is ortografiai hibák maradtak, noha meg vagyok róla győződve, hogy megkülönböztetett lelkiismeretességgel csinálják a lapot. A hosszú ortografia ma is óriási fejtelenséget okoz ott, ahol alkalmazzák. A napilapok közül az egyetlen Pesti Hírlap próbálta meghonosítani a hosszú helyesírást, azonban hogy mennyire nem sikerült, az abból is kiténik, hogy már a Pesti Hírlap címében is hiba van, mert a *Hírlap* szóban előforduló "i" betűnek hosszúnak kellene lennie. A megboldogult Tóth Béla kötötte magát nagyon a hosszú ortografiához és hirhedt esti leveleiben bizony nem törődött a lap címével, hanem hosszú "i" betűs Pesti Hírlapot írt. Azt hiszem, a hosszú helyesírást is ő rendszeresítette a Pesti Hírlapnál, ahol megszokták a különben nagy tudású ember öreges házsártoskodását és nem ellenkeztek vele. Hivatkozhatunk akármelyik kultúrnyelvre: mindegyikben vannak hosszú magánhangzók,

de röviddel írják, és csak a kiejtésnél adják meg a szó helyes hangzását. Persze itt nem az összes hosszú magánhangzóról van szó, mert az *ó, ő, á* és *é* betűk ki nem küszöbölhetők. Ezek a betűk különben a többi kultúrnyelvekben is megvannak, csak egy részüknél nem ékezettel jelzik a hosszúságot. (Például: *Eau de Cologne.*) Viszont a görögben, héberben, arabban annyi az ékezet, hogy csak nagyon ritka ember ismeri ki magát. A görögnek például több mint tíz α -ja van, annyi rajta az ékezet.

Az ortografia egyszerűsítésénél tekintetbe kell jönnie az idegen szavaknak is. A gyakrabban használatos idegen szavak, mint például *ortografia, intelligencia*, magyarosan írhatók. De nem szabad tulzásokba esnünk. Az idézett idegen szavakat vagy mondatokat mindig az illető nyelv ortografiája szerint írjuk, kivéve természetesen, ha a szerző éppen a kiejtésre van tekintettel, amikor azt ugysis jellemzi a kéziratban. Helytelen a tulajdonfőnevek erőszakos magyarosítása, ahogyan azt például a Budapesti Hírlap is cselekszi. Mert *München* vagy *München* nincsen, csak *München* van. Nem lehet *Goluhofszki*-t írni, mikor az illetőt *Goluhowski*-nak hívják. Érdekes, hogy milyen mélyen a szokásban van egyes külföldi városok helytelen írása. Általában *Páris*-t írnak, pedig az *Paris*. Vagy ki gondolna arra, hogy *Brüsszel* sehol sem létezik, hanem ehelyett van *Bruxelles*? E tekintetben bizony nagyon nehéz egy olyan megoldást találni, amellyel a szokás hatalmában lévőket egyszerre meg lehetne győzni. A magyaroknak ugyanis az a rossz szokása megvan, hogy minden nyelvből "bevág" néhány elegáns hangzású nevet, aztán persze használja is, de "magyarosan" írja, vagyis meghamisítja. Pedig a magyarosítás nem abban rejlik, hogy az idegen kiejtést utánozzuk, hanem abban, hogy a magyar nyelv olvasási szabályainak megfelelőleg ejtjük ki az idegen neveket. A franciák e tekintetben nagyon következetesek. Ők senki nevét sem hamisítják meg, senki nevét másképpen nem írják, mint ahogyan az helyes. Ők *leírják*, hogy *Munkácsy*, de azt mondják, hogy *Mönkácszi*. Náluk az nem szégyen, ha valaki nem nyelvmester. Nálunk azonban még a kereskedőlegények is kiszólják az embert, ha véletlenül *Darwint* mondunk *Derwin* helyett. Egy ugynevezett "társaságbeli" embernek tudnia kell egy kicsit németül, egy kicsit angolul, egy kicsit franciául, sőt egy kicsit olaszul, románul, tótul és szerbül is. Amiből azután az következik, hogy magyarul is csak egy kicsit tudnak. És ez annál szomorubb, mert éppen a magyarosítás érdekében történik.

Az ortografia egyszerűsítésénél azonban nem szabad tulzásokba bocsátkoznunk. Gyakorlatban van például

az is, hogy az *és* meg a többi kötőszavak előtt *sohasem* tesznek vesszőt, ami nagyon helytelen, sőt néha határozottan zavarólag hat az olvasásnál. Nem rossz például: *Nem természete a gorombáskodás és veszekedés.* Így azonban már *nem* helyes: *Nem természete a gorombáskodás és veszekedés nélkül is el tud lenni.* Itt szinte önmagától értetődik, hogy a *gorombáskodás* szó után vesszőt kell tennünk. Amint a két főtí példából is láthatjuk, a vessző mellőzése csak akkor helyes, ha *szavakat* kötünk össze. Mihelyt azonban két *mondat* között fordul elő a kötőszó, vesszőt kell alkalmaznunk. *Összevont* mondatokban előforduló kötőszó előtt nem kell vessző.

Dívatban van a rendhagyó igék helytelen írása is. Akárhányszor olvashatjuk gyönyörű munkákban, hogy: *Megtöltötte, hogy játszék.* Pedig ha a *játszék* szót egy *sz-szel* írjuk, akkor az nem parancsolómódban van, hanem elbeszélő- vagy félmult időben. Aztán *nem löjj*, hanem *lőjj*, *nem jöjj*, hanem *jöjj* a helyes.

Az sem érdektelen, hogy például a hónapok neveit *kis betűvel* írjuk, aminthogy *kis betűvel* írjuk egyes ünnepek neveit is, holott azok voltaképpen tulajdonfőnevek. *Kis betűvel* írjuk a *Holdat*, a *Napot*, de a *Marsot* nagygal, kicsivel a Földet (mint bolygót), de nagygal az égboltozatnak akármelyik másik csillagát.

Nagy a rendszertelenség az utcák írásánál is. Itt az akadémia helyesírását tartom jónak. Helyes az, hogy *Kossuth-Lajos-utca*. De ha melléknevet csinálunk belőle, akkor így írjuk: *kossuthlajosutcai*. Helyes az, hogy *Gróf-Károlyi-utca* és *grófkárolyiutcai*, *Baross-utca* és *barossutcai*.

Állítólag Arany János mondta, hogy a *kevésbé* leírásához egy *b* kevés *b*. Pedig ez sem lehet helyes, mert sem a szó származtatásából, sem a kiejtéséből nem lehet két *b* betűre következtetni. Egyszerű szójáték tehát az egész, amelyben azonban semmi logika sincsen. Sokkal észszerűbb az az okoskodás, hogy *többé*: több *b*, *kevésbé*: kevés *b* betűvel íródik.

A *fáradtság* vagy *fáradtság* helyes írása aszerint ó, hogy milyen esetben használjuk; ha állapotot

akarunk vele kifejezni, akkor *dt*-vel írjuk. Például: *Fáradtságtól elcsigázott test.* De a következő mondatban *t* nélkül helyes: *Némi fáradtsággal eredményeket érhetünk el.*

Érdekes kérdés az is, hogy *lakos-e* a helyes avagy *lakós*, *öv-e* vagy *öv*, *öntöde-e* vagy *öntöde*, *sohaj-e* vagy *sóhaj*, *ohaj-e* vagy *óhaj*, és a többi. Nem helyes az *ó* és *á* indulatszavak ilyen írása: *oh*, *ah*. Ez egyszerűen germanizmus.

Kevesen tudják azt is, hogy mikor kell a megszólításokat nagy betűvel írni, és mikor kicsivel. Szabály az, hogy minden megszólítást nagy betűvel írunk, de csak akkor, ha írásban szólítunk meg valakit. Ha például regényben, novellában vagy beszédben fordul elő a megszólítás, mindig csak kis betűt használunk. Csak egy kivétel van: a *t. Ház*. Ha levelet írunk, akkor így írjunk: *Helyeslem az Ön elhatározását.* De ha ugyanez a mondat regényben vagy novellában fordul elő párbeszéd alakjában, akkor így jó: *Helyeslem az ön elhatározását.* Levélben így írunk: *Ismerem a Te gonosz terveid.* De ha ugyanez párbeszédben fordul elő, akkor már így helyes: *Ismerem a te gonosz terveid.* Csodálatos, hogy az utóbbit minden betűszedő és korrektor tudja, de ha a *te* megszólítás helyett *ön* van a kéziratban, akkor rögtön verzálist keresnek. Pedig oly egyszerű a kérdés.

Láthatjuk az említettekben is, hogy a helyesírással érdemes is, de szükséges is foglalkoznunk, ha azt akarjuk, hogy egységes és rendszeres ortografiánk legyen. A magyar viszonyokra eléggé jellemző, hogy nem akadt még egyetlen tudós se, aki komoly munkával lépett volna a közönség elé. Ehelyett közönséges üzleti spekuláción alapuló 20–60 filléres helyesírási füzeteket dobálnak a könyvpiacon, amelyekben néhány nyavalyás szabályon kívül semmi sincsen. Nálunk nem akadt egy Duden, hát vegyük a kezünkbe mi magunk ezt a kérdést. Mindenesetre azonban előbb foglalkozzunk nyilvánosan is a vitásabb kérdésekkel, mert hiszen az elmondottakkal még egyáltalában nincsen kimerítve a tárgy. Szilágyi József.

Ferdére állított sorok a hirdetés-szedésben.

A ferde sorokat a mai mesterszedési irány nem igen tűri, de mindamellett hirdetéseknel akárhányszor megkívánja a megrendelő, hogy a nevét ferdén futóra állítsák. Az ilyen ferde sorok vagy alulról futnak fölfelé, vagy pedig fölülről lefelé. Az előbbi szedési mód a használatosabb, mert így a sor elolvasása sokkalta könnyebben esik. Ha kurzív sorról van szó: nem is igen állíthatjuk másképpen, mert fölülről lefelé futtatva a sort, a betűk szinte hasra esnének. Pedig a ferde sorok alkotásához a kurzív betűk a legalkalmasabbak; ha ezekből szedjük meg a sort: ferdére állításkor ügyeljünk a sor olyan hajlási szögben való beállítására, hogy a kurzív betű alapvonásai függőlegesen álljanak. A ferdére állított sorokat, ha csak nem túlságosan nagyok és tömör képűek: ajánlatos léniaák közé foglalnunk. — A ferde sorok szedésének vannak bizonyos mesterfogásai, amelyek ismerete nélkül aligha sikerülhet kifogástalanul rögzítenünk a szedést meg a benne levő kizáró darabokat. Éppen ezért röviden elmondjuk, hogy miképpen kell ilyen esetben eljárunk. Így mindenek előtt — még mielőtt a szedésbe belekezdenénk — hajónkon ürtöltőkkel

pontosan körülzárunk egy a hirdetés nagyságának megfelelő ürt, a keretet, illetőleg keretvonalakat beleszedjük, s aztán a vastagabb tágtíttokkal meg esetleg léniaákkal is alul-fölül megtámasztott ferde sort beletéve, az utóbbit abba a helyzetbe toljuk, amelyet majdan véglegesen el fog foglalni. Most a ferde sor alatt pontosan kizárjuk a megmaradt ürt, úgy hogy ha fölülről bármennyire szorítjuk is a ferde sort: az ne engedjen a helyzetéből. A fölül maradt ürben pedig megkezdjük az odavaló szövegnek a beleszedését. Ha ez kész és kellőképpen ki van zárva: kizárjuk az alsó ürnek a töltelékét, s a szükséges szöveget szedjük helyébe. Sok szedőnek az a szokása, hogy az itt-ott maradt üredékekbe összevágott papírost dugdos, avagy gipszet önt. Egyik eljárást sem ajánlhatjuk; az előbbi meglehetősen utálatos, az utóbbi pedig sok bajt okozhat nyomtatás alkalmával: az ide-oda taszigálás következtében meglazult s darabokra töredezett gipsz a formára vagy a forma alá kerül. Rendes kizáró darabokat kell tehát vennünk, még pedig lehetőleg keveset. Az alsó kizártának teleszedése és kizárása már nem nehéz.

Ujdonságok a fotomechanika birodalmából.

Háromszínű nyomtatás a litográfiában.

A fotolitográfiának meg a könyvnyomtatásnak a háromszínű nyomtatás tekintetében való érdekes egyesítését szabadalmaztatta újabban egy német műintézet. Eljárásának veleje az, hogy a vörös meg a sárga színt fotolitográfiai formákról, a kéket pedig egy élesebben kiadódó magasnyomtatásos formáról nyomtatja. Ez a háromszínűnyomtatásos eljárás tehát egyesíti a litográfia lágyágát és kellemetességét a könyvnyomtatás élességével. Már a fotolitográfiai formák egymásra-nyomtatásakor is határozott kép áll elő, mert e fotolitográfiai formák az objektív színbontási rendszerrel készülnek; e határozottság élességgé fejlődik ki a harmadik, a tipográfiai forma lenyomtatása alkalmával. — A háromszínű nyomtatást mind ez ideig legfőképpen csak a könyvnyomtatásban praktizálták, ami azonban csak nagyobb példányszámok nyomtatásakor fizetődött ki igazán jól, mert a lemezek előállítására sok pénzbe és fáradságba került. Kisebb példányszámú képeket tehát inkább kromolitográfiai úton nyomtattak, amely azonban megközelítőleg sem ad olyan eredményt, mint a tipográfiai háromszínű nyomtatás. Az egymás mellé és egymás fölé nyomtatott színeket ugyanis kézzel kell kihúzni, ami által a rajz természetesen veszendőbe megy. A kép tompa hatását lehet ugyan némileg megszüntetni, ha az úgynevezett autokróm-eljárással dolgozunk, vagyis a litográfiai színek fölé fekete autotípiát nyomtatunk. De az autokróm-nyomtatás sem kielégítő, mert a színek kihúzása meglehetősen körülményes munka, s azonkívül sok színlemezre is lehet szükségünk, ha az erősebb színek mellett nagyobb fölületen gyöngébbek fordulnak elő. Végül pedig az utoljára nyomtatódó fekete szín gyakran egészen zavarossá teszi a képet. — Megpróbálták már: vajjon nem lehetne-e

úgy segíteni a bajon, hogy a trikrómia teóriája szerint három főlvételt készítenek, s ezt aztán a litográfiai köre átviszik, de így sem boldogultak. A háromszínű meg négyszínű nyomtatásnak, a trikrómiának az elve tudvalevőleg olyan általános és egyszerű, hogy a laikus ember okvetlenül azt hiszi: annak gyakorlati keresztülvitele a sokszorosító művészetek mindegyik ágazatában, s így a litográfiában is egyformán lehetséges. A gyakorlatban azonban ez még sincsen így: a litográfiában aprólékos technikai nehézségek lehetlenné teszik a háromszínű nyomtatással való eredményes munkát. A háromszínű nyomtatvány rendkívül finom ponthálózata — különösen a tónusok egymásbafolyásánál — a litográfiai köre vagy cinkre nem vihető át egész tisztaságában. Kicsiny fölületeknél még csak sikerül ez annyira-mennyire, nagyobbaknál azonban már a lehetetlenséggel határos. — A most szóban levő új német eljárás szerint tehát azzal igyekeznek külön eredményt elérni, hogy csak két főlvételt visznek át a köre: a vörös meg a sárga színét; a harmadik főlvétel után magasnyomtatásos, könyvnyomdai sajtón való nyomtatásra alkalmas lemezt készítenek.

Fotográfiailag elrajzolt alapnyomatok.

Ismeretes dolog, hogy a fotográfiai objektív tengelyének a főlvételre kerülő tárggyal szemben mindig függőlegesen kell állania, mert különben az úgynevezett elrajzolás következik be, vagyis az egyes síkok helyett görbéket kapunk. Az objektívnek ezt a játékát most az osztrák-magyar banknak két technikusa praktikusán akarja kihasználni. Rendszeres alapnyomati mintázatokat állítanak ilyen elrajzolás segédmével elő, s e találmányukat a bankjegynyomtatásban akarják értékesíteni. A mintázatok utánzása tényleg nehezebb a legkomplikáltabb guilloche-alapénál is.

Magyar Nyomdászok Évkönyve az 1909. évre.

Huszonnegyedik életévébe fordul immár a Magyar Nyomdászok Évkönyve. Negyedszázadnyi idő alatt fejlődött a mostani színvonalára. Apró könyvecske volt 1883-ban, vaskos, az egész nyomdászvilág érdeklődésére számot tartó díszmű mostan. Az eddig megjelent huszonhárom kötetet egymás mellé állítva, hű tükrét kapjuk a magyar könyvnyomtatás negyedszázados állapotának, s részben mindama szellemi mozgalmaknak is, amelyek a mi kicsiny világunkban időrelidőre megdobogatták legjobbaink szívét. Hűsleges krónikása volt az Évkönyv a szakbeli eseményeknek, s egyszersmind biztos fokmérője a technikai és iparművészeti irányban való minden eddigi haladásunknak.

Az Évkönyv szerkesztése és kiállítása dolgában negyedszázad alatt kifejeződött tradícióhoz most is ragaszkodni fogunk, nem zárkózva el azonban a némely tekintetben való praktikus újításoktól sem. Célunk ez: a december első napjaiban megjelenő új kötet ne csak hogy méltán sorakozhassék az utóbbi évek országvilág dicsérte kötetei mellé, hanem hogy mind szaktudományosság, mind pedig művészies kiállítás és

instruktív mellékletek dolgában fölül is mulja azokat. Az ennek elérésére szükséges eszközök egész arzenálját sikerült immár egyesítenünk, s így bizton reméljük, hogy az új kötet páratlan lesz a maga nemében.

Amikor mindez a magyar könyvnyomtató-világnak bejelentjük: előfizetést nyitunk a Magyar Nyomdászok Évkönyve december hó első napjaiban megjelenő kötetére. A könyv előfizetési árát valami csekélységgel emelnünk kellett, mert mint tudvalevő: a könyvek előállítására az idén jelentékenyen megrágult. Az Évkönyv előfizetési ára tehát most 3 korona Budapesten s a vidéken egyaránt. Ez az összeg szeptember közepéig 20—30 filléres részletekben is letörleszthető. Aki azonban augusztus 31-éig Körünkbe beiratkozik, s tagsági illetékeit rendszeresen fizeti, a Grafikai Szemlén kívül ingyen kapja meg az Évkönyvet is. Megjelenés után 4 korona lesz a Magyar Nyomdászok Évkönyvének az ára, helyben éppen úgy, mint a vidéken is. Olcsóbban a tanulóknak sem adhatjuk az Évkönyvet.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából: *Novák László, szerkesztő.*

Apró jegyzetek a betűszedők munkaköréből.

Stílszerűség s egyszerűség a szedésben.

Bár szűkebb körökben, sajnos, de annál intenzívebb törekvést tapasztalunk szedő szakításainknál arra nézvést, hogy munkáikban mentől jobban megközeleltsék az iparművészeti ideált. Ernyedetlen iparkodásuknak köszönhető, hogy ma már nem olyan ritka Magyarországon az igazán izléses és jó nyomtatvány.

Annaira jutottunk immár, hogy a stílszerűség elvét szelvében megismerték már mindenfelé, s még az eldugott vidéki városokban is — legalább betűk dolgában — bizonyos egyöntetűséget, stílszerűséget igyekeznek betartani munkáin a szedő. Vagyis: lehetőleg egyforma vágású betűkből szedi meg a szöveget.

Ez a stílszerűségre való részleges törekvés egyik legfő vívmánya szakirodalmunknak. Évek hosszú során át kellett buzgón hangoztatnunk az ígét, mire eljuthatott szaktársaink nagy többségének füléhez, s mire jó részünkben meggyőződéssé érlelődött ez az íge.

Most csak arra kell még törekednünk, hogy a stílszerűség elvét az egyszerűségével párosítsuk, és a kettőt együttesen kiterjesszük a nyomtatvány-előállítás minden csinja-binjára, vagyis hogy a megkezdett kétségtelenül helyes irányban bizton továbbfejlődjünk.

Az eddigi eredményekből nem szabad egyjuttányit sem engednünk. Még akkor sem, ha esetleg művészek járnának elül a rossz példával, mint például most Németországban cselekszik, ahol a művészek csinálta plakátokon, díszkolevleken meg miegyebben vad összevisszaságban szorokodik egymás mellett a fraktur, schwabachi, gót meg antiqua betű. Mintha azok a művész urak egyszerűben elfelejtették volna mindazt, amire bennünket évtizedeken át tanítottak.

A stílszerűségből nem engedve, a tér- meg szín-érzékünk fejlesztése útján igyekezzünk előbbre jutni. A folthatás kellő kihasználásával sok-sok igen szép munkát alkothatunk, a nélkül, hogy monotonságba esnénk, avagy brutális hatásúvá lenne a nyomtatványunk. Budapestén már van is egy pár jobb mester-szedőnk, aki akcidenzáiban tudatosan és szép sikerrel műveli az úgynevezett folthatásra épített irányt.

Betűk és díszek kihúzása a szedésből

még a legnagyobb és legjobban berendezett nyomdákban is előfordul, s alig is lehet tenni ellene valamit. Pedig kétségtelenül sok bajt okoz a dolog, különösen olyankor, amikor a betűjéti vagy díszétől megfosztott hirdetés- avagy más szedés ujra nyomtatás alá kerül, s a szedő nem tudja: vajjon ki is vitte el a hiányzó darabokat. Keresheti sokszor óraszámra. Pedig mi sem volna egyszerűbb s könnyebb dolog annál, mint kihúzás esetében az ezt cselekvő szedőnek fölríni a nevét meg a kihúzott betűnek a jegyét, s ezt a cédulát a formára egy ürtöltő-darabka alá tenni. Ezzel esetleg sok időt takaríthatunk meg.

Fattyúsorok elkerülése tördelés közben.

Régi jó szabály, hogy kimenetes sorral nem szabad kolumnát kezdeni. Respektálják mindenfelé, kivéve azt az esetet, amikor a kimenetes sort egészen megtölti a szöveg. Az utóbbi esetben — a franciák meg angolok példaadása nyomán — nem üldözik immár

a kimenetes sorokat, hanem csak úgy veszik, akár a szövegbeli egyéb kompressz sorokat. S ez nagyon helyesen van így, mert hiszen a tele-szöveges kimenetes sor már éppenséggel nem árt a kolumna-négyszög képének. Megokolatlan s teljesen logikátlan dolog volna az ilyen kimenetek eltüntetésével vesződni. A tele sornak kihajtása pedig — hogy még egy sort adjon — egyenesen botorság, mert éppen a második sor nagy hézaga csúfíthatja el a kolumna képét.

A tele kimenetesorok üldözése helyett inkább arra törekedjék a tördelő, hogy az oldal alá ne kerüljön se bekezdés, se pedig quadráttal teletöltött kimenetes sor, mert mind a kettő meglehetősen rosszul befolyásolja a kolumnanégyszög képét. Ha valamely könyvben sorra nézzük az ilyen eseteket, lehetetlen, hogy el ne ismerjük a most mondott tétel igazságát.

Némely tördelő a skrupulózitásában annyira megy, hogy csak olyan sorokat akar megtűrni a kolumnák végén, amelyeknek az utolsó sora el van választva. Ez túlzott pedantéria; valami sok értelme nincsen.

Hogyan reszeljük le a betűk húsát?

A betűk úgynevezett húsából — egyenetlésük stb. okáért — gyakran el kell távolítanunk valamicskét. Ezt a munkát a legtöbb szedő reszelővel szokta végezni, holott hasonlíthatatlanul gyorsabban éri el a kellő eredményt, ha jó élesre köszörült lapos szövel dolgozik. A betűt nekitámasztja valami fadarabnak, esetleg a regálisnak, s a ráfektetett vésőt ide-oda mozgatva: meglehetősen egyenletes rétegeket szed le a betű húsából. A vágás fölületének elsimítása végett aztán utólag tehetünk egy-két reszelőhúzást is a betűn. Ha valami oknál fogva nem dolgozhatunk vésővel, s e helyett a reszelő segedelméhez kell folyamodnunk: satuba kell szorítani a betűt, különösen ha valami nagyobb fajtáról van szó. A reszelőt aztán lehetőleg vízszintes irányban kell ide-oda húzogatnunk; ha reszelés közben előre-hátra hajlítgatjuk: a megreszelt fölület a közepén kidomborodóvá lesz. Szerfölött kicsiny — mondjuk petit, garmond — betűkről ha távolítjuk el a húst, a vésővel való munka közben könnyen eltörik a betű, föltéve, hogy nem fogjuk fából való satuba. Ha tehát ez az utóbbi nem áll rendelkezésünkre: nem marad más hátra, mint hogy a reszelőt lefektetjük lapjával a regálisra, s a kicsiny betűt hüvelykujjunkkal rájanyomva, ide-oda tologatjuk a reszelőn. Ez a munka bár kissé hosszadalmas: ügyesebb szedőnél elég jó eredménnyel szokott járn.

A törtszámos szekrénykéek gondozása.

Az ilyen kis szekrénykéek a legtöbb nyomdában nagyon ki vannak téve az összekeverésnek. Egyetlen, bár távolról sem absolute biztos módja annak, hogy ezt megakadályozzuk, illetőleg amennyire lehet csökkentsük: az, hogy az egyes rekeszeket föliratokkal látjuk el. De mert az ilyes fölragszott föliratok igen könnyen agyonpiszkolódnak meg letörlődnek, ajánlatosabb dolog vasbélyegzővel beleverni a szekrényke rekeszei mellé a számokat, s az így keletkezett mélyedéseket krétaporral teletölteni. A törtszám-vonást kettős rekeszben helyezzük el, még pedig hozzáánk legközelebb, mert tudvalevőleg ez fog leginkább

A papiros a könyvnyomtató szempontjából.

Minő papírra nyomtassuk könyveinket?

Modern iparművészetünknek egyik sarkalatos elve, hogy csak az az ipari produktum szép, ami rendelkezésének megfelel, tehát célszerű. Amint hogy nem lehet művészi alkotás az a szék, amelyre — mondjuk: helytelenül alkalmazott cifráságai miatt — nem lehet ráülni, éppen úgy nem lehet művészi, tehát igazán szép az a könyv sem, amelyet a papiros túlságos fényessége miatt csak bajjal tudunk olvasni.

Már ebből is az következik, hogy vagy nyomtassuk könyveinket olyan papirosra, amely hosszabb olvasás után sem kápráztatja és gyöngíti a szemet, s amilyen például a zöldesbe, szürkésbe árnyaló papiros, vagy pedig térjünk vissza elődeink strukturás papirosához.

A gyöngéd struktúra szinte nélkülözhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a könyv papirosa tökéletesen megfeleljen céljának, s ne bántsa a szemet. Még ha zöldes vagy szürkés árnyalatú papirost választanánk is könyveink nyomtatására: jó, ha az közelről nézve szabad szemmel is láthatóan strukturás. Tekintetünk csak a strukturás papirosra tud megnyugodni, tökéletesen síma krétás papirosra körülbelül olyformán érzi magát a szemünk, mint a lábunk a tükörsíma jégen.

Sajnos, mostani illusztráló eszközeink egyelőre lehetlenné tennék a strukturás papiros általános alkalmazását. Amilyen szép a vonalas tollrajz ilyen papirosra, annyira tökéletesen nyomódnának autotípiáink rája. Az autotípiás nyomtatványokhoz, képes folyóiratokhoz stb. tehát majdnem elkerülhetetlenül szükséges a krétás papiros. De viszont az is igaz, hogy lehet a rajta levő krétaréteg zöldes vagy szürkés színű is, mindössze hogy megfelelő festékanyagokat kell a krétához keverni, mielőtt a papirosra sajtólnák.

A raktáron-tartás hatása a papirosra.

Hogy a raktáron-tartás micsoda hatással van a különböző papirosfajtákra: azzal még nincs talán mindenki tisztában. Akárhol tartjuk is a papirost, a külső levegőben foglalt nedvesség hatásától sohasem szigetelhetjük el azt eléggé. Meleg nyári időben a papiros sokkalta szárazabb, mint az esős őszi napokon meg télen. A raktáron-tartásnak némely papirosra nézve jó, másfajta nézve pedig rossz, sőt gyakran pusztító hatása van. A könyvnyomdai közönségesebb nyomtatópapirosokat gyakran úgy kapjuk a gyári raktárból, hogy a papirosakak széleinek nagyobb a nedvességtartalma, mint belsejének, ami annak vágásakor esetleg galibát okozhat. Ezen a raktáron-tartás annyiban segít, hogy a papiros nedvességtartalma lassankint egyformává lesz az egész rakásban. A finomabb simított papirosokra már káros hatással van a raktáron-tartás, amennyiben simaságukat veszítik.

Ennek oka főképpen gyártásuk módjában rejlik. A papirosgyártó gépben a pépnek papirossá alakítása és szárítása olyan gyorsan történik, hogy a rostok jelentékeny része nem feketik vízszintesen egymásra, hanem megszáradása után is fölfelé mered. A simító gépek ugyan lesimítják később, de a rostok csak addig maradnak e helyzetökben, míg valamicske nedvesség nem férközik hozzájuk. Ekkor megduzzadnak, nyomást gyakorolnak egymásra, s ismét elfoglalják fölfelé meredő helyzetüket. A színes papirosok mind-

egyikének — kivéve a kobaltkékkel festett papirost — árt a raktáron-tartás. A melegség meg a világosság hamarosan megbontja, fakóvá teszi a papirosban levő festőanyagokat, s ez ellen nem használ semmi, csak a hűvös s a mellett száraz, sötét helyiség. A faanyagból készült papiros hosszabb idei raktáron-tartás alatt sokat veszít szívósságából és törékennyé lesz. Ha nedvesség férközik hozzá, ez megbontja a papirosban levő gyantasavakat, s a papiros színét változtatja. Még gyorsabban sárgul meg a papiros, ha szabad savakat vagy klórsavat tartalmaz. Ha a papiros enyvezéséhez gyantát is használtak: a papiros már rövid idei raktáron-tartás után megfakul vagy megsárgul.

A famentes fehér papiros mellékszíne.

A famentes fehér papiros dolgában a könyvnyomtató sokszor tapasztalhatta már, hogy ahány gyár: annyiféle mellékszíne van a papirosnak. Ezt a mellékszínűt úgy kell értenünk, hogy a papiros maga talán kifogástalan fehér, de ha tölcserformára összehajtjuk, s a világosság felé tartva, ebbe a tölcserbe beledénezzünk: a benne derengő félhomály vöröses, kékes, sárgás avagy egyéb színezetű. Ezt a színezetet a gyártáshoz használt víz adja meg a papirosnak, s mert a víz jóformán minden papirosgyárban más-más vegyi összetételű s ha csekély mennyiségben is, de más-más festőanyagokat tartalmaz: könnyen érthető, ha a jó papirosismerő a tölcserre formált papirosba beledénezzve, meg tudja állapítani, hogy melyik papirosgyárnak a készítménye az. Apróbb színezetbeli eltérések azonban ugyanegy gyárnak a fehér papirosánál is előfordulhatnak. Ha például valamely patak szolgáltatója a gyártáshoz szükséges vízmennyiséget: áradás idején, amikor sok-sok iszapot hord magával a rohanó víz, más a víznek a színe, s természetesen más lesz a vele gyártott fehér papirosnak a mellékszíne is, mint aminő az alacsony vízállás idején készített fehér papirosé. Ez az oka annak, hogy bár sokszor ugyanabból a gyárból kikerült papirosmintát adunk: a gyár mégsem képes teljesen azonos mellékszínű fehér papirost készíteni. — De nemcsak a gyártáshoz használt víz befolyásolja a fehér papirosnak a mellékszínűt, hanem a gyártáshoz használt faanyag is. Mert tudnunk kell, hogy mai napság még az úgynevezett famentes papiros is csak fából készül. A fa a papirosgyáros szempontjából két használható anyagot tartalmaz: az egyik a rostanyag, vagyis cellulóz, amely körülbelül megegyezik mind anyag, mind pedig tartósság dolgában a rongybeli rostanyaggal, a másik pedig a hamar elkorhadó faanyag, vagyis lignin. A famentes papirosokat a fának rostanyagjából készítik. A famentes fehér papirosnak mellékszínére azonban — mint említettük — befolyással van a gyártáshoz használt vízen kívül annak is, hogy minő fából: lúccs, jegenye- vagy erdei fenyőből stb. állították elő a cellulózt. Sőt még az is befolyásolhatja a papiros mellékszínezetét, hogy az esztendőnek mely időszakában vágják ki a fát. A papirosgyárosok tehát éppenséggel nem vádolhatók meg fölületességgel, ha utánrendelés esetében nem pontosan ugyanazt a mellékszínezetű papirost szállítják a könyvnyomtatónak. Mert bizony az ő dolgukba nagyon gyakran beleszólnak oly körülmények, amik ellen tehetetlenek.

Töredékek a könyvnyomtatás történelméből.

Ismeretes dolog, hogy a könyvnyomtatás a tizenötödik század második felében nagy hirtelenséggel terjedt el Európa országaiban, s hogy e hirtelen elterjedésnek tulajdonítható egyrészt a földaláló személyét illetőleg a különböző nemzetek által sokáig táplált többféle téves fölfogás. Hangsúlyozzuk, hogy csak egyrészt, mert másrészt meg Gutenberg szerénységének is nagy szerepe volt a dologban; a nagy földaláló ugyanis egyetlen nyomtatványán sem tette ki a nevét. (Egyik-másik kutató ugyan azt állítja, hogy ez nem annyira szerénységből, mint inkább félszöből történt; a mainz-városi törvények szigorúan tiltották volna, hogy a patricius-családok tagjai — Gutenberg is az volt — bármi kézművességgel foglalkozzanak.)

A könyvnyomtatás elterjedése olyan gyors volt, hogy a tizenötödik század alkonyán már kétszázhusz olyan várost lehetett összeszámlálni Európában, ahol a könyvnyomtatási művészet immár hajlékot talált. Hogy Buda ezek legtöbbjét megelőzte a Karai László által 1472 körül alapított Hess-féle könyvnyomdával: a magyar könyvnyomtatók legtöbbje bizony tudja.

A könyvnyomtatás fölkarolása dolgában Olaszhon járt elül. Itt virágzott legszebben a renaissance; itt ápolták legnagyobb szeretettel a tudományokat és művészeteket. Ez adhatja csak meg a magyarázatát annak, hogy a tizenötödik század vége felé nem kevesebb, mint hetvenkét nyomdavárosa volt az olasz nyelvet beszélő földterületnek. Nemcsak a metropolis-jellegű nagy városokban, hanem apró községekben is találunk ez időtájt már nyomdát, mint azt a következő tábla az alapítás évével egyetemben mutatja:

1. Subiaco	1465	37. Bergamo	1477
2. Róma	1467	38. Cosenza	1478
3. Velence	1469	39. Pieve di Sacco	1478
4. Milano	1469	40. Toscolano	1478
5. Foligno	1470	41. Colle	1478
6. Savignano	1470	42. Pinerolo	1479
7. Verona	1470	43. Novi	1479
8. Borgo S. Sepolcro	1470	44. Saluzzo	1479
9. Pavia	1471	45. Reggio	1480
10. Treviso	1471	46. Nonantola	1480
11. Nápoly	1471	47. Pesca	1480
12. Bologna	1471	48. Cividale del Friuli	1481
13. Ferrara	1471	49. Soncino	1481
14. Firenze	1471	50. Urbino	1481
15. Padova	1472	51. Casale Monferrato	1481
16. Mantova	1472	52. Pisa	1482
17. Mondovi	1472	53. Aquila	1482
18. Parma	1473	54. Piena	1484
19. Messina	1473	55. Chivasso	1485
20. Brescia	1473	56. Cremona	1485
21. Torino	1474	57. Rimini	1486
22. Savona	1474	58. Viterbo	1488
23. Como	1474	59. Gaeta	1488
24. Genova	1474	60. Capua	1489
25. Modena	1474	61. Lecce	1490
26. Vicenza	1474	62. Portese	1490
27. Sant'Orso	1475	63. Sora	1490
28. Piacenza	1475	64. Nozzano	1491
29. Caselle	1475	65. Lucca	1491
30. Jesi	1475	66. Nizza	1492
31. Cagliari	1476	67. Alba	1493
32. Udine	1476	68. Acqui	1493
33. Trento	1476	69. Scandiano	1495
34. Palermo	1477	70. Forlì	1495
35. Ripoli	1477	71. Ortona	1496
36. Perugia	1477	72. Valenza	1496

Olasz történetírók azt állítják, hogy nem a subiacói nyomda lett volna az első Itáliában; szerintök már 1461-ben nyomtattak volna valami "Decor puellarum"

című könyvet Velencében, egy Ptolemaios-kiadást 1462-ben Bolognában és egy "Historiae Augustae" című könyvet 1465 elején Milanóban. Mindezekből az ősnymtatványokból azonban csak elenyészően csekély töredékek maradtak meg a jelen kor számára.

Az említett nyomtatványok tipografusainak a neve is elveszett az idők homályában. A subiacóiaké azonban már ismerjük: az egyik, Schweinheim Konrád, német ember volt; a másik, Pannartz Arnold, Prágából származott le a Délvidékre. Torquemada bíboros meghívására telepedtek meg 1465-ben a Róma városához közel eső subiacói kolostorban, s itt nyomtatták híres "Lactantius"-ukat, amelynek szemigót betűi az első lépcsőfokot képezték a nyomtatott antika betűfaj kialakulásához. A Lactantius-kiadást tartották egészen a legújabb időkig Schweinheimék legelső munkájának, de Carlo Fumagalli 1875-ben kimutatta, hogy Schweinheimék még a "Lactantius"-t megelőzőleg — 1465 tavaszán — nyomtatták "Cicero: De oratore" című, szintén jelentékeny kiadványukat.

...

Franciaországban is hatalmasan elterjedt ez időtájt a könyvnyomtatás. Három német ember: Gering Ulrik, Friburger Mihály és Krantz Márton voltak itt az első könyvnyomtatók. A világhírű egyetemnek, a Sorbonne-nak meghívására mentek Párizsba, s mihamar tekintélyes számú értelmes tanítványuk akadt. Kezdetben a francia királyok is melegen érdeklődtek az új művészet iránt; szabadságleveleket, kitüntetésekkel adományoztak hű tipografusaiknak. Később ez a jóindulatuk alaposan megváltozott, s talán sehol sem volt részük a szabadabb gondolkozású könyvnyomtatóknak annyi sanyargatásában, mint éppen Franciaországban. Dolet István máglya-halála és Estienne üldöztetése eléggé szomorú példák erre.

A tizenötödik század francia nyomdászvárosai:

1. Párizs	1470	21. Lantenac	1487
2. Lyon	1473	22. Embrun	1489
3. Toulouse	1476	23. Grenoble	1490
4. Angers	1476	24. Dôle	1490
5. Châblie	1478	25. Orléans	1490
6. Vienne	1478	26. Goupillier	1490
7. Poitiers	1479	27. Angoulême	1490
8. Caen	1480	28. Dijon	1491
9. Albi	1481	29. Narbonne	1491
10. Chartres	1481	30. Cluny	1492
11. Metz	1482	31. Nantes	1493
12. Troyes	1483	32. Châlons	1493
13. Chambéry	1484	33. Tours	1493
14. Bréant-Loudéac	1484	34. Mâcon	1493
15. Rennes	1485	35. Limoges	1495
16. Tréguier	1485	36. Provins	1495
17. Salins	1485	37. Valence	1496
18. Abbéville	1486	38. Avignon	1497
19. Rouen	1487	39. Périgueux	1498
20. Besançon	1487	40. Perpignan	1500

Tehát 1500 körül már Franciaországban is negyvenre rúgott ama városoknak a száma, amelyekben nyomdász-ember megtelepedett. E tagadhatatlanul virágzó állapotra mutató számok mellett azonban tekintetbe kell még venni, hogy némely városban egynél több volt a tipográfiai műhelyeknek a száma. Így Lyonban, Toulouseban stb. A fővárosban pedig, Párizsban, nem kevesebb mint harminc nyomda volt, ami hihetetlenül magas szám ahhoz az időhöz képest.

Színhatás a festőies képek nyomtatásában.

A könyvnyomtatónak a színekkel való munkájában roppant segedelmére lehet, ha a festészetben is bizonyos műkedvelői ismeretekre tesz szert. Ez képesíti őt arra, hogy a művész-ember intencióit alaposan megértse és átérezze, még pedig nemcsak az általános értelemben vett grafikai munkákon, hanem akkor is, ha valami festői hatású képet kell hat-hét-nyolcszoros nyomtatásban, avagy csak a most annyira elterjedt három- meg négy színű nyomtatás útján is reprodukálni. Mert ilyenkor szinte alig nélkülözhető bizonyos légtávlati tudás, meg a színeknek az akvarell-, olaj- s egyéb festészetekben való érvényesülhetésének ismerete. — Most a színeknek az olajfestészetben való szerepéről szólunk egynéhány szót, még pedig jobbra jeles festészettechnikai íróknak, Czike N. Ferenc nyomán, akinek az olaj- meg aquarellfestészetéről írt könyveit a legmelegebben ajánljuk minden nyomdász, de különösen a színnyomók figyelmébe.

A fehér szín. A fehér szín előtérbe lép, s a tárgyakat közelíti. Sárgával vegyítve ugyanily tulajdonsággal bír, ellenben vörössel már éppen nem. Kék és fekete vegyületben visszavonul a háttérbe, s az ez úton nyert színvegyületeknek légiés küllemet ad. Szerfelett nagy értéke van az előtérben, hol jelenlétével minden más színt emel. Nagyobb mennyiségben és tisztán alkalmazva bágyadt hatással bír s krétaszerű küllemet vesz fel. Éles színek egyébiránt — ép úgy mint a mély sötétek — csak kis helyre nyernek alkalmazást. Inkább csak kiálló párkányok, sarkok és éleken van helyök. A leggyorsabban szárad minden színek között a fehér, mint azt nyomóink is tudják.

A sárga szín. Legközelebbi rokona a fehérnek. Halvány színeknél átmenetet létesít más színárnyalatokhoz. Előtérbe lép, mindazonáltal távolságot is híven fejez ki. Határozottan meleg szín és ahol arra szükség van, vörös színekkel vegyítve kellemes melegséget áraszt szét. Egyébiránt a legtöbb színvegyülettel békésen megfér és tényleg alkalmaztatik is, egyedül a kéknek kérielhetlen ellensége, annyira, hogy a legcsekélyebb kék szín hozzávegyítése elváltoztatja. Kontrasztja a violának.

A narancs-szín. A narancs-szín másodrendű szín, átmenetet képez sárgából pirosba. Alkatrészeit e két szín képezi. A sárgából pirosba való átmeneti színek végnélküliségéhez vezet a sárga és piros összevegyítése. Jellemző sajátága a melegség, mely annál nagyobb, mentől inkább túlsúlyt nyer benne a piros. A kék színek megromtják a narancs-színeket, azért alkony- és hajnalfestésnél a kék színnel való egygy-olvasztásánál felettlébb nagy elővigyázatra van szükség.

A vörös szín. A vörös nagyon előtérbe lépő szín. Melegségét emeli a sárga. Ellenben a kék visszásülyeszti a hidegségbe. Erőteljes határozott színét mérséklően visszaárnyalja úgy a sárga, mint a kék. Ha csak kevés a kék, mit hozzáveszünk, úgy az új szín nagyszerűen mély lesz. Ellenben többel keverve, violaszínbe játszik.

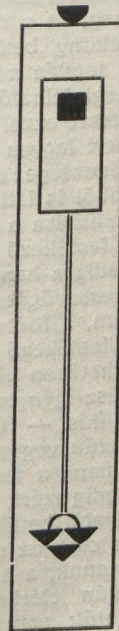
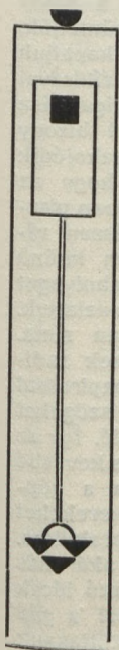
A kék szín. A kék nyugodt, hideg és gyöngö világosságú szín. Háttérbe lép, a meleg színeket ellankasztja, s a színek megtörését eszközözi. A szemnek kellemes és a tájképekre költői hangulatot lehel, kis mennyiségű alkalmazásban. Ahol lágy, nyugodt színre van szükség, ott a kék adja azt. Színellentétekben mindent felderít. Sárgával zöld színt ad, kevés vörössel bíbort, narancs-szín mellett pedig mindkét előbbi színnel meglehetősen erős, de néha jó hatást tesz.

A zöld szín. A zöld sárgából és kékéből összevegyített másodrendű szín. Ellentéte a vörös. Az árnyalatok sokféleségeiben felettlébb gazdag s igen kellemes szín. A zöld, ha távolabb esik tőlünk, barnásba megy át, s ilyen mutat, csupán a barnás háttérből fokozatosan az előtérbe hozott zöld szín nyer igazi zöldes kifejezést, egyébként pedig megtört barnás szürkét mutat. Vörössel megtörve valamelyes csekély melegséget nyer. Vegyítése egyébiránt csak igen nagy gyakorlással válik mindenféle alkalomra használhatóvá, különösen kezdők keze között. Vörös nélkül nem tesz kiváló hatást, a sárga pedig hamar megzavarja. Mindenesetre leghelyesebb, ha a zöldet magunk vegyítjük, s állítjuk elő az erre alkalmas egyéb színekből. Csupán egy-két zöld szín van olyan, melyet készzen kell megvennünk, nem lehetvén magunknak összevegyítenünk azokat. Ilyen a schweinfurti zöld is.

A viola-szín. Másodrendű fontosságú, de nem eredeti és nem is természetes szín. Ujabbán fölkapták. A kék és vörös színek összetételéből áll. Komplementér színe a sárga. A leghidegebb szürkét a legmelegebb pirossal összekapcsoló színfokozatai, különösen tájképeknél, megbecsülhetetlenek. E szín segítségével készíthetünk leginkább a távlatokat, melyeknek légköre természetesen és szembeötllővé válik tőle. A narancs-színnel igen összefér. Ezzel vegyítve vörösbarnát, zölddel pedig olajbarnát (ú. n. oliv színt) ad.

A barna szín. Barna elnevezésen ama megtört sötét színek értetnek, melyek végnélküli színsorozata csak gyöngö árnyalattal, alig meghatározhatóan hajlik át sárga, vörös-szürke, fekete vagy zöldbe. A barna harmadrendű nyugodt szín ugyan, de fölmelegíthető, sőt akár az izzóságig fokozható. Az előtérben összhangzatos vagy ellentétes színvegyületek mellett sárgába, vörösbe vagy feketébe árnyalásai igen hatásosak. Alapszínezéshez fölötte alkalmas. Nem szabad mindazonáltal az előtérben e színt más színek mellett kirívóvá tenni, mert ez által a képen előmlő légkörnek a látszatát könnyen megromthatjuk, sőt esetleg még úgyszólván egészen megis semmisíthetjük.

A fekete szín. Ez a szín minden világosságot elnyel. Minden más szín a fekete hozzávegyítése által közömbössé tétetik. Határozott fekete felettlébb ritkán nyerhet a képeken alkalmazást, mindazonáltal bizonyos tárgyak fokozatos sötétítésénél helyet találhat, sőt némi hatást is tesz. Valamennyi fekete szín nehezen szárad, s köztük legnehezebben a csontfekete.

Apró jegyzetek a gépmesterek munkaköréből.

A festékező hengerek pontos beállítása.

Gyakorta tapasztalható a nyomdaüzemben, hogy a festékező hengerek nincsenek kellő pontossággal beállítva, vagyis hogy a hengerek az egyik végükön nekiszorulnak a dörzsölő hengernek, a másikon pedig alig érintik azt. Az ilyen hengerek természetesen meglehetősen hiányosan végzik a festékezést, s azonkívül az orsójuk is, meg az ágyazatuk is gyorsan kopik. A gépmesternek tehát a festékező hengerek beállítására különös figyelmet kell fordítania. — Még gyakoribb azonban a ferde beállítás a dörzsölő hengerekénél. Vannak ugyan ma már olyan gyorsajtók, amelyeknél a pontos beállítást komplikált igazító-szerkezet teszi lehetővé, de vannak viszont olyanok is, amelyeknél a dörzsölő hengerek pontos beállítása szinte művészet-számba megy. Az ilyen hengerek beállítása legegyszerűbben úgy történik, hogy a hengert beemelve, a zárózatot mindkét oldalon egészen nyitva tartjuk, mindaddig, amíg a hengert rendes állásába nem sikerült hoznunk. A zárózat becsukása után mindama srófokat, amelyek a henger-ágy pontos rögzítésére szolgálnak, meg kell még igazítanunk. A gyorsajtót ezután mozgásba hozva, figyelmesen megnézzük: nem szűrődik-e át az acél- meg a massa-henger közt valahol fényugár. Ha igen, nem szabad addig nyugodnunk, amíg ezt el nem sikerült tüntetnünk. — A hibás hengerállításnak másik fajtája az, hogy a festékező hengereket túlságosan alacsonyra állítjuk. Ez bizony elég sűrűn fordul elő, és sajnos, akárhány gépmester még máig sincsen azzal tisztában, hogy micsoda következményekkel járhat a dolog. Pedig nyilvánvaló, hogy ha a festékező henger nagy erővel nyomódik a formára: a festéket nem adhatja le ennek fölületére olyan simán, amint ahogyan kellene. Az erős nyomás következtében a festék nem annyira a forma fölületére, mint inkább a betűk és vonalak oldalára tapad, s onnan emelkedik át a papirosra. A betűk szélein ilyenkor finom kisérvő vonalka húzódik meg, de a fölületük szürke marad. Különösen nagyon vékony betűknél tűnik az ilyesmi rögtön szembe. A segítség módját sok gépmester ilyenkor abban véli megtalálhatónak, hogy bőségesen adagolja a festéket; persze ezzel még rosszabbá teszi a szöveg kiadását, mert legyen bár a festéknek még olyan kiváló fődőképessége: ez nem érvényesülhet kellőképpen. — Már ebből is látható, hogy mily fontos a hengerek pontos beállítása a nyomtatás sikerültére nézve. Hogy aztán a festékező hengerek beállítása a forma után vagy pedig a hengerfával történjék-e: ez tisztára a gépmester ügyességétől függ; ha ez kellő mértékben megvan, a forma után is kifogástalanul be lehet állítani a festékező hengereket, bár az ilyen munka meglehetősen körülményes és tagadhatatlanul több időt vesz igénybe, mint a hengerfa segédelmével való beállítás. — Ott, ahol a formában öregebb meg újabb betűk vegyesen fordulnak elő, szinte elkerülhetetlen valami a festékező henger mélyebbre állítása, még pedig azért, hogy a kopottasabb, tehát kissé alacsonyabb betűk is jól festékeződjének. De még ilyenkor is csak az elül levő hengert szabad mélyebbre állítanunk, a hátsó marad a normális állásában. Így azután elérhető, hogy az újabb meg a kopottasabb betűk egyaránt jó arányban vegyék föl a festéket.

A nyomtatás elfenődése kivezetés közben.

Egyike ez a legsűrűbben előforduló bajoknak, s különösen nagyobb képes formák nyomtatásakor alig győzünk ellene küzdeni. Tömérdek olyan receptet olvastunk már, amely állítólag egészen biztosan megszünteti a nyomtatványok kivezetés közben való maszatolódását, de abszolúte jó sikert biztosító eljárást eddigi gyakorlati próbálkozásainkkal nem találunk. A kivezető henger terpentinnel való gyakori tisztogatása és síkporral való behintése korlátozza ugyan a maszatolódást, de nem segít azon elég alaposan. Többet ér, ha a hengert üveges papirossal vonjuk be; ha a henger vasból való, dextrinnel ragaszthatjuk rája az üveges papirost. Legjobb azonban, ha másfél ciceró vastagságnyi kartonsávokat ragasztunk össze, s ezt a kivezető henger ama helyére szögezzük, amely a köthézag helyének felel meg. Így az ív csak a hézagoknál nehezedik a kivezető hengerre, frissen nyomtatott helyek nem érintkeznek vele, s ezért a tőle való maszatolódást elkerülhetjük. Ha a vágókést is működtetnünk kell: ez eljáráshoz nem folyamodhatunk.

Ha a fonalak okozzák a maszatolódást: bajosabb dolog rajta segítenünk. Mindenekelőtt arra kell ügyelnünk, hogy a fonalak egyforma feszességűek legyenek, nehogy hullámosan feküdjék az ív rajtok. A mellett a kivezető hengerek jobb meg bal oldalán fél centiméter széles szalag legyen behúzva. Így a fonalak a kivezető henger forgásával gyorsan szaladnak és síkamlásuknak meg regzsüknek elejét vehetjük. Mert jegyezzük meg jól: a fonalak nem csupán hogy akkor piszkítanak, ha festékesek, hanem akkor is, ha lazák s ezért rezgő mozgást végeznek a nyomtatott ív felületén, avagy lassúbb a mozgásuk, mint a kivezető hengeré vagy szalagoké, s így ide-oda csúszkálnak a papirosra. Ez az ide-oda való csúszkálás akkor is előállhat, amikor a papiros a kirakó készülék gereblyeformájú lécezetének illesztékeihez jutva, itt egy pillanatig megvesztegel. Ezen a bajon úgy segíthetünk, hogy a veszteglést megszüntetjük, vagyis az ívet megérkeztekor egyszeriben fölkapatjuk a lécezetrel, amit a kirakó-excenter megigazításával könnyen elérhetünk. A kirakó-excenter megigazítása ilyenkor az egyedüli radikális segítség, mert bizony ha a lécek nem kapják föl rögtön az ívet, piszkolódik az majd mindig. Megfigyeltük immár azt is, hogy az új fonal a maga kiálló rostjaival sokkaltá jobban piszkít, mint az olyan régi fonal, amelyre egészen rászáradt a festék. Ennek a sajtáságnak réven kitűnő védőeszközt találtunk abban, hogy a fonalgombolyagot használat előtt glicerin és zselatin oldatában áztatjuk. Ha megszáradt: akár üvegből volna, olyan sima.

Legtöbbet piszkítanak a kirakó lécek. Ennek radikális ellenszere az, hogy a léceket üveges papirossal teleragasztjuk. Az is segít, ha a lécekre kis szögeket verünk, hegyükkel persze a nyomtatvány felé. Így az ív inkább csak a szögek hegyein nyugszik, s kevésbé piszkolódik. Valószínűleg e szögecselés adta a gépgyárosoknak azt az eszmét, hogy sarkantyús kerekeket alkalmazzanak a lécekre, ami meglehetősen praktikus.

Ákár a magunk kifundálta szögecskével, akár más úton-módon igyekszünk elejét venni a kirakó lécek okozta elfenődésnek, a fő dolog, hogy azt a gép állása idején mindannyiszor kellően megtisztíttassuk

A méterrendszer és tipométria átszámítása.

Tördelőknek, akcidens-szedőknek úgyszólván nem múlik el napjuk, hogy ne kelljen valami métermértékben megadott hosszúságot a mi tipométriái rendszerünkre vagy viszont átszámítani. A szaküzletek ennek megkönnyítésére különféle beosztású mérőrudakat is árusítanak, de ezek egyrészt viszonylag drágák, másrészt pedig egy kis figyelmetlenség mellett könnyen megesik használatuk idején a tévedés. Legjobb tehát, ha a szedő nem gépiesen végzi a mérést, hanem az arányszámokat ismerve, minden esetben átszámítja a megadott hosszúságot, s azután esetleg a következő táblán ellenőrzi, hogy valóban helyes-e a számítása:

1 nonpareille ...	2 ¹ / ₄ mm.	31 nonpareille ...	69 ³ / ₄ mm.
2 " " " " " "	4 ¹ / ₂ " "	32 " " " " " "	72 " "
3 " " " " " "	6 ³ / ₄ " "	33 " " " " " "	74 ¹ / ₄ " "
4 " " " " " "	9 " "	34 " " " " " "	76 ¹ / ₂ " "
5 " " " " " "	11 ¹ / ₄ " "	35 " " " " " "	78 ³ / ₄ " "
6 " " " " " "	13 ¹ / ₂ " "	36 " " " " " "	81 " "
7 " " " " " "	15 ³ / ₄ " "	37 " " " " " "	83 ¹ / ₄ " "
8 " " " " " "	18 " "	38 " " " " " "	85 ¹ / ₂ " "
9 " " " " " "	20 ¹ / ₄ " "	39 " " " " " "	87 ³ / ₄ " "
10 " " " " " "	22 ¹ / ₂ " "	40 " " " " " "	90 " "
11 " " " " " "	24 ³ / ₄ " "	41 " " " " " "	92 ¹ / ₄ " "
12 " " " " " "	27 " "	42 " " " " " "	94 ¹ / ₂ " "
13 " " " " " "	29 ¹ / ₄ " "	43 " " " " " "	96 ³ / ₄ " "
14 " " " " " "	31 ¹ / ₂ " "	44 " " " " " "	99 " "
15 " " " " " "	33 ³ / ₄ " "	45 " " " " " "	101 ¹ / ₄ " "
16 " " " " " "	36 " "	46 " " " " " "	103 ¹ / ₂ " "
17 " " " " " "	38 ¹ / ₄ " "	47 " " " " " "	105 ³ / ₄ " "
18 " " " " " "	40 ¹ / ₂ " "	48 " " " " " "	108 " "
19 " " " " " "	42 ³ / ₄ " "	49 " " " " " "	110 ¹ / ₄ " "
20 " " " " " "	45 " "	50 " " " " " "	112 ¹ / ₂ " "
21 " " " " " "	47 ¹ / ₄ " "	51 " " " " " "	114 ³ / ₄ " "
22 " " " " " "	49 ¹ / ₂ " "	52 " " " " " "	117 " "
23 " " " " " "	51 ³ / ₄ " "	53 " " " " " "	119 ¹ / ₄ " "
24 " " " " " "	54 " "	54 " " " " " "	121 ¹ / ₂ " "
25 " " " " " "	56 ¹ / ₄ " "	55 " " " " " "	123 ³ / ₄ " "
26 " " " " " "	58 ¹ / ₂ " "	56 " " " " " "	126 " "
27 " " " " " "	60 ³ / ₄ " "	57 " " " " " "	128 ¹ / ₄ " "
28 " " " " " "	63 " "	58 " " " " " "	130 ¹ / ₂ " "
29 " " " " " "	65 ¹ / ₄ " "	59 " " " " " "	132 ³ / ₄ " "
30 " " " " " "	67 ¹ / ₂ " "	60 " " " " " "	135 " "

Mint ebből látható, a nonpareille két és egy negyed milliméter. Nonpareille-ra átszámításkor sok törtszámmal dolgozunk; petitnél már másképpen áll a dolog:

1 petit... ..	3 mm.	31 petit... ..	93 mm.
2 " " " " " "	6 " "	32 " " " " " "	96 " "
3 " " " " " "	9 " "	33 " " " " " "	99 " "
4 " " " " " "	12 " "	34 " " " " " "	102 " "
5 " " " " " "	15 " "	35 " " " " " "	105 " "
6 " " " " " "	18 " "	36 " " " " " "	108 " "
7 " " " " " "	21 " "	37 " " " " " "	111 " "
8 " " " " " "	24 " "	38 " " " " " "	114 " "
9 " " " " " "	27 " "	39 " " " " " "	117 " "
10 " " " " " "	30 " "	40 " " " " " "	120 " "
11 " " " " " "	33 " "	41 " " " " " "	123 " "
12 " " " " " "	36 " "	42 " " " " " "	126 " "
13 " " " " " "	39 " "	43 " " " " " "	129 " "
14 " " " " " "	42 " "	44 " " " " " "	132 " "
15 " " " " " "	45 " "	45 " " " " " "	135 " "
16 " " " " " "	48 " "	46 " " " " " "	138 " "
17 " " " " " "	51 " "	47 " " " " " "	141 " "
18 " " " " " "	54 " "	48 " " " " " "	144 " "
19 " " " " " "	57 " "	49 " " " " " "	147 " "
20 " " " " " "	60 " "	50 " " " " " "	150 " "
21 " " " " " "	63 " "	51 " " " " " "	153 " "
22 " " " " " "	66 " "	52 " " " " " "	156 " "
23 " " " " " "	69 " "	53 " " " " " "	159 " "
24 " " " " " "	72 " "	54 " " " " " "	162 " "
25 " " " " " "	75 " "	55 " " " " " "	165 " "
26 " " " " " "	78 " "	56 " " " " " "	168 " "
27 " " " " " "	81 " "	57 " " " " " "	171 " "
28 " " " " " "	84 " "	58 " " " " " "	174 " "
29 " " " " " "	87 " "	59 " " " " " "	177 " "
30 " " " " " "	90 " "	60 " " " " " "	180 " "

A petit tehát éppen három milliméternek felel meg, még ma is szétében használt számítási egységünk, a negyedpetit pedig pontosan háromnegyed milliméternek. Mindezt főképpen azért szükséges tudnunk, mert a hirdetések nagyságát hol petit sorokban, hol pedig centiméterekben adják meg, s így gyakran kell egyikről a másikra átszámítgatnunk. Megjegyezzük még itt, hogy a nyolcadpetit háromnyolcad, a félpetit pedig másfél milliméternek felel meg. Mind a petit, mind pedig a félpetit tehát nagyon könnyű a számítgatás.

A garmonddal már nehezebben megy a dolog, mert a nonpareillehez hasonlóan sok törtszámunk lesz:

1 garmond	3 ³ / ₄ mm.	31 garmond	116 ¹ / ₄ mm.
2 " " " " " "	7 ¹ / ₂ " "	32 " " " " " "	120 " "
3 " " " " " "	11 ¹ / ₄ " "	33 " " " " " "	123 ³ / ₄ " "
4 " " " " " "	15 " "	34 " " " " " "	127 ¹ / ₂ " "
5 " " " " " "	18 ³ / ₄ " "	35 " " " " " "	131 ¹ / ₄ " "
6 " " " " " "	22 ¹ / ₂ " "	36 " " " " " "	135 " "
7 " " " " " "	26 ¹ / ₄ " "	37 " " " " " "	138 ³ / ₄ " "
8 " " " " " "	30 " "	38 " " " " " "	142 ¹ / ₂ " "
9 " " " " " "	33 ³ / ₄ " "	39 " " " " " "	146 ¹ / ₄ " "
10 " " " " " "	37 ¹ / ₂ " "	40 " " " " " "	150 " "
11 " " " " " "	41 ¹ / ₄ " "	41 " " " " " "	153 ³ / ₄ " "
12 " " " " " "	45 " "	42 " " " " " "	157 ¹ / ₂ " "
13 " " " " " "	48 ³ / ₄ " "	43 " " " " " "	161 ¹ / ₄ " "
14 " " " " " "	52 ¹ / ₂ " "	44 " " " " " "	165 " "
15 " " " " " "	56 ¹ / ₄ " "	45 " " " " " "	168 ³ / ₄ " "
16 " " " " " "	60 " "	46 " " " " " "	172 ¹ / ₂ " "
17 " " " " " "	63 ³ / ₄ " "	47 " " " " " "	176 ¹ / ₄ " "
18 " " " " " "	67 ¹ / ₂ " "	48 " " " " " "	180 " "
19 " " " " " "	71 ¹ / ₄ " "	49 " " " " " "	183 ³ / ₄ " "
20 " " " " " "	75 " "	50 " " " " " "	187 ¹ / ₂ " "
21 " " " " " "	78 ³ / ₄ " "	51 " " " " " "	191 ¹ / ₄ " "
22 " " " " " "	82 ¹ / ₂ " "	52 " " " " " "	195 " "
23 " " " " " "	86 ¹ / ₄ " "	53 " " " " " "	198 ³ / ₄ " "
24 " " " " " "	90 " "	54 " " " " " "	202 ¹ / ₂ " "
25 " " " " " "	93 ³ / ₄ " "	55 " " " " " "	206 ¹ / ₄ " "
26 " " " " " "	97 ¹ / ₂ " "	56 " " " " " "	210 " "
27 " " " " " "	101 ¹ / ₄ " "	57 " " " " " "	213 ³ / ₄ " "
28 " " " " " "	105 " "	58 " " " " " "	217 ¹ / ₂ " "
29 " " " " " "	108 ³ / ₄ " "	59 " " " " " "	221 ¹ / ₄ " "
30 " " " " " "	112 ¹ / ₂ " "	60 " " " " " "	225 " "

A cicerónál már megint könnyebb a számítgatás. Egy cicerónak négy és fél, kettőnek kilenc milliméter a vastagsága. A pontos arányszámok a következők:

1 ciceró	4 ¹ / ₂ mm.	31 ciceró	139 ¹ / ₂ mm.
2 " " " " " "	9 " "	32 " " " " " "	144 " "
3 " " " " " "	13 ¹ / ₄ " "	33 " " " " " "	148 ¹ / ₂ " "
4 " " " " " "	18 " "	34 " " " " " "	153 " "
5 " " " " " "	22 ¹ / ₂ " "	35 " " " " " "	157 ¹ / ₂ " "
6 " " " " " "	27 " "	36 " " " " " "	162 " "
7 " " " " " "	31 ¹ / ₂ " "	37 " " " " " "	166 ¹ / ₂ " "
8 " " " " " "	36 " "	38 " " " " " "	171 " "
9 " " " " " "	40 ¹ / ₂ " "	39 " " " " " "	175 ¹ / ₂ " "
10 " " " " " "	45 " "	40 " " " " " "	180 " "
11 " " " " " "	49 ¹ / ₂ " "	41 " " " " " "	184 ¹ / ₂ " "
12 " " " " " "	54 " "	42 " " " " " "	189 " "
13 " " " " " "	58 ¹ / ₂ " "	43 " " " " " "	193 ¹ / ₂ " "
14 " " " " " "	63 " "	44 " " " " " "	198 " "
15 " " " " " "	67 ¹ / ₂ " "	45 " " " " " "	202 ¹ / ₂ " "
16 " " " " " "	72 " "	46 " " " " " "	207 " "
17 " " " " " "	76 ¹ / ₂ " "	47 " " " " " "	211 ¹ / ₂ " "
18 " " " " " "	81 " "	48 " " " " " "	216 " "
19 " " " " " "	85 ¹ / ₂ " "	49 " " " " " "	220 ¹ / ₂ " "
20 " " " " " "	90 " "	50 " " " " " "	225 " "
21 " " " " " "	94 ¹ / ₂ " "	51 " " " " " "	229 ¹ / ₂ " "
22 " " " " " "	99 " "	52 " " " " " "	234 " "
23 " " " " " "	103 ¹ / ₂ " "	53 " " " " " "	238 ¹ / ₂ " "
24 " " " " " "	108 " "	54 " " " " " "	243 " "
25 " " " " " "	112 ¹ / ₂ " "	55 " " " " " "	247 ¹ / ₂ " "
26 " " " " " "	117 " "	56 " " " " " "	252 " "
27 " " " " " "	121 ¹ / ₂ " "	57 " " " " " "	256 ¹ / ₂ " "
28 " " " " " "	126 " "	58 " " " " " "	261 " "
29 " " " " " "	130 ¹ / ₂ " "	59 " " " " " "	265 ¹ / ₂ " "
30 " " " " " "	135 " "	60 " " " " " "	270 " "

Levelezés és különféle egyéb közlemények.

Mesterszedő szaktársainknak különös figyelmükbe ajánljuk a 185. oldalon közölt pályázati hirdetést.

A Könyvnyomdászok Szakköre Szabadkán.

A Könyvnyomdászok Szakköre — a szakegyleti csoport közreműködésével — rendkívül sikerült nyomtatványkiállítást és szakelődadót rendezett augusztus 15 és 16-án Szabadkán. Ez alkalommal két szakelődadót is küldött le a Szakkör, ami nagyban hozzájárult a kiállítás sikeréhez. Előadók voltak Szabó Róbert szaktárs, az államnyomda galvánosztályának vezetője és Schopp János, a bécsi Scholz-betuöntőde képviselője, akik ismereteik legjavát érthetően és jól átgondolva adták elő; előbbi a galvanizálást, a gépészedést, a betuöntést, többszínnyomatást és a különböző színhatásokat fejtegette tökéletes szaktudással, utóbbi pedig a betűnek, szedésnek s általában a nyomdászatnak mint sokszorosító iparágaknak s a kultúra leghatalmasabb terjesztőjének fontosságát adta elő. A nagyszámú hallgatóság mindvégig feszülten figyelt az előadókra, s előadásuk befejeztével tapsal hangosan feladózta őket. A Szakkör legszebb nyomtatványait küldte le a kiállításra, de ezenkívül kiállítottak még Szabó Róbert szaktársnak több százra menő fénynyomatait és többszínű, gyönyörű kivitelű műlapjai is, amelyeknek szemlélésével alig tudott a látogató közönség betelni. Ifj. Aigner Antal mesterszedő munkáiban és művészi kivitelű rajzaiban s metszeteiben is gyönyörködött a nagyszámú látogató közönség. Kiállítottak még ezeken kívül: az újdíéki Ivkovics-féle nyomda egy nagy mintakönyvet, továbbá Krausz és Fischer, Szántó Lajos, Braun Adolf szabadkai nyomdászcégek is több izléses nyomtatványt. A kiállítás első napján közel száz területű társas vacsora volt. A kiállításnak több mint ötven látogatója volt, még pedig főképpen a város műveltebb köreiből.

A békéltető bizottság az inasok fõlvételéről.

A Budapesti Grafikai és Rokon Iparosok Fõnök-Egyesülete kebelében a könyvnyomdászok számára alakított békéltető bizottság a legutóbbi ülésében a budapesti könyvnyomdai szakmunkások munkaidõ- és munkabér-szabályzata 120. §-ának kérdésére vonatkozólag a következõ elvi döntést hozta: "Az árszabálynak 120. §-ához elvi határozatként kimondja a békéltető bizottság, hogy két középiskolai vagy ennek megfelelõ hat elemi osztályt nem végzett fiú nyomdásztanonok csak a békéltető bizottság hozzájárulása esetén vehetõ föl." — Ez a határozat mindenesetre hozzá fog járulni ahhoz, hogy jövõre valamivel magasabb legyen a nyomdász-inasok értelmiségi színvonala. Bár tagadhatatlan, hogy mindezekon kívül esetlõl-esetre egy kis fõlvételi vizsga sem ártana, különösen a magyar nyelvtant és fogalmazást illetõleg.

Az angol nyomdász-szervezetek egyesülése.

A négy angol nyomdász-egyesületnek (Typographical Association, londoni szedõ-társaság, skót szedõ-egyesület, londoni gépmesterek egyesülete) közös szervezetben való egyesülése már csak nagyon rövid idõ kérdése. A St. Albansban minap összegyült 211 delegátus egyhangúlag elfogadta az ez irányú javaslatot. A közös szervezet címe még nincs megállapítva, valamint nincs megválasztva még az a közös választmány sem, amelyet a négy egyesület tagjai számarányához mérten fog kiküldeni. A közös alaphoz a négy egyesület minden egyes tagjának hozzá kell járulnia, de az alap mirefordítása tekintetében csak a közös választmány határozhat. A segítõzés dolgában a kulcs egyöntetû lesz.

Adatok az elsõ magyar bibliografus életérõl.

Az elsõ magyar bibliografus Sándor István volt. Lukán született, Nyitra megyében, 1750-ben, elõkelõ nemes családból, mely közeli rokonságban volt a Sándor grófokkal. A gazdag nemes úr, mikor birtokát örökölte, elhatározta, hogy az akkor fejedezõ magyar irodalomnak szenteli életét és vagyonát. Ezt annál könnyebben tehetette, mert magányosan élt és családot nem alapított. Külföldön nagy utazásokat tett s tapasztalatait ki is adta névtelenül "Egy külföldön utazó magyarnak jó barátjához küldött levelei" (1793) címen. Érdekes ez már csak azért is, mert ez az elsõ magyar útleírás. Írt sok verset, fordított is több munkát. 1791-ben pedig megindította "Sokféle" címû folyóiratát, melyben az olvasmányai-ból merített különbözõ dolgokat, 1808-ig mind a tizenkét kötetet maga írta meg enciklopédikus cikkeiben. Nem voltak munkatársai. Legnevezetesebb munkája azonban 1803-ban megjelent "Magyar Könyvesháza", mely az elsõ magyar bibliográfia; 3621 könyvcímeket tartalmaz a XVI—XVIII. századból, s nagy, abban az idõben feltûnõ bibliográfiai tapintatot árukt el. Mág is használják irodalomtörténetünk s könyvnyomtatásunk történetének búvárai.

Huszonöt-estendõs nyomdász-sági jubileum.

Esztergomban a Buzárovits-könyvnyomda személyzete jubileumi társasvacsorát rendezett, müvezetõjük Zeke József nyomdász-ságának 25-éves évfordulójára emlékére. A jól megérdemelt ovtáció alkalmából fogadja kitûnõ szaktársunk a mi jó kívánatainkat is.

Rózsakirálynõnek megválasztott szaktársnõ.

A franciaországi Nanterre városában már vagy száz estendeje megvan az a szokás, hogy a városi tanács esztendõnként ezerfrankos ajándékot adjon valamely jó magaviseletû és erkölcsös hajadonnak. Az idén ez az ajándék egy Cherrier Alphonsine nevû husz-estendõs szedõnõnek jutott, aki nemcsak hogy mintaszõr viselkedésû leányzó, hanem ezenfelül még beteg szüleit és hét kis testvérét is eltartja a keresetébõl. — Az ajándék átadása roppant cerimonióval történt: tüzoltóság, városi zenekar mind kivonult, s a polgármester szép üdvözlõ beszéd kíséretében tette a boldog Alphonsine fejére a rózsakirálynõi koszorút.

A boldogult török cenzorának korszakából.

A török cenzura — mint tudjuk — a szultán rendelete következtében megszûnt. Érdekes dolog meghallgatni, hogy miképpen festett ez még nemrégiben, különösen a külföldi könyvek bevitelét illetõleg. — Törökország cenzori hivatalainak egész jegyzékük volt ama külföldi könyvekrõl, amelyeket a kormányzat valamely oknál fogva a török alattvalók szellemére károsnak nyilvánított, s amelyek ezért a legszigorúbban ki voltak tiltva az oszmán birodalom területérõl. Különösképpen azonban a kitiltásnak nem annyira a könyvek tartalma, mint inkább a bennük foglalt egy-némely olyan szólásmód volt az oka, amely török földjén és a kormány elõtt fölségsértõnek vagy a mohamedán vallás szellemébe ütközõnek tûnt föl. A cenzoroknak tehát az volt a feladatuk, hogy az ilyenforma kifejezéseket — föltéve természetesen hogy valamely külföldi könyvnek törökre való átfordításáról volt szó — ártalmatlanná tegyék. Ez az ártalmatlanná tétel úgy történt, hogy a cenzor az inkriminált szókat egyszerűen kitérít, vagy valamely éppen eszébe jutó szóval helyettesíti. Ha sokszor fordul elõ a gonosz kifejezés: egész oldalakat vadgos ki a mûbõl, tekintet nélkül arra, hogy marad-e annak valami értelme. A "sáska" szót például a török irodalomban nem szabad lefordítani, mert ezt a török az "augusztus hónap állatkája" kifejezéssel jelöli, s mert a szultán is augusztus hónap születvén, a cenzorok szerint könnyen fölségsértõ értelme lehetne a dolognak. Éppen ezért az augusztus hónapról, ha még olyan meleg is van, a világrt sem szabad becsmerlõleg nyilatkozni. — Mint említettük, vallási szempontok is szerepet játszottak a könyvek eltiltásában. Borna, sörnek, pálinkának például még a nevét sem volt szabad lenyomatni, mert ezek élvezetét a Korán tiltja. Ha ilyes szóakra akadt a cenzor, okvetetlenül forrásvízre korrigálta ki.

A képtávirónak alkalmazása a gyakorlatban.

Korn Artur dr., a képtáviró hírneves feltalálója Kopenhágában új képtáviró-állomást szervezett, amelynek tulajdonosa a kopenhágai Politiken és a stockholmi Dagens Nyghter címû lapok lesznek. Augusztus 10-én táviratozták meg az elsõ képet Berlinbõl Kopenhágába és egy hét múlva Stockholmban is állomást létesítettek. A képtávirónak nemcsak az illusztrált lapok fogják nagy hasznát venni, hanem a rendõrség is. Londonban a napokban máris sikerült egy párisi ékszerésztolvajt a képtáviró közölte arckép alapján kinyomozni és letartóztatni. Korn tanár igen kedvezõen nyilatkozott Poulsen dán mérnök drótnélküli távirójáról. Korn behatón foglalkozott Poulsen találmányával és úgy találta, hogy az sokban felülmúlja Marconi rendszerét. Szerinte a jövõ Poulsené. — Tehát e probléma is közeledik megoldásához.

A mesterséges világlátás hatása a szemünkre.

Csapodi István dr. egyetemi tanár írja a Természettudományi Közlöny legújabb számában: A szemmel való munkálkodás a szemre akkor lehet ártalmas, ha nincs meg a kellõ világlátás. Kellõ világlátásról akkor szóvalhatunk, mikor a szem minden erõletés nélkül fölismerheti munkájának legapróbb részleteit. Erre nézve legjobbnak kell tartanunk a természetes nappali világosságot, ha kellõen megoszlik. Persze nem lehet szó munkához való világlátásról, ha déli verõn süt a nap a munkára, sem akkor, ha valaki alkonyatkor akar szeméitõl még egy kis látást kicsikarni. Minden mesterséges világlátás csak kiegészítõ eszköz, s csak annyira rövid idõre helyettesítheti a természetes világosságot. Ennél fogva a szemmel dolgozó embernek ártalmas az olyan helyiségben való munkálkodás, ahol a nap nagyobb részén át lámpafény-

nél kell foglalkoznia, ha még olyan kitűnő is ez a mesterséges világítás. Art az olyan lámpa is, mely fényének szertelen erősségével kápráztat, meg az olyan is, melynek gyöngye fénye nem világít eléggé. Így ma már sem a mécses, sem a gyertya, de még a petróleum lángja sem tekinthető elegendő szemkimélő világításnak. Másrészt az elektromos körtékben izzó szénzászló kápráztató voltával rontja a szemet. Azért szemmel végzett munkákhoz az elektromos világítást csakis homályosan csiszolt körtével vagy lejtűveg-ellenzővel szabadna használni. — A harmadik szempont, melyből a mesterséges fényt megítélhetjük, az, hogy milyen a láng színezése. Régebben azt hitték, hogy a kék szín legjobb hatású a szemre. Még kék szemüveget is viseltek az emberek. Könnyen érthető tévedés, mert a szelidén kék égnek végtelenségébe tekintő szem csakugyan megpihen. Azonban maga a kék- és ibolyaszínű fény, no meg az ugynevezett ibolyán túli sugarak igen elvesztették hitelüket. Vegyületeket botanák, betegségek okoznak, rontják a látást. Nem csoda, ha rossz hírbé keverték a világításnak különben leggyakorlatiasabb és legjobban beváló módját, az elektromos világítást, melynek fényében legtöbbször az ártó fénysugár.

Mai fölfogásunk szerint jobb a zöldes, a sárgás, sőt vöröses fény. Így nagyon kellemesnek bizonyult az Auer-féle főlserelés, mellyel a gázzal való világítást megjavították. Nagyon hasznos újítás volna, ha az elektromos körtékét sárga üvegből készítenék; általában pedig a lámpák fényének mérsékléséhez sárga, sőt vörös selyemernyőket alkalmaznának. Az éjjeli lámpa is ne kék legyen, hanem inkább rózsaszínű. Sok fölvilágításra adott okot a fővárosban, hogy a bolti kirakatok megvilágítására újabb időben a kékes-fehér ivilámpák helyett némely kereskedők vöröses fényűeket fűszertettek ki. A mondatok szerint ezeket éppen nem lehet kárhözvinni, de annál inkább lehet az ibolyaszíndeket. Az acetilén-láng tiszta fehér fénye kellemes a szemnek, inkább csak az acetilén készítéséhez csatlakozható robbanások szorítják meg elterjedését.

Az ausztriai nyomdászlapok példányszáma.

Az ausztriai nyomdászok országos egyesületének kimutatása szerint a nyomdász-segédék anyagi érdekeinek istápolására hivatalos szaklapok összes példányszáma a múlt évben 15317 volt. Ebből a Vorwärtsre 10550, a Veleslavinra 2900, az Ogniskóra 1100 és az olasz nyelvű Risveglíóra 760-nyit példányszám esik.

Kik voltak a leghirhettebb könyvpusztítók ?

Hogya elgondoljuk, hogy kicsoda rengeteg mennyiségű könyv jelent már meg ezek a világ könyvpiacán, s hogy mily rohamosan szaporodik ezek száma napról-napra: szinte a megdöbbenés fogja el az embert. Pedig a megmaradt és meglévő könyveknek a száma alighanem jóval kevesebb az elpusztultakénál. Voltak a könyvnek ádáz ellenségei is már szép számmal, s a mi kultúr-történelmünk is nem egynek jegyezte föl közülök a híret-nevét. Ott van például az a hirhedt babilonai király, Nabonosszár, aki mérhetetlen hiúságában minden könyvet meg könyvtárat elpusztított, amihez csak hozzáférközhethet. Azt akarta a szerencsétlen bolond, hogy a világ története övéle kezdődjék, s ennél fogva minden nem az ő dicsőségét hirdető írást megsemmisíteni igyekezett. Egy kínai császár is — Cse-Hvang-Te a neve — elégette annak idején a birodalmában fölhaljtható összes könyvetek meg egyéb frásokat. De nem is kell olyan messzire mennünk, hogy a legádázabb könyvpusztítók egész sorával találkozzunk. "Bölcs" Leó pápa például egy egész nagy könyvtárát égette el az ókori irodalomnak, úgy okoskodván, hogy e pogány könyvek elvonják a tudósok figyelmét a keresztényies munkák tanulmányozásától; Lívius történelmi munkáit is az autodafé pusztította el annyira, hogy a száznegyvenkét kötetből ma mindössze harmincöt van meg. — Izauriai Leó bizanci császár fölcsófolotta a birodalmi könyvtárosaikat, hogy a különben igen tekintélyes császári bibliotékákat pusztítsák el. A könyvtárosaok megtagadták ezt, mire a császár elkergette őket, a maga borította lángba a könyvtárat. Ximenes bíboros egykor ötezer olyan könyvet vettetett máglyára Spanyolországban, amelyeket Granada elfoglalásakor szedtek el a móróktól. — Ugyanezt cselekedte Miksa császár egy határ zsidó könyvvel. Csak Reuchlin mert protestálni ez ellen, de veszítette, mert ereikéségi pört sóztak a nyakába. — Cromwell ellenelvetés nélkül írta, hogy desperadói a világhírű oxfordi bibliotékát földülják. A képmabolók közt akadt egy Dowsing nevű ember, aki nem elégedett meg azzal, hogy sorra pusztítsa a szent képeket, hanem örömujjongásban tört ki, ha egy-egy csomó értékes kéziratot a lángok martalékává lenni látott. Konstantinápoly elfoglalásakor több mint százhuszezer kézirat esett II. Mohammed török szultán kezébe; természetesen, hogy valamennyinek pusztulás lett a sorsa. — A hírneves alexandriai könyvtár elpusztítását az araboknak tulajdonítják, pedig nem csupán ők a ludasak ebben; már Kr. e. 47-ben Caesar katonái égették föl egy részét a könyvtárnak; követte őket Kr. u. 390-ben Theophilus patriárka, akinek a vallásos örjögése már nem sok pusztítani valót hagyott az arabok számára. — A legújabb időkig seregestül akadtak a könyveknek ilyen ádáz ellenségeik, s ezen-

kívül elemi csapások, tűzveszedelem, vízáradás stb. is igen sok könyvet pusztítottak el, valamint a háborús idők viszontagságai is. Strassburg városának 1870-iki ostromakor például az ottani nagyszabású könyvtár is a lángok martaléka lett. A könyvtárnak büszkesége, a hírneves "Hortus deliciarum" is odaveszett ekkor.

Névjegyek üdvözlétkép való megtáviratozása.

A romániai posta meghonosította a távirat névjegyeket, aminek ügyes és közhasznú voltát nem lehet eltagadni. Csakis címet és aláírást tartalmazhatnak, s az aláírás csak három szóból állhat, az árúk pedig húsz fillér. Eleinte csak újév napján fogadott el a posta távirat névjegyeket, de csakhamar kiterjesztették ezt a kedveseményt az év többi napjaira is. A legérdekesebb a dologban, hogy a távirat névjegyek, amelyek üdvözlések, részvénylajtakozatok stb. esetén pótolhatatlanok, a postának jelentékeny jövedelmi forrásává lettek. Valószínű, hogy minálunk is bevezetik ez újítást.

Melyek eddig a világ legkisebb könyvei ?

Két hónappal ezelőtt megjelent ilyen című közleményünk pót-lásául a Budapesti Hírlap nyomán még a következőket közöljük: Az embereket mindig érdekelte a különködés, bármily alakban nyilvánult is meg. Értékessé akkor válik ez a különködés, ha művészi cél szolgálatába szegődik. Az apró szobrocskák, képecskék a művészi különködés termékei, ép így a parányi könyvek is. Ez apró könyvek készítése újabban fényképezési úton történik; a szöveget igen éles betűkből kiszedik, erről olyan kis fényképet csinálnak, hogy csak nagyítóval olvasható. Olyik könyv lapfelülete a levélbélvegét sem éri el. Ily apró könyvek nyomtatása már a XVI. század óta előfordul. Talán legrégibb az 1510-ben Velencében nyomtatott "Officiolum", melynek mérete 49 : 33 milliméter. A XVII. század legnevezetesebb ilyenemű terméke az 1656-ban nyomtatott Richelieu-biblia, s az 1674-ben Hollandiában készült 14 : 10 milliméter nagyságú "Bloom Hofje door" című könyvecske. A XVIII. században ifjabb Fournier, a XIX-ikben a francia Didot, az angol Pickering s a karlsruhei C. F. Müller működtek a legtöbb sikerrel ezen a téren. A legkisebb hazai régi nyomtatvány az 1688-ban Lőcsén megjelent német nyelvű Luther-féle kis katekizmus, mely 47 milliméter magas és 37 milliméter széles. A legújabb kis alakú nyomtatvány a Szent-István-Társulat kiadásában 1906-ban megjelent imakönyvecske, mely amazzal körülbelül egyforma méretű. Valamivel nagyobb ennél a millennium alkalmából illusztrálva megjelent Baróthy-Csánky-féle magyar történet, melyet a kiadó cég nagyító üveggel is főlserelt. E magyar termékek azonban valóságos óriások az 1862 körül Salmin padovai műhelyéből kikerült 9,5 : 6 milliméter nagyságú könyvecskéhez képest, mely Galilei egy kiadatlan levélét tartalmazza s kétszáznyolc lapból áll. Ez utóbbi egyáltalában a legkisebb mozgó betűkkel nyomtatott s nem fényképezési úton előállított könyvecske, mely az irodalomban előfordul. A betűk hárompontos törzsnagyságúak

Ősnyomtatványok hamisítói Olaszországban.

Olaszországban, Bologna városában könyvhamisítók is vannak. A régi nyomtatványokat hamisítják e városban, még pedig olyan ügyességgel, hogy ugyancsak tapasztalt bibliofil legyen, aki a hamisított példányokat meg tudja különböztetni az eredetiektől. A leghirhettebb és legügyesebb hamisítvány Kolumbusz Kristóf levélenek utánzása volt néhány esztendő előtt. E levélben a nagy fölfedező értesíti a katolikus világot Amerika fölfedezéséről, s eredetileg Valladolidban nyomtatták ki 1493 körül, kis negyed-rétben, négy számozatlan oldalon. Az érdekes nyomtatványból csak egyetlen hiteles példány maradt fenn napjainkig, s ezt olyan ügyességgel tudták utánozni, hogy a hamisítványok legelsejéről egy amerikai bibliofil 23000 koronát adott. Olaszország és különösen Bologna a fészke különben a bélyeghamisítóknak is, akik mindenféle ócska, forgalomból kikerült póstabélyeget hamisítanak, s azokat jó áron sózzák a tapasztalatlan bélyeggyűjtők nyakába.

Végrendelet föltalálása az ócska könyvben.

Párisban történt ez az érdekes kis történet: 1906-ban közvetlen örökös hátrahagyása nélkül meghalt Dijon városában egy zálogházi igazgató. Körülbelül százezer franknyi vagyon maradt utána. Az igazgató, aki aglegény volt, több ízben kijelentette volt barátainak, hogy a végrendeletében megemlékezett róluk. Amikor azonban halála után a végrendeletet keresték, sehol sem akadtak rá. Az elhunyt zálogházi igazgató vagyonra ilyenformán három igen távoli rokonára szállott. Nemrégiben egy német tudós Dijonban jártában egy antikváriustól megvásárolta az einyvet igazgató volt könyvtárának nagy részét. Ahogy az ócska könyvekben lapozgatott, az egyikben ráakadt annak végrendeletére, amelyben az egyik legrégibb barátját nevezte meg általános örökösének. A német tudós megküldte a végrendeletet a jogos örökösnek, aki most egész természetesen bíróság elé viszi az ügyét.

Kutyák mint hirdetéshordozó objektumok.

Egyik londoni áruház tulajdonosának az ötlete támadt, hogy kutyát alkalmaz ember helyett a reklámjai hordására. Mind több kereskedő utánozta ezt a példát és néha valóságos kutya-karaván vonul végig London utcáin. Az egyik szappangyár csupa fehér uszkárt látat, egy gummigyáros pedig főlváltva fehérét és feketét. Van aki bernáhegyi kutyákat tart, mások meg vadászkutyákra aggatják hirdetésüket. Természetesen akad vállalkozó is, aki az e célra idomított kutyákat bére adja. Komikus látvány a kocsitű szélén megzavarhatatlan komolysággal és nagy nyugalommal libasorban bandukoló kutyasereg. Csak egyes helyeken ellenőrzik őket és mindamelllett a legnagyobb pontossággal teszik meg útjukat s mindig hazaérkeznek idejére. Néha-néha egyik-másik megunja egyhangú foglalkozását és barátokozni kezd eléje vetődő társaival, a közönség nagy mulatságára. De ez persze még fokozza a hatást.

Érdekes megfigyelések a kalendáriomunkból.

A naptárt nagyon sokan forgatják, de csak kevesen veszik észre, milyen érdekes szabályossággal váltakoznak az évnek vagy a hónapoknak bizonyos napjai. Így például, ha megnézzük az 1800., 1900. stb. évi naptárakat, látni fogjuk, hogy a század nem kezdődhetik soha szerdai, pénteki vagy szombati napon. Október hónap mindig a hétnek ugyanazon a napján kezdődik, mint január, amiről minden kéznél lévő naptárból meggyőződhetünk. Április mindig ugyanazon nappal kezdődik, mint július; december pedig mindig azzal a nappal, mint szeptember. Február, március és november mindig a hét ugyanazon napján kezdődnek, míg május, június és augusztus különböző napokon. De ezek a szabályok nem vonatkoznak a szökő évre. A rendes év mindig a hétnek ugyanazon napján végződik, mint amellyel kezdődött. Végül, mint azt mindenki tudja, a naptár 28 évenként ismétlődik,

Az ember hangja mint rajzképző eszköz.

Az egészséges ember hangjának rezgése egy Idiophon nevű készülék segítségével különféle színű virágokat hoz létre. Dr. Hayen szerint az ehhez szükséges készülék egy tízenöt centiméter hosszú és tízenkét és fél centiméter széles és egyik végén zárt porcellán-hengerből áll. A henger falán egymással szemben két nyílás van, amelyek cső meg keresztül, amelynek vége a hallócsőnek megfelelően tölcseralakk. A henger nyitott végére egy rendkívül érzékeny hártva van feszítve, amelynek felső részére virágpórt hintünk, alsó része pedig vékony zselatinréteggel van bevonva.

A zselatinrétegben különböző alap- és vegyülékszűnek vannak poralakban szétterjesztve. Az előkészületek megtétele után bele kell énekelni a csőbe, mire a hang egy darabig a hengerben marad és rezgése okozza, hogy a színek keresztülyomódnak a zselatinrétegen és a legszebb és legrikkább virágképeket eredményezik, amelyek a hártva másik oldalán láthatóvá lesznek.

Egy amerikai nagy napi lap történetéből.

Az újságírók lapja, az Otthonunk írja: "Egy hónappal ezelőtt ünnepelte New York egyik legnagyobb lapja, a *The World*, huszonöt éves évfordulóját annak a napnak, amikor a budapesti születésű *Pulitzer József* átvette. Kicsiny terjedelmű, jelentéktelen lap volt akkor a *World*; példányszáma, amerikai mérték szerint, csekély, s huszonöt esztendő alatt a világ újság-nagyhatalmainak sorába emelkedett. A lap karrierje, bár szédületes nagy, nem példátlan és nem is csodálatos. New York sem volt huszonöt esztendőnek ezelőtti olyan, mint most, s a *World* éppen csak együtt fejlődött vele. Ez természetes útja a fejlődésnek, de abban, hogy egy ember lépést tudjon tartani vállalatának fejlesztésében a világ fővárosának fejlődésével, az enerzsiának olyan csodálatos mennyiségét látjuk, amely méltó az elismerésre és a följegyzésre. S annál nagyobb örömmel jegyezzük föl, mivel magyar emberé a nagy-szerű hódítás dicsősége. Minden kérdés helyett számmal mondja el a *World* ünnepi száma, mennyit fejlődött huszonöt esztendő óta. Mi is csak ezeket a számokat közöljük; többet mondanak minden magasztaló szónál. A *World* példányszáma az 1882. évi április elsejétől 1883. április 30-ikáig mindössze 10 763 504 volt; ugyanígy számított egy esztendő alatt, amely 1908. április harmincadikán végződött, 257 376 908 volt a lap példányszáma; a szaporodás tehát több, mint 246 000 000. Az 1883-ik évben áprilisban a naponként nyomtatott példányszám átlaga 19 234 volt, az idén áprilisban 726 666 volt a napi átlag, amely e szerint 707 432 példánnyal növekedett. Hasonló mértékben növekedett a hirdetések aránya is. Az 1882-ik év áprilisának elsejétől az 1883-ik év áprilisának végéig eltelt esztendőben 5388 oldal hirdetés jelent meg a *World*-ban, míg abban az esztendőben, amelyet hasonlóképpen számítottunk 1907-től 1908-ig, 55 082 oldal jelent meg; nagyobb hirdetés 1883-ban 137 000, 1908-ban 1 405 032 jelent meg a *World* hasábjain, a gyarapodás tehát 1 268 032. — A lap összes példányszáma huszonöt esztendő alatt 4 407 776 917 volt, s az elfogyasztott papíros súlya 1 016 865 553 font, ami 21 874 679 dollárba került;

csupán az 1907-ben elhasznált papíros ára 1632593 dollár volt. A *World*-ban huszonöt esztendő alatt 738585 oldal hirdetés jelent meg, nagy hirdetés 1908. áprilisában 108 009. A lap kiadó hivatalába 1907-ben 1067949 levél érkezett a hirdetésekre; a lap szedése a huszonöt év átlagában évenként ezerszer annyi, mint az egész Új Testamentum, s a szedők a huszonöt esztendő alatt 8 169 580 dollárt kaptak. Az elhasznált tintát megtöltene háromholdas tavat két láb mélységben; postaköltségre 2585 197 dollárt adott ki a lap huszonöt esztendő óta, összes kiadása pedig 33 391 429 dollár volt. A tisztviselek száma, beleszámítva a munkatársakat is, de csak azokat, akik a lap helyiségében dolgoznak, ezer-ötszázhetvenkettő. A lap összes bevétele 1883. május tizedike óta 95 445 062 dollár. A *World* palotája összes emeleti helyiségeinek területe százezer négyzetláb, a gépek óránként 1 300 000 nyolcdolal lapot tudnak kinyomtatni. Kábelre, táviróra, dróttalan táviróra és telefonra 152 723 dollárt adott ki a lap tavaly. Ezek a számok mutatják a magyar születésű újság-napoleon birodalmának nagyságát. Nem tudjuk, mi lett volna *Pulitzer*-ből, ha példátlan enerzsiáját itthon fejté ki; tudott volna-e itthon is valami rendkívül nagyot teremteni, vagy elkallódott volna-e a mi szegény-ségünkben és hibáinkban. Akármiképpen lett volna, most már mindegy, s nem tehetünk egyebet, mint hogy csodálattal nézünk arra a rengeteg hírlapirodalmi kolosszusra, amelyet alkotott."

Egy nagyon érdekes bibliográfiai ritkaság.

A legérdekesebb bibliográfiai ritkaságok közé tartozik az a "Liber passionis nostri Jesu Christi, cum characteribus nulla materia compositis" című régi könyv, amely most Franciaországban van a De Ligne család birtokában. Ezt a könyvet se nem írták, se nem nyomtatták, hanem a betűket igen finom pergamenből kivagdosva, kék színnel selyem-alátétellel látták el az egyes lapokat. A kivagdosás munkáját olyan gondnal végezte csinálója, hogy a kék alapon ép oly könnyűséggel olvasható a szöveg, akár hacsak nyomtatva volna. Különbö, hogy ki a mestere a műnek: nem lehet tudni, legfőkébb csak az angol voltára lehet következtetni egy angol címről. Azt sem tudjuk, mikor készült a könyv, de állítólag már 1640-ben ígért volna érte II. Rudolf német császár tizenegyszer aranyat, ami az akkori viszonyokhoz képest híhetetlenül magos összeg. Körülbelül ez volna így a legdrágább könyv.

Mikor sztrájkoltak először a nyomdászok?

A nyomdász-segédék legelső sztrájkja Antwerpenben esett meg 1572. augusztusban, Plantin könyvnyomtatónál. Plantin ez időben akarta befejezni a "Biblia polyglotta" nyomtatását s egyből munkája is sok lévén, nagy személyzetet foglalkoztatott, s főle tehőtleg szorította segédeit a munkára. A segédék azonban egyrészt a fizetésükkel sem voltak megelégedve, másrészt pedig sehogy sem volt az ínyükre, hogy ők hétfői napokon is dolgozzanak, amikor más mesterségbeliek módjára a nyomdászság is a "blauer Montag" gyönyörűségeit szokta élvezni. Kapták tehát magukat és sztrájkot kezdtek, követelve a fizetés megjavítását és azt, hogy "akkor dolgozhasanak, amikor nekik tetszik". — A sztrájk maga a segédék vereségével végződött, amennyiben Plantin inkább hosszabb ideig zárva tartotta a nyomdáját, mintsem hogy engedjen. Mikor aztán a munka újra megkezdődött, szigorú szabályokat alkotott a munka közben való rendre és a munkások díjazására nézve. Így egyebek közt megszabta: mekkora áldomást tartozik fizetni új társainak a munkába lépő szedő vagy nyomd. A házi korrektúrát a szedőnek kellett csinálnia, csak úgy mint most, de ha a korrektor a kézirat szövegétől eltérő javításokat tett a korrektúrán, a szedő azért külön kárpótlást számíthatott föl. A főnök kötelezte magát arra, hogy munkásait állandóan ellátja munkával, amennyiben pedig ezt nem tette, kárpótlást adott azoknak az "állásért". A munkások tartoztak keresetüknek egy kicsiny hányadát a nyomdai segítő-pénztárba befizetni, ahonnan aztán a betegek meg árutatóz nyomdászok segédelmet kaptak.

Reklám az amerikai imádságos könyvekben.

A *Printer's Ink* kiadója, J. Romer, a philadelphiai hírlapíró-egyetemen nemrég felolvasást tartott, melynek folyamában a következő mulatságos dolgot mondotta el, mely az amerikai reklámviszonyokra való tekintettel nagyon is hihetőnek látszik. Egy vállalkozó szellemű hirdetési ügynök késznek nyilatkozott arra, hogy a hívőknek ingyen bocsát a templomban imakönyvet rendelkezésükre, ha viszont megengedik neki, hogy helyell s közel apró hirdetésekkel iktasson be. Akadt egy hitközség, amely elfogadta ezt az ajánlatot, de a hívők nem kevéssé voltak meglepve, midőn egy sátoros ünnep alkalmával szent énekre akartak rázendíteni s az erre a napra szóló éneket ilyképpen találták megváltoztatva:

Minden hívő már templomba indula,
Csak egy üdvözít: a Beecham-pilula!
Béke szálljon minden jó kebelbe;
Felnőtt kettőt, gyermek egyet vesz be.

Jegyzetek a sokszorosító-ipari anyagtanból.

A könyvnyomtató a maga mesterségének gyakorlása közben igen sok különböző anyagra szorul rá, s bizony sokszor nem ártana, ha ez anyagok származásával, minőségével stb. egy kissé tisztában volna. Az alábbiakban megismertetünk néhány olyan anyagot, melyre a nyomdáznak munkája közben szüksége lehet.

Méza. Az igazi méza (gummi) vízben oldható, de borszeszben nem oldható, nem jegcedő növényi váladék. Ilyen az arabiai és a szenegal-méza. Az arabiai mézgát (gummi arabicum) Észak-Afrikában és Felső-Egyiptomban, a nubiai és arabiai sivatagokon tenyésző ákácfa és cserjék (*Acacia gummiifera*, *A. Ehrenbergii*, *A. arabica*, különösen pedig az *A. tortilis*) szolgáltatják, melyeknek kérégből magától kiszivárog s a levegőn megkeményedik, amikor is annak kagylós törése van; különben ha megnedvesítjük, ragadós. Vízben teljesen oldható s ragadós folyadékká lesz.

Ugy amint a kereskedésbe hozzák, borsó-, mogyorónagyságú, többnyire szabálytalan, üvegemű, átlátszó, színtelen, sárgás vagy barna szemekből áll s levanti vagy török gummi nevet visel. Az igen tiszta darabokat kiválogatják (gummi arabicum electum vagy albisimum). Silányabb minőségűek a berberországi, ausztráliai és a kelet-indiai mézga-fajták. Arab mézga Alexandria és Kairó exportál, főleg Triesztbe. A szenegalméza, mely lényegileg nem különbözik az arab mézgatól, az Afrika némely vidékén, különösen pedig a Szenegal partján tenyésző ákácfa (*Acacia senegal*) szolgáltatja. Arab mézga gyanánt is használják. Gömbölyded s többnyire nagyobb darabokból áll, mint az arab mézga; részint átlátszó és színtelen, részint sárgás vagy barna. A kiválogatott darabokat alig lehet megkülönböztetni az arab mézgatól. A kereskedésben különböző névvel jelölt mézga-fajták csakis kiválogatás által jönnek létre. A szenegalméza-kereskedés a franciák kezében van, csakis a mogadore-mézgát, mely nevét a kiviteli kikötőtől kapta, szállítják Londonon át. Technikai célokra használják még a basszora-mézgát, mely hideg vízben nem oldódik föl teljesen és a gEDA-mézgát (Dsidida kikötőtől), mely szintén nehezen oldható. A külföldi mézgakat cseresznye- s szilva-fa-mézkálgal szótkták hamisítani. Az ilyen mézgak vízben fel nem oldhatók tökéletesen, mi által a hamisítás könnyen fölismerhető. Igen gyakran keverik dextrinnel is. A mézgakat használják gyógyszerül, azonkívül a festékek sűrűsítésére, pácolásra, a papiros fenyezésére, ragasztóknak s egyéb célokra. A könyvnyomtatásban is nagyon használják.

Terpentin. A terpentint a tülevelű fák kérégnak megmestése által nyerik, mint folyékony balzsamot, mely körülbelül 15–30 százalékos illó olajból (terpentinolaj) és körülbelül 70–85 százalék golyó (koloformium) áll. Olyan sűrű mint a méz, ragadós, fonállá húzható, illatos terpentinolaj-szagú és keserű ízű. A kereskedésben különböző három fajta szerepel: a közönséges terpentin, melyet az erdei (*Pinus silvestris*), jegenye- (*P. abies*) és lucfenyőtől (*P. picea*) nyernek. Színe sárga vagy sűrűs és sárga, zavaros. Tizenkét és fél; huszonöt és ötven kilogramm hordókban szállítják. A francia terpentint, melyet egy délfranciaországi fenő (P. maritima) szolgáltat, halavány sárga, átlátszó, derövidebb szélű, mint akár a közönséges, akár a velencei. Kétféle van: sűrű (à la chaudière) és híg (au soleil). Bordeauxból szállítják 100–150 kilogramm hordókban. A velencei terpentint a legjobb és legdrágább. Dél-Tirolban és Velence környékén a vörös fenyőtől nyerik. Majdnem fehér, áttetsző, hosszú ezüstfényű szálszállak húzható és kellemes, gyantás-fűszeres szaga van. Sajátos alakú, hosszú, keskeny, egyik oldalán lapos hordókban (Lägel) szállítják.

Megemlítenők még a kanadai terpentint (*P. balsamea*), a magyar, kárpátiai vagy ciribolya-balzsam (*P. cembra*) és a Görögországból származó ciprusi terpentint (*Pistacia terebinthus*). A terpentint terpentinolaj és fenyőgyanta nyérésére, tapaszok és firszekek készítésére és a peccétviaszhoz használják. A finomabb minőségű kanadai terpentint pedig, az úgynevezett kanadai balzsam, az optikában, a lencsék összeszerasztásánál s görcsövi tárgyak készítésénél nyer alkalmazást. — A könyvnyomtatásban, mint ismeretes, a formák mosására használják. Vázlatkészítésnél a könyvnyomdai színes festékekhez keverve, gyorsan megszáradó és szokásos akvarellfestékeket kitűnően helyettesítő festékek kapunk.

Guttaperka. A kaucsukhoz hasonló, de lényegileg mégis különböző anyag a guttaperka-fa (Isonandra gutta) megszártított tejnedve, mely Kelet-Indiából, nevezetesen Malakkából és Bornéból származik. A nyers guttaperkát szennyes vörös-fehér gomolyalakokban kapjuk, melyeknek rostos belsejében kéregdarabok és egyéb tisztalatások is vannak. Kissé kellemetlen szaga van, egyéni szagú, szívós, kemény. Rugalmassága csekélyebb mint a kaucsuké. Ötven foknyi hőnél megpuhul, magasabb hőfoknál gyúrhatóvá s tetszés szerint alakíthatóvá válik, kihűlés után pedig eredeti állományát és szívósságát visszanyeri. Ha annyira hevítjük, hogy megolvad, úgy mint a kaucsuk részben bomlás szenvedés eredeti alakját többé vissza nem nyeri. Száraz lepirálás által illó olajat nyerünk belőle, mely a guttaperkát oldja, de kloroformban, szénkéneben, benziben és terpentínolajban is oldható.

Kloroform-oldata (traumatin) éppen úgy használható, mint a kollidium. Szintúgy mint a kaucsukot, vulkanizálni lehet s mint ilyen, a melegben nem puhul meg és oldhatlan. A guttaperkát

csövek, edények, hajtszáljak és zsinórok, cipőtálpak, sebészeti eszközök, gyermekjátékok készítésére, telegráfodronyok bevonására stb. használják. Levegőn idővel megváltozik, rideg és törékeny lesz, sőt porrá dörzsölhető. Európában a guttaperka csak 1843 óta ismeretes, de ez idő óta csakhamar egy egészen új iparág fejlődött belőle. Különösen Angolországban s Németországban foglalkoznak a guttaperka földolgozásával. A guttaperkának egy új fajtája a balata, mely 1863-ban hozott először Guyanából Európába és közephelet foglalt el a kaucsuk és a guttaperka között. Az úgynevezett bully-tree (Sapota Mülleri Beck), bully-fa tej nedvéből nyerik. A balata nem könnyen vulkanizálható, de alkalmazhatósága évről-évre új tért talál. — Betűknek, kisléknek galvanoplasztikai lemásolásánál igen jó szolgálatot tesz ez az anyag. Meleg vízben megpuhíva, leformázzuk véle a kislét, és azután begrafitozva, galvanoplasztikusan használhatjuk föl.

Indigó. E két festékhez való anyag több növényfaj leveleiben található fel, de előállítására különösen az indigó-növényeket használják, melyek leginkább a forró éghajlat alatt honosak; ilyenek különösen az *Indigofera tinctoria*, *Indigofera argentea*, *Indigofera hirsuta* stb. Vannak még egyéb növényfajok is, melyekből indigót készítenek; ilyen nántunk a festő csülleng (*Isatis tinctoria*); az exotikus növények közül indigót tartalmaz a festő cikkszár (*Polygonum tinctorum*), a festő oleander (*Nerium tinctorium*) s mások. Az indigó-festőanyagot már az ókorban is ismerték. Plinius indicumnak nevezte el. Marco Polo volt az első, ki e növény termelését és a festőanyag készítését ismertette.

Európába legelőször a hollandusok hozták a fizenhatodik században. Az indigó-növény vitorlász virágú félcserje. Hazája a tropikus égv, nedves vidékeken gyakran vadon is nő, legjobban terem kevésbé homokos agyagföldön; az indiai folyók medrében levő homokos zátónyok, valamint a folyók homokos partjai legjobban indigó-földet szolgáltatnak. Magját októbertől november közepéig vetik. Junius közepén a növény már virágzik és másfél méter magas; ekkor kezdik aratni. A tarló a földben marad, melyből a növény újra kihajt és júliusban másodszer, sőt némelykor augusztusban harmadszor is learthatják. Az egyszer bevetett föld két-három évig használható, de ezután a vetést meg kell újítani.

Aratás után az indigó-növényt nagy csávákba rakják, melyeket meghatározott magasságig vízzel töltenek meg. Ezután csakhamar megindul az erjedés és az oldat sárgás színt ölt, mely mindinkább sötétebbé válik. Az erjedés megszűnése után a folyadékot kisebb csávába folyatják, hol azt munkások nádbottal vagy lapattal oly módon kavarják, hogy minél több levegő érje, azaz hogy oxidálódjék. A folyadék sárgás színe kavarásközben előbb zöldre hajol, később indigóké válik ki belőle, mely a kavarást után finom iszap alakjában ülepedik le. Ujabbán a kavarást sok helyen gépek segítségével végzik. Most az indigót borító víz lecsapolása után magát az indigót vászonszűrőn történt átszűrés után kovácsolt vasból készült főtödegyben kifőzik. A kifőzés után a két pszázt szűrő szövetvel bevont szártító lemezekre teszik, azután sajtbába rakják, mely a vizet kipréseli. A sajtból kivett indigót famintára helyezve, dróttal 7–9 cm. vastagságú lemezekre, ezeket pedig ismét más minták segítségével kockákra vágják. Az egyes kockákra meg a gyár peccétjét reányomják, s a szártító kamarák állványain végleg kiszáritják. Ha az indigókockák már teljesen kiszáradtak, mangoe-fából készült ládába (melyekbe 125–140 kg. fér) rakják s így küldik azután a piacra. A kereskedésben előfordul indigó-ban az indigókéken (indigotin) kívül még más mellékalkatrészek is foglaltatnak, ilyen az indigó-nyelv, mely híg savakban, az indigóbarna, mely nátrón és kálliumban, az indigóvörös, mely forró borszeszben oldódik, s ez úton el is lehet őket egymástól választani. Tartalmaz még ezeken kívül vizet, szervesen alkotórészeket, melyek az elégetésnél hamu alakjában visszamaradnak.

Néha szándékosan belekevert anyagok, ú. m. keményítő, mész, berlini kék is vannak benne. Kékfestőanyag-tartalma 15–80 százalék között ingadozik. — Az indigó vízben, alkoholban, éterben, kővér olajokban, hígított savakban, nátrón és kálliumban nem oldható, a klor színteleníti, a salétromsav sárgára változtatja; csakis az erős kénsav oldja a nélkül, hogy színt megváltoztatná. Ha hevítjük, bíborvörös gőzök fejlődnek belőle, melyek hidegebb felületre fémfényű, sötétkekes fekete tüalakokban rakódnak le; ez tiszta indigóké (indigotin). Magasabb hőfoknál elég. A jó indigó sötétké színt s ott ahol körmunkkel megkarcoljuk, rézvörös fémfényű mutat. Könnyű, a vizen úszik, s vizet módon szí magába; törékeny, törése finom, egyenletes. A jó indigó víztartalma legfeljebb hat százalék, hamutartalma kilenc százalék. Az indigó fajtáit a kereskedésben a termelőhely szerint szokás elnevezni. Legjobb minőségűnek van elismerve a bengáli és jávai indigó. A jávai a legkönnyebb. Ezekhez legközelebb állanak a kurpahi, madraszi, bimlipatami, bnareszi, tirhooti, oudei stb. keletindiai fajták.

Az amerikai indigók közül nevezetesebbek a guatemalai és caracasi. A keletindiai indigó Londonon, a jávai indigó Rotterdamon és Amsterdamon, az amerikai Brémán és Hamburgon át jön hozzánk. Az indigó használatát a kelmefestésnél eléggé ismeretes, s ama tulajdonságánál fogva, hogy a levegőn nem fakul meg, hogy a mosásban pompájából mitsem veszít, a szövetet nem támadja meg, sőt ellenkezőleg konzerválólag hat a növényi eredetű

szövetre; bármely két festőanyaggal kiállja a versenyt. Magyarországon is történtek már kísérletek az indigó-kultúrának meghonosítására, de csekély eredménnyel, mert a siker nemcsak borzasztó sokba került, hanem minősége a bengálinak legrosszabb minőségét is alig közelítette meg. Baeyer Adolf, a müncheni akadémia laboratóriuma igazgatójának sikerült még 1878-ban az indigót mesterségesen előállítani. O. t. i. propiolsavat és xantogén-savas nátront használ, s ezek segítségével hozza létre az indigókéket a szöveten, de gyakorlati alkalmazása még nem bizonyult eléggé alkalmasnak. — Az indigókarmin vízben oldható indigó, melyet úgy nyerünk, ha a kénsavban oldott indigót vízzel higítjuk, átszűrjük, s hamuval vagy szóddával keverjük. A leülepedett indigókarmin tézsta- vagy poralakban jön a kereskedésbe. Forró vízben könnyen, hideg vízben kevésbé oldható. Használják festésre, kék tinta készítésére, keményítővel keverve kékítőnek stb. Az indigó, valamint az alább következő orseille is a nyomdászatban néha festékpótló szerül, meg akvarellfestékek használatos.

Orseille és persio. Mindkét vörös festőanyag különböző fajú zuzmó-növényekből készül, ép úgy mint a lakmusz, csakhogy csekélyebb fokú erjedés folytán, alkalikus anyagok, pl. rothadó vizelet hozzájárulása mellett. Ama szerves savak, melyek a zuzmókban foglaltak, a vizeletről fejlődő ammoniák hatása következtében orcinné, s ez élely és lélely főlétele által orcinné, az orseille fő alkotórésze s végre azolitminné, s lakmusz festőanyagává változnak. Az orseille sötétvörös, tézstanemő anyag, sajtóságot ibolyaszaga van, s alkalikus hatású. Leginkább Angolországban, Franciaországban, Németországban gyártják azon (főleg Roccella tinctoria) zuzmókból, melyek a Kanári-szigeteken, a Pirenei félszigeten és Szárdinián teremnek. A persio, vörös indigó (Cudbear, Cuthbert feltalálótól elnevezve) a skót szigeteken, Svéd- és Németországban honos (Lecanora tartarea) zuzmókból készül, különösen Angol-, Francia- és Németországban. Száraz, sötétvörös poralakban árulják. Sajátosságai az orseillével megegyeznek. Mindkettőt használják különösen gyapjú és selyem festésére.

Jegyzőkönyvek s más hivatalos közlemények.

Jegyzőkönyv

a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottságának 1908 július 19-én tartott üléséről.

Tárgy: a Magyar Nyomdászok Évkönyve könyvdísz-pályázatára beérkezett munkák elbírálása, valamint döntés a fölött is, hogy a Grafikai Szemle júliusi számához beérkezett mellékletek közül melyiknek adassék ki az állandó pályázat harminc-koronás díja. Jelen vannak *Pollák Simon* I. alelnök elnöklelte alatt a szakbizottság tagjai majdnem teljes számban.

A Grafikai Szemle szerkesztőségének kiküldöttje betejeszti a július havi határidőre beérkezett hat melléklet egy-egy példányát. A szakbizottság rövid megvitatás után egyhangúlag kimondja, hogy valamennyi melléklet közül a Dörner és Heimberg, valamint a Márer Adolf féle cégjegyeket magában foglaló lap a legjobb, s így a harminckoronás díj e lap szedőjének (*Müller Sándor*, Jókai-nyomda) adandó ki.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve ornamentálására kiírt pályázatot illetőleg *Novák László* szerkesztő jelenti, hogy a választmány által meghosszabbított határidőre összesen három pályázat érkezett be. Jelenti továbbá, hogy *Augenfeld Miksa* szaktársal egyetemben kereste a módját annak, hogy valamely nevesebb iparművész-esztétikus is befolyhasson a pályázat fölött való döntésre; utánjárásuknak azonban nem volt eredménye, mert az e tekintetben számba jöhető iparművészek részben külföldi tanulmány-úton vannak, részben a vidéken nyaralnak.

Bárány Nándor kijelenti, hogy bár eredetileg ő kívánta iparművész-embernek a pályázat eldöntésén való részvételt, azt most fölöslegesnek találja, mert hiszen a szakbizottság előtt levő pályamunkákon olyan erőbeli különbségek nyilvánultak meg, hogy a döntés éppenséggel nem okozhat nehézséget.

A szakbizottság egyértelműleg osztja ezt a nézetet, s kimondja, hogy iparművész-esztétikusnak a pályaművek elbírálásában való részvétele ez esetben teljesen fölösleges.

Áttérve a pályamunkák részletes megvitatására, örömet fejezi ki a szakbizottság a fölött, hogy három olyan szaktárs is akadt, aki a pályázatot adta nagy földadattal meg akart birkózni. A három pályamunka ("Világos-szürke vázson-alap", "Rokokó", "Évkönyv 24") közül az "Évkönyv 24" jellegűt jelenti ki olyannak, mint amely művésziségénél, eredetiségénél és a kolumbnák szövegképeéhez való alkalmazkodásánál fogva messze kimagaslik a többi közül, s mint ilyen kivételre föltétlenül érdemes. A pályadíjat tehát e mű tervezőjének ítéli meg. A jelítség levéike fölbontatván, abból *Fekete Béla* szaktársunk neve tűnt elő.

A bírálat közben elhangzott megjegyzések részletesebb összefoglalásával az Évkönyv szerkesztője bízalik meg. Ugyancsak őt utasítja a szakbizottság, hogy a pályadíjat nem nyert tervezeteket csinalóikhoz juttassa vissza.

Több tárgy nem lévén, ülés vége.

Ifj. Aigner Antal, I. titkár.

Bírálati jelentés

a Könyvnyomdászok Szakköre által a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1909-iki kötetének ornamentálására kiírt pályázatra beérkezett munkákról. (A Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottságának 1908 július 19-iki üléséből.)

Beküldetett összesen három pályamű. Jellegük e rövid leírásuk a következők:

1. *Világos-szürke vázson-alap.* Egy borítéktervezet, három fejléc és három iniciálé, négy záródísz. A borítékon kockás-vonalas dísz; alul egyik kezével babércsorút, a másikkal címőliíratos

találat tartó két munkás-zubbonyos alak. A homlokklécek egyike fölkelő napot meg pusztát és hegyeket ábrázoló tájképe, az előtérben sugártörésnek örvendező növel meg egy másik alkaljal; a homlokklécek másodikla babércserje, oldalt vonalas rovátkolász, fölül pedig szívídomó ornamentumos közepette; a harmadik homlokkléc kockás-gyöngyosoros kompozíció, közbül könyvekkel meg festékező labdával. A záródíszek között van két gyöngyosoros-szívídomos, egy könyvszekrény előtt guggoló alakot ábrázoló és egy festéktörést mutató rajz. Az iniciálék lombardiai gót típusok, alul szimbolikus képcsökkkel. A boríték hat színben van kifestve, a többi ornamentumtervezet egytől-egyig tuszrajz.

2. *Rokokó.* Egy ceruzával hevenyészett borítéktervezet, három tussal kihúzott fejléc, ugyanannyi záródísz és öt iniciálé. Valamennyi a jelígenek megfelelően rokokó-jellegű. A záródísz átfutó.

3. *Évkönyv 24.* Egy borítéktervezet, négy-négy fejléc, iniciálé meg záródísz. Valamennyi magyaros jellegű, szépen kidolgozva.

A pályamunkákra a bizottság a következő megjegyzéseket tette:

1. *Világos-szürke vázson-alap.* A rajztechnika gyakorlottságra vall, a kidolgozás pontos. Hibázthatandó azonban első sorban az, hogy a pályamunkából teljesen hiányzik az egységes ornamentális stílus, valamint nagy tévedés az is, hogy a pályázó figurális elemek megajzolásáig merészkedett, amivel pedig csak siralmas hatást érhetett el. Gót iniciálé sem alkalmazható az antikuához.

2. *Rokokó.* A tervezeten a térelosztás és a szöveg képehez való igazodás dicséretre méltó. A dolog természetéből folyóan azonban az ily rokokó-motívumos rajzok eredetisége csak nagyon-nagyon viszonylagos lehet. A boríték vázlatla nincs annyira kidolgozva, hogy egészen tiszta képet adjon a tervező intencióiról.

3. *Évkönyv 24.* Tökéletes munka a maga nemében. Meglátszik rajta már az első pillantásra, hogy tervezőjének művészi nevelésben volt része. Előnye még az is, hogy megfelel a pályázati hirdetés ama pontjának, amely szerint az Évkönyv nemzeties köntésben való megjelenése volna kívánatos. Valamennyi pályamunka közt ez az egyetlen, mely kivételre abszolúte érdemes.

A Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottságának megbízásából:
Novák László.

1908 januárius havi példányok kerestetnek!

Kérjük a t. szaktársakat, illetőleg helybeli és vidéki házi pénztárosainkat, hogy ha netalán volna az ezidei januárius Grafikai Szemléből fölös példányuk, küldjék el azt Bozsik István pénztárosnak (Gutenberg-Otthon), vagy hozzák fel a körhelyiségbe.

Választmányi ülés 1908 augusztus 17-én.

Elnök: *Szeniczai Mihály* II. alelnök.

Jelen vannak: *Szeniczai Mihály* II. alelnök, *Bozsik István* pénztáros, ifj. *Aigner Antal* I. titkár, *Sarlós Lajos* ellenőr, *Boros Dezső* I. leltáros, *Enyedi János*, *Fekete Béla*, *Goldberger Armin*, *Gyöngyösi Sándor*, *Müller Ignác*, *Novitzky N. László*, *Prüner Arnold*, *Spitz Adolf* és *Stalla Márton* választmányi tagok, továbbá *Novák László*, a Grafikai Szemle szerkesztője. Igazolják távolmaradásukat: *Tanay József* elnök, *Pollák Simon* I. alelnök, *Wanko Vilmos* II. titkár, *Hollósy János* II. leltáros, *Busay Balázs*, *Morócz Jenő* és *Schornstein Jakob* választmányi tagok.

Elnök felolvastatja a múlt ülés jegyzőkönyvét, amely Müller Ignác és Spitz Adolf választmányi tagok által hitelesítettett. A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Goldberger Armin és Stalla Márton választmányi tagok kérettek fel.

A pénztár álladékaról és a tagsági forgalomról szóló pénztárosi jelentés tudomásul szolgál.

Bozsik István pénztáros felhatalmazást nyer, hogy a Grafikai Szemle egy borítékjának elkészítése dolgában a boríték kinyomtatását eszközölj nyomdával érintkezésbe lépjen.

A választmány felkéri Tanay József elnököt és Augenföld M. Miksát, a szaktanfolyamok vezetőjét, hogy a szeptember hónapban Pozsonyban rendezendő, szakfelolvasással kapcsolatos szakkiállításon a már mult ülésen kiküldött Müller Ignác választmányi taggal egyetemben vegyenek részt.

Pénztáros jelentést tesz a szabadkai szakfelolvasás és kiállításról, amelyen az előadók szerepét Körünk felkérésére Szabó Róbert és Schopp János töltötték be.

Főolvasatlik az Évkönyv borítékára és egyéb könyvdszeire kiírt pályázat eredményének elbírálása tárgyában tartott szakbizottsági ülés jegyzőkönyve, mit a választmány tudomásul vesz.

Goldberger Ármin kérdést intéz a vigalmi bizottsághoz a nyári mulatság elmaradását illetőleg. A választmány, Bozsik István indokolására, a multban szerelt tapasztalatok után feleslegesnek tartja a nyári mulatság rendezését, s e helyett inkább a téli mulatságok számát fogja szaporítani egyvel. Főlszóló a nyert választásban megnyugszik.

Novák László, az Évkönyv szerkesztője kéri, hogy a szakcikkpályázat határidejét esetről-esetre kitolhassa. A választmány a kellő indokollással támogatott kérést helyeslőleg teljesíti.

Sarlós Lajos a kísérleti nyomda átköltődésének idejéről óhajtat felvilágosítást. A választmány tudomásul veszi.

Több tárgy nem lévén, ülés vége.

Ily. Aigner Antal, I. titkár.

Jegyzőkönyv

a Könyvnyomdászok Szakköre kolozsvári csoportjának 1908. évi július havának 24-én tartott közgyűléséről.

Jelen van 16 szakköri tag.

Grósz Herman elnök üdvözli a jelenlevő szaktársakat és sajnálattal konstatálja, hogy közgyűlésünkön csak kevés számmal jelentek meg.

Mintegy két évvel ezelőtt — mondja az elnök — a kolozsvári szaktársak teljes ambícióval tudni vágytak és egyszerre szakkörzettek akartak lenni. Ámde e céljukat siker nem koronázta, mivel fűl voltak terhelve; e miatt többen elmaradtak a tanfolyamról, amit a vezetőség későn vett észre. A tanfolyamot 22 hallgató kezdte és 12 végezte.

A tanfolyam végeztével azután beállott a teljes hanyatlás. A tagok száma folyton csökkent, a helyett, hogy emelkedett volna. Éppen azért gyűltünk ma össze, hogy szanaljuk a süllyedő csoportunkat és alakítsuk ujja. Majd fejtegeti a szakkörzettség előnyeit és párhuzamba állítja a szakszervezettel, melyek után az ülést megnyitja.

Lengyel Sándor titkár elmondja azután a nagy gonddal, ügyesen összeállított jelentését. Fejtegetései során hivatkozik arra, hogy aki szakmájában jártság, anyagi helyzete jobb, munka nélkül soha sincs és fizetése a minimumon fölül áll. Ezek után ismerteti az alapszabályok főbb pontjait, a tisztviselők kötelességeit, majd kéri a szaktársakat, hogy válasszák meg a választmányt és annak tagjait.

Nuszabächer Jakab szaktárs az előző évbéli választmány nevében fölmentést kér, ami megadatot. — Következett a tisztí kar megválasztása a következő eredménnyel: Lengyel Sándor titkár; R. Tóth József jegyző; Diószegi Márton leltáros; Farkas Gyula ellenőr. Választmányi tagok: Bálint Odón, Grósz Hermann, Lauf Rezső, Nuszabächer Jakab, Szabó Antal.

Majd Thoroczky Béla teszi meg jelentését a leltár állapotáról. Lengyel Sándor szaktárs titkári jelentésében ismerteti a tanfolyam pénzügyi helyzetét és tanácsot kér annak orvoslására. Majd buzdítja a szaktársakat az önképzésre, s felhívja őket, hogy minél többen lépjenek be a Szakkör kebelébe.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést bezárja.

R. Tóth József, jegyző.

Tagsági forgalom 1908. év június havában.

Beléptek a Körbe: Palatinus János, Réthy Gyula (Gyoma), Baum Lajos, Lebovits Márton (Galitzenstein), Pölte Sándor (Pap és Schwarz), Fleischmann Lipót (Réval), Jandák Sándor (Vasut); Szövetség nyomdájá, Gescheit Miksa (Wojtitz), Bakos Gyula, Kuklia Ferenc, Pfeifer János (Pénzintézet nyomda), Kaiser Hugó (Szombathely), Szeberényi János, Muntean Remusz, Szári Sándor, Löwy Jenő (Arad), Raubinek Miklós (Szent-László-nyomda), Jencs György (Muskát), Priesner Lajos (Elek), Grünhut Béla (A Nap), Steinhauer Vilmos (Grafikai), Berger Illés (Athenaeum), Czinege István (Buschmann), Szelei Ferenc, Schmögner József (Kassa), Szőke Sándor (Szeged), Steiner János (Farkas és György), Kohn Sándor (Markovits és Garai). — *Hátralék miatt törtlendők:* Künstler Aladár (Garai), Vitriol Adolf (Légrády),

Langecker Mátyas, Neumann Samu (Franklin), Petrásek Pál (Szent-László-nyomda), Csadó István (Kertész), Brüll Zsigmond, Goldberger Jakab (Uránia), Híza Pál (Athenaeum), Biltz István, Feinsilber S., Herzog Salamon, Kurcz Márk, Kallós Odón, Szűcs István, Schwarz József, Reinhold Gyula, Vidra Lajos, Weiser Samu, Jurisics Károly, Rosenberg Károly (Európa), Dopp Miksa, Gruicza Szilveszter, Karsay László, Maniu Vazul, Moga Tivadar, Pitariu János, Reismann Samu, Schneider Gyula, Schwarz Sándor, Terean György, Várad Alfréd (Arad), Münz Rudolf (Hódmezővásárhely). — A hó végén 11 tiszteltbeli, 1540 rendes, összesen 1551 tag.

Tagsági járulékokban a mult hóban befolyt:

a) Egyesektől (I. a 186. oldalon követező pénztári kimutatást): Hódi Ferenc 3.60, sepsizsentyörgyi helyi csoport 3.60, Schopp János 1.20, Burgheim Károly 1.20, Quitt Manó 1.20, Varga László 1.20, Ehrmann Jenő 1.20, Feleki László 1.20, Neumann Adolf 1.20, Pály János 1.80, Einhorn Mór 1.20, Goldmann Jenő 1.20, Sichermann Lajos 1.20, Zubriczky Ferenc 0.60, Vadász Károly 0.60, Klein Rudolf 0.60, Steinhzer Miklós 0.60, Csaba Miklós 0.60, Klein Samu 0.60, Perli István 0.60, Dobos Géza 0.60, Lackenbach Artur 0.60, Wolf Sándor 0.60, Farkas Lajos 0.60, Pfeifer Miksa 0.60, Szabó Károly 0.60, Jencs György 0.60, Gulrich J. 0.60, Sensenstein G. 0.60, Steiner József 0.60, Nagy Gyula 0.60, összesen 33.60 korona.

b) A vidékről (I. a 186. oldalon követező pénztári kimutatást): Eperjes 19.80, Kolozsvár 25.80, Gyoma 4.20, Nagybecskerek 11.40, Csíkszereda 10.80, Arad 30.—, Szombathely 7.80, Mohács 1.80, Pécs 49.80, Győr 11.40, Mezőtúr 1.80, Makó 5.40, Hódmezővásárhely 7.80, Miskolc 11.40, Sopron 3.60, Szabadka 30.60, Kassa 8.40, Szeged 10.20, Kecskemét 4.20, összesen 256.20 korona.

A Könyvnyomdászok Szakköre pályázatai.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmánya elhatározta, hogy a magyarországi könyvnyomtatók fokozottabb szakbeli fejlődésre buzdítása végett pályázatot hirdet: I. az 1909-iki Évkönyv legjobbnak talált szakcikkére; II. ugyanez Évkönyv hirdetéseinek legjobbjaira; III. az Évkönyv mellékleteinek legjobbjaira; IV. a Grafikai Szemle egyes füzeteinek követező mutató mellékleteire.

Általános föltételek: A pályázatok bármelyikében is csak a Könyvnyomdászok Szakkörének tagjai vehetnek részt. A pályabírószót a Szakkör szakbizottsága esetről-esetre a maga kebeléből állítja össze, kívül álló szakértőket bevonásával. A pályamunkák tárgyra, alakjára stb. vonatkozó fölvilágosítások az Évkönyv szerkesztőjénél, Novák Lászlónál (Hold-utca 7) kaphatók.

Különleges föltételek: I. Az 1909-iki Évkönyvnek beküldött szakcikket tekintetében: Ezen a pályázaton részt vesznek az 1909-ediki Évkönyvben megjelenő összes dolgozatok, tárgyra és terjedelemeire való tekintet nélkül. Pályadíj 50 korona, beküldési határidő szeptember 10-ike. Jelíges levél stb. efféle fölösleges.

II. Az Évkönyv hirdetései dolgában: Az 1909-iki Évkönyv hirdetései négy-négy oldalankint más-más nyomdába adtnak megadás és kinyomatás végett. E négykolumnás hirdetés-csoportok legjobbjának szedője 30 korona, az ezt követező legjobbnak a szedője pedig 20 korona jutalomdíjat kap. A pályázatban való részvételt illető óhajok Bozsik István szaktársnál jelentendők be.

III. Az Évkönyv mellékleteit illetőleg: Ennek a pályázatnak az lévén a célja, hogy Magyarország nyomdaiparának képességeit mutathassuk be: részt vesz benne minden olyan beküldött melléklet, amelyben a szedési elem kellőképpen képviselve van. Pusztán rajzok beküldésével tehát nem lehet pályázni. A pályaműveknek már okvetlenül valamely célra kellett kinyomatniok, s az Évkönyv számára egyszerűen továbbnyomtatattniok. Ennek biztosítása okáért az ilyes mellékleteknél csak a papirosnak és a nyomtatásnak az árát térítjük meg. — Az első díj 50, a második 40, a harmadik 30 és a negyedik 20 korona. Az egyes mellékletekből kinyomatás előtt a szerkesztőnek — a papiros, festék stb. esetleges kiutalványozása végett — levont küldendő.

IV. A Grafikai Szemle mellékleteit illetőleg: E pályázat havonként megismétlődik 30–30 korona pályadíjjal, amely összeg minden körülmények közt kiadatik az illető hónapban megjelent mellékletek legjobbjának. A pályázatokon csak olyan munkák vehetnek részt, amelyekben a szedési elem is kellően képviselve van. Pusztán rajzok beküldésével tehát nem lehet pályázni. A pályaműveknek már okvetlenül valamely célra kellett kinyomatniok, s a Grafikai Szemle számára egyszerűen továbbnyomtatattniok. Ennek biztosítása okáért az ilyes mellékleteknél csak a papirosnak az árát térítjük meg. — Az egyes hónapokra eső pályázatokon mindazok a mellékletek vesznek részt, amelyek az illető hó 20-ikáig szerkesztőségünkhez beérkeztek, illetőleg a vidéken postára adtak. Később föladott mellékletek a követező hóra maradnak. Példányszám 1800. Korrekturának előzetes beküldése fölösleges, a papirosról szóló számla a küldeményhez melléklendő. A pályaműveket a Szakkör szakbizottsága havonként bírálja el.

Bevétel.

Pénztári kimutatás 1908 július haváról.

Kiadás.

	K	f.	K	f.		K	f.	K	f.
Át hozat a múlt hóról			2635	77	Jókai-nyomdának a Grafikai Szemle három mellékletéért	130	—		
10 drb hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—	Adminisztrációs nyomtatványok	65	—		
Gutenberg-szobor-alap			784	66	Bercsényi-nyomdának a Gr. Szemle egy mellékletéért	30	—		
Acs-Mihály-alap			551	84	A Karczag-nyomdának a Gr. Szemle egy mellékletéért	20	—		
Kanizsai szaktársak a szobor-alapra			1	56	Adminisztrációs kiadások helyben és vidéken	15	32		
Tagsági járulékokban befolyt :					Sas és Bauer papirkereskedőnek (Értesítő)	36	94		
Államnyomda	8	40			Világítás, takarítás	6	56		
A Nap	1	20			Grafikai Szemle július havi mellékleteinek pályadíja	30	—	333	82
Athenaeum	16	20			Kézipézn e hó végén			2984	75
Bagó-nyomda	1	80			10 drb hitelszöv. részjegy à 10 kor.			100	—
Bercsényi-nyomda	5	40			Gutenberg-szobor-alap			786	22
Berkovits-nyomda	2	40			Acs-Mihály-alap			551	84
Bienenstock-nyomda	3	—							
Budapesti Hírlap	7	80							
Buschmann Ferenc	5	40							
Egyetemi nyomda	5	40							
Egyesületi tisztviselők	7	20							
Engel és Ladányi	1	20							
Európa	1	20							
Farkas Testvérek	—	—							
Fővárosi nyomda	3	60							
Franklin-Társulat	—	—							
Franklin-fiók	6	60							
Fried és Krakauer	2	40							
Galitzenstein	7	20							
Gelléri és Székely	6	60							
Globus	—	—							
Grafikai intézet	6	—							
Hamburger és Birkholz	3	—							
Hedvig-nyomda	1	20							
Hornvánszky	6	—							
Jókai-nyomda	1	80							
Károlyi György	3	60							
Kellner Ernő	5	40							
Kertész József	4	20							
Klein Vilmos	2	40							
Korvin Testvérek	3	—							
Községi nyomda	—	—							
Légrády Testvérek	2	40							
Lengyel Lipót	—	60							
Löbl D. és Fia	2	40							
Löblövit-nyomda	1	20							
Magyar Hírlap	4	20							
Markovits és Garai	2	40							
Márkus Samu	10	20							
Máv. menetjegynyomda	1	80							
Minerva	2	40							
Molnárok Lapja	4	80							
Neuwald-nyomda	1	20							
Othton-nyomda	2	40							
Pallas	18	—							
Pannonia	1	80							
Pap és Schwartz	2	40							
Pátria	21	—							
Pazmaneum	—	60							
Pénzüntézetű nyomda	6	60							
Pester Lloyd	—	—							
Pesti Könyvnyomda R.-T.	29	40							
Posner Károly Lajos és Fia	4	20							
Radó Izor	2	40							
Révai és Salamon	2	40							
Rigler J. E.	9	60							
Rothberger és Weisz	1	80							
Rózsa Kálmán és Neje	7	20							
Stephaneum	9	60							
Székesfővárosi Házi Nyomda	19	20							
Szent-László-nyomda	1	80							
Thalia-nyomda	3	—							
Vasutas-Szövetség nyomdája	2	40							
Világosság nyomda	22	20							
Wodianer F. és Fiai	18	60							
Wojtitz-nyomda	1	20							
Vidékről (részletezése a megelőző oldalon)	256	20							
Egyesektől (részletezése a megelőző oldalon)	33	60							
			4756	63				4756	63

Fölvívás Körünk vidéken dolgozó tagjaihoz.

A tanfolyamok vezetősége fölvívja a vidéki tagtársakat, hogy a kiállítás- és fölolvadásokra vonatkozó megkereséseiket egyenesen a tanfolyamvezetőséghez intézzék, és pedig a kiállítás napja előtt legalább négy héttel. (Megkeresések Wanko Vilmos helyettes tanfolyamvezetőnek a címére, Budapest VII, Dohány-utca 10. sz. alá, a Fried és Krakauer féle nyomdába intézendők.)

A tag szórakozási alkalmá körhelyiségünkben.

Körhelyiségünk a Gutenberg-Otthonban van (bejárat az épület bérkocsis-utcai részén). A helyiség nyitva van: vasárnaponként délelőtti 9 órától 1-ig, valamint minden kedden s csütörtökön este 8 órától 10-ig. Olvasó-terem, billard, sakk, dominó, szaklapok és szépirodalmi folyóiratok állanak itt a tagok rendelkezésére.

Kondícióbeli változások pontos bejelentése.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy kondíciójuknak esetleges megváltozását — tehát mind a belépést, mind pedig a kilépést is — haladéktalanul adják tudtul a Kör pénztárosának (lakik: Budapest VIII, Sándor-tér 4. szám alatt), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelező-lap beküldése.

Fotografus kedvezménye tagjaink részére.

Erdélyi M. cs. és kir. udv. fényképész (Budapest IV, Semmelweis-utca 2. sz., a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készíttetésekor a következő kedvezményt adja:

6 darab vízt-fénykép	6 korona,	12 darab 10 korona.
6 „ kis makartkép	14 „	12 „ 24 „
6 „ kablnetkép	16 „	12 „ 26 „
6 „ makartkép	20 „	12 „ 36 „

Megrendelés alkalmával az illető szaklársnak a legutolsó hóról szóló nyugtával kell igazolnia, hogy tényleg tagja a Szakkörnek.

Kedvezményes színház- és fürdő-utalványok.

A Városligeti Színkörbe meg a Budai Színkörbe mintegy 25—50 százalékkal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók a pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5), valamint a Hungária-fürdőbe szóló kedvezményes jegy-utalványok is. Az utalványok ára a színkörökbe s fürdőbe darabonként 2 fillér.

A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai:

a) Egész oldalnyi hirdetésé:	egy évre	240.—	korona.
„ „ „	fél évre	130.—	„
„ „ „	negyed évre	70.—	„
„ „ „	egyszeri közlés ..	30.—	„
b) Fél oldalnyi hirdetésé:	egy évre	130.—	„
„ „ „	fél évre	70.—	„
„ „ „	negyed évre	40.—	„
„ „ „	egyszeri közlés ..	20.—	„
c) Negyed oldalnyi hirdetésé:	egy évre	70.—	„
„ „ „	fél évre	40.—	„
„ „ „	negyed évre	25.—	„
„ „ „	egyszeri közlés ..	13.—	„
d) Nyolcad oldalnyi hirdetés:	egy évre	40.—	„
„ „ „	fél évre	25.—	„
„ „ „	negyed évre	15.—	„
„ „ „	egyszeri közlés ..	8.—	„

Az apró hirdetéseknek az ára az első közléskor petit soronként negyven fillér; minden további közlés ötven százalékkal olcsóbb.

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V, Hold-utca 7. sz. (telefon 36—02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság nyomdájában, Sas és Bauer budapesti papírraktáros cégnek a papirosára. — Előfizetési ár: egész évre 4 korona, fél évre 2 korona. Egyes szám ára 40 fillér.

Háromszínyomatokat s más képreprodukciókat is

(főkép könyvnyomdaiakat) gyűjt és cserél

Kner Imre Gyomán.

Küldeményeket szép kollekciónal viszonz.

Teljes fölszerelésű nyomda

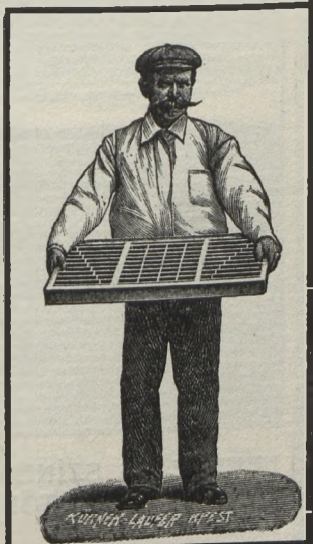
Török-Kanizsán, mindössze néhány esztendő (egyelőre teljes üzemben), fölszerelési értéke 9500 korona: 5000 koronáért eladó. Ajánlatok "A.P.X.105" jeligével a kiadóba.

Eladó nyomda.

Bácsalmáson (tiz-tizenkétezer lakos és több kisebb-nagyobb község tartozik hozzá) egy jó karban levő gyorsajtóval berendezett nyomda más vállalat miatt készpénzfizetés mellett eladó. (Több nyomda nincsen.) Fölvilágosítást ad a tulajdonos Bácsalmáson.

Schöntag Gyula könyvnyomdai szakasztalos VI, Váci-körút 51. sz.

Kizárólag könyvnyomdai s könyvkötészeti fa-szerelvények készítésével foglalkozik. Állandó raktára van kitűnő nyersanyagból készült szekrényekből és regálisokból. Kis antikva-szekrény ára 7 kor., nagy szekrényé 9 kor. Árjegyzék ingyen.

A modern ornamentikában és tervezésben teljesen jártas szaktárs elvállalja stílszerű könyvdíszek, úgymint iniciálék, fejlécek, záródíszek készítését, teljesen modern fölfogásban. Készít ezenkívül mindenféle könyvs árjegyzékborítékot, elvállalja egész könyvek díszítését, valamint egyes lapok illuminálását. Címe megtudható a szerkesztőktől.

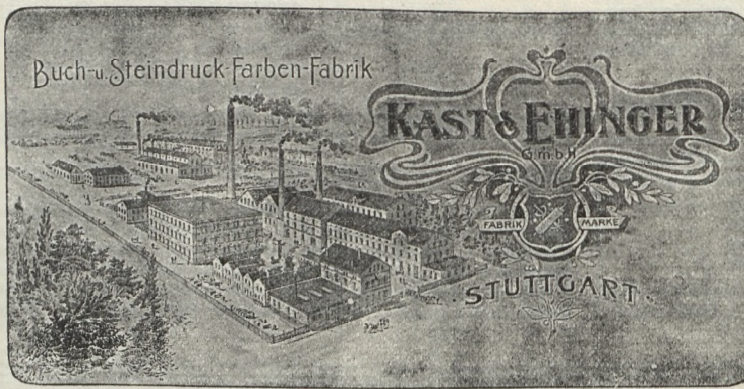
Szaklapokat meg -könyveket

(bárminő nyelvűeket) vásárol, esetleg csereberél fővárosi szaktárs. Címe a kiadóban.

Megjelent és Bózsik István szakköri pénztárosnál (Budapest VIII, Sándor-tér 4. sz., vagy Vármegye-utca 11. sz. alatt) kapható:

a Könyvnyomdászok Szakköre továbbképző tanfolyamainak 1907-1908. évi értesítője.

Igen díszes kiállítású füzet 18 műmelléklettel; ára szakköri tagoknak 1, nemtagoknak 2 kor.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER

GR 6. m. b. H. 2020

világhíró gyártmányul a st. louis-i világkiállításán a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. — Főgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban.

Képvisező Ausztria-Magyarors. részére:

Carmine Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

OTT H. ADOLF

BÉCSI KÖNYV- ÉS KÖNYVOMDAI FESTÉKGYÁR

WIEN, XI., FICKEYSTRASSE 13.

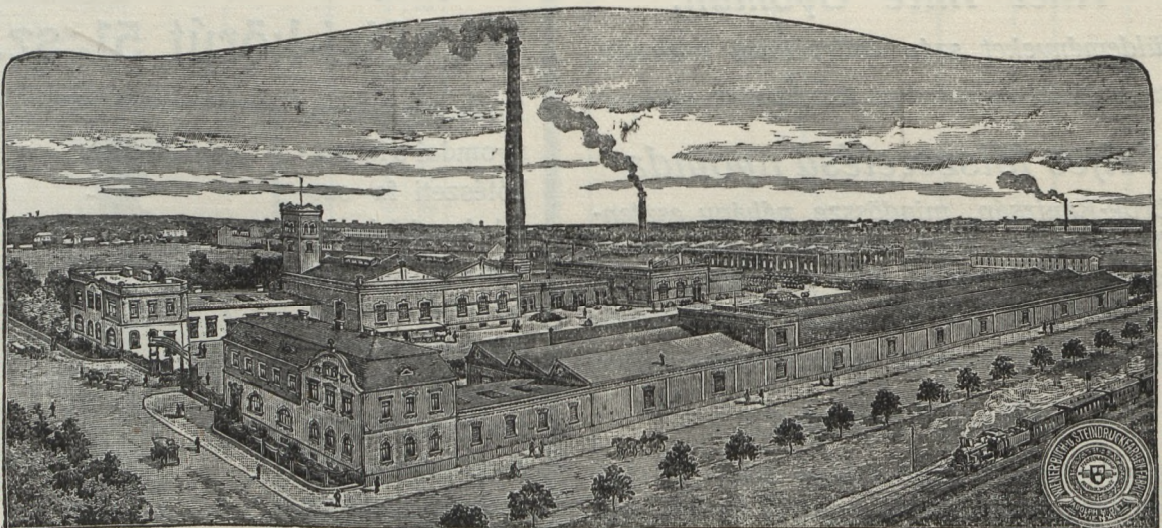
Magyarországi vezérképviselő és bizományi raktár:

BALOG MIKSA ÉS TÁRSA

GRAFIKAI SZAKÜZLET,

BUDAPEST, VI. KERÜLET, KIRÁLY-UTCA 70.

Telefon: 80-23.

FEKETE ÉS SZÍNES KÖNYV- ÉS KÖNYVOMDAI, FÉNY- ÉS BÁDOGNVOMDAI, VALAMINT KÖNYVKOTÓI ÉS UJSÁGFESTÉKEK, KENCÉK ÉS HENGERANYAGOK GYÁRA.

Távíratí cím: WIENERFARBEN.

Koblinger Gyula fotocinkográfiai műintézete.

Budapest VII, Csengery-utca 22. szám (telefon 14-61).

Készít mindennemű kliséket művekhez, folyóiratokhoz, árjegyzékekhez meg hirdetésekhez. Építészeti stb. terveket fotolitográfiailag sokszorosít. — Alapítás éve 1892.

Könyv- és kő- nyomdai festékgyár **Wüste F.**

Iroda és raktár: Budapest VI, Gyár-utca 62. szám.

Gyárt: könyv- meg kőnyomdák számára való színes, valamint réznyomáshoz szükséges minden fajtájú és színű festékeket. — Hengeranyag- és kence-gyár.

Telefon- szám 14—16. **Carmine Hugó** Telefon- szám 14—16.

gép- és szerszámgyára Budapest VI, Király-utca 26.

Alapított 1878-ban. Főüzlet és gyár: Wien VII, Burggasse 90. Alapított 1878-ban.

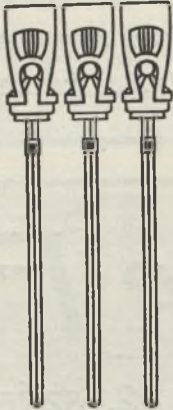
A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. Nyomdafestékek, kencék és hengeranyagok nagy raktára **Kast és Ehinger** G. m. b. H. stuttgarteri és feuerbachi gyáraiból.

Fiókgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban. A párisi kiállításon grand prix-vel és két aranyéremmel, a st.-louisi kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Képviseletek: KONIG ÉS BAUER, Würzburg; HUGO KOCH, AUGUST FOMM és K. GEBLER, Lipcse; GEORGE MANN & CO, London, litográfiai rotációs gépek gyára.

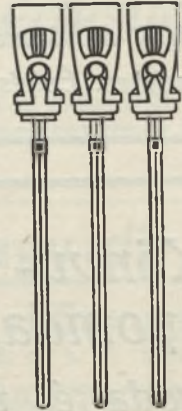
LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR A BIRODALOMBAN.

Magyar gyorsajtógyár

**Kaiser Lajos és Kaiser Károly
Budapest VIII, József-utca 56. sz.**

Egyszerű gyorsajtók vasuti szerkezettel, 2 és 4 hengerrel. Egyszerű gyorsajtók körbenforgással, 2 és 4 hengerrel. Kromo- és autotípia-gépek front-kirakóval vagy a nélkül. Rotációs s kétszín-nyomó gépek. Gyorsan futó "Rapid". Meglepő munkaképesség: óránként 1800 pld. minden megerőltetés nélkül. A legtökéletesebb festékdörzsölés. Erős és szilárd szerkezet. Könnyű és pontos járás. Maszatolás kizárva.

Mindenki, mielőtt gépet venne, saját érdekében kérjen ajánlatot!

Telefon 54—48.

Check-conto 9164.

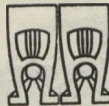
Kurzweil János és Társa

egy-
sítve: **Berger & Wirth lipcsei festékgyárosokkal.**

Első magyar könyv- és könyomdai festék- és hengeranyag-gyár.

**Gyártelep: Budapest IX,
Márton-utca 19. sz. alatt.**

Telefon 56—64.

**Városi iroda: Budapest V,
Aulich-utca 7. sz. alatt.**

Telefon 76—44.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festékek, kencék, bronzok a grafikai iparágak részére. Hengeröntő műhely lapos és körforgó gépekhez. Olcsóbb és jobb a házi öntésnél. Patent, Victoria és Bianca hengeranyag kockázott és sima táblákban. Szedővasak igazítható feszítővel, szabadalmazott saját találmány, 47.004. és 53.406. sz. osztr.-magy. szabadalom. Számos helyen kitüntetve.

Fiókgyárak: Berlin, Barmen, Florenc, London, New-York, Páris, Szentpétervár.

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest, Sándor tér 4. vagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905—1906-iki szaktanfolyamainak értesítője. ◊

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

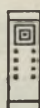
Ára 1 korona. Vidékre 1 korona 10 fillér.

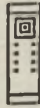
BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. ◊ Legnagyobb választék orosz betűkből. ◊ Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. ◊ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17

a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Baer Ottó festékgyárai.

Telefon:
93—29.

A grafikai iparágakhoz szükséges összes
□ fekete és színes festékek gyártása. □

Telefon:
93—29.

Különlegesség: a „VORAN” kő- és könyvnyomdai fekete festék; eddig felülmulhatatlanul gyorsan szárad.

Grafikai osztály:
A kő- és könyvnyomdai szakmához szükséges összes kellékek raktára.

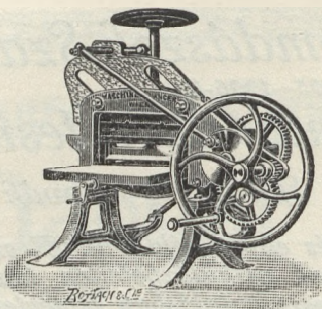
Vezérképviselője és nagy raktára
a „Chromo” altenburgi papírgyárnak,
J. Friedrich Daechsler langenalten-
heimi kőbányájának,
Hutter és Schrantz nemezgyárának.

Hengeranyaggyár és hengeröntő-
műhely.

Litográfiai kövek.

Kőrforgógép-nemez, könyvnyomdai gé-
pekhez való alátét-nemezek, stereo-
típiái matrica-nemezek. □

Budapesti gyártelep: VII. ker., Gizella-ut 53. szám.

Josef Anger

Gépgyár és
vasöntöde & Söhne

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papíros-gyarak, üzleti könyveket készítő gyarak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
Silberer A., Budapest, Dob-u. 53.

KÖNIG ÉS BAYER

— fotocinkográfiai műintézete —

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

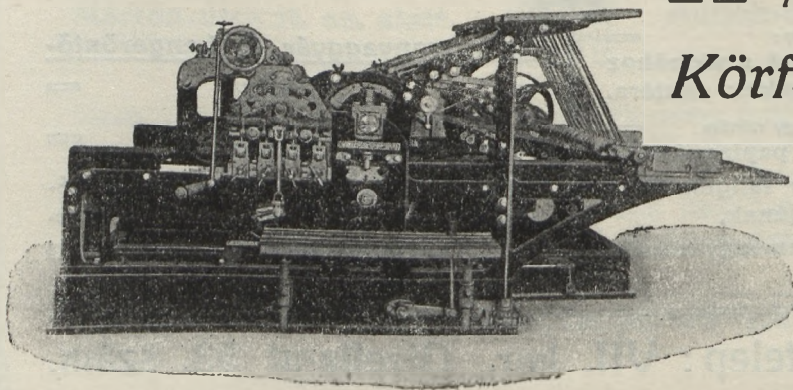
KLISÉK mindennemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kiülteben.

AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.
≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Házonkiültetvételek. —

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomdai gyorsajtók két- és négy pályás görgőjáratall. Kromotípiai gyorsajtók rövidített ivkivezetéssel, a gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatú gyorsajtók elől kirakóval. Könyomdai gyorsajtók görgőpályával. Könyomdai kéziasajtók.
— Könyvkötő-gépek. —

Körforgó nyomó- gépek

— ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ív nagyság számára. —

A keleti pályaudvarról				A nyugati pályaudvarról			
Vonat	óra	perc	Vonat	Vonat	óra	perc	Vonat
318	6:00	sz. v.	Hatvan	513	4:40	sz. v.	Délélfélt
28	6:35	gy. v.	Nagy-Kanisza, Triest	445	5:00	t.szz.	Tápióseő
1602	6:50	gy. v.	Kassa, Csorba	839	5:10	v. v.	Mánradna, Arad,
1002	7:00	"	Fiume, Torino, Róma,	809	5:20	sz. v.	N. Várud, Debrecen
903	7:10	"	Pécs, Vinkovce	860	5:30	sz. v.	Berlin, Rutka
904	7:20	"	Ujvidék, Belgrád	1707	5:45	sz. v.	Hatvan, Lavorne
1802	7:35	gy. v.	Ménfőcsanak, Nagy-szeben	807	6:00	sz. v.	M.-Sziget, Stanslau
402	7:50	sz. v.	Triest, Graz, Triest	808	6:05	sz. v.	Belgrád, Bona-Brod
330	7:55	sz. v.	Fehérgyarmat, Győr	11	6:35	sz. v.	Komárom
1508	8:00	sz. v.	Kassa, Lemb., M.-Sziget	109	6:35	sz. v.	Wien, Triest
1008	8:20	sz. v.	Kassa, Lemb., M.-Sziget	150	6:35	sz. v.	Lemberg, Kassa, M. Sziget
508	8:30	sz. v.	Wien, Berlin	913	6:50	sz. v.	Csorbá, Kassa
408	8:40	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	914	6:55	sz. v.	Kat., Brod, Eszék
1708	9:00	sz. v.	Bukarest, Bázias	507	7:30	sz. v.	Brassó, Kolozsvár
308	9:15	sz. v.	Lajosmizse, Keoskemét	819	7:35	sz. v.	Graz, Fehring
92	9:20	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	811	7:40	sz. v.	Gödöllő
20	9:30	sz. v.	Nagy-Kanisza	501	7:50	sz. v.	Hatvan
20	9:35	sz. v.	Budapest	509	8:00	sz. v.	Bukarest, Brassó
610	10:20	sz. v.	Delután	508	8:40	sz. v.	Csokó, Kassa
81380	10:30	sz. v.	Arad, Tóvis	509	8:40	sz. v.	Szabadka
810230	10:35	sz. v.	Szombathely, Wien	819	8:45	sz. v.	Fiume, Brod, Pécs
26	10:40	sz. v.	Hatvan	18	9:20	sz. v.	Győr, Székesfehérvár
822	10:50	sz. v.	Győr	911	9:40	sz. v.	Szabadka
1804	1:00	sz. v.	Fehérgyarmat, Pécs	507	9:50	sz. v.	Berlin, Rutka
1504	1:10	sz. v.	Kassa, Poppá, Pécs	21	10:35	sz. v.	Sopron, Győr
912	1:50	sz. v.	Szabadka, Bozama-Brod	210	10:35	sz. v.	Triest, Nagy-Kanisza
602	2:05	sz. v.	Wien, Pécs	321	12:10	sz. v.	Delután
404	2:15	sz. v.	Kassa, Lemberg	1005	12:10	sz. v.	Nagy-Kanisza
504	2:25	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	307	12:15	sz. v.	Tóvis, Arad, Püspökladány
32	2:35	sz. v.	Békéscsaba	308	12:15	sz. v.	Berlin, Rutka
812	2:40	sz. v.	Szolnok	309	12:15	sz. v.	Berlin, Rutka
810	2:40	sz. v.	Arad, Bukarest	310	12:15	sz. v.	Lomb. Lavorne
302	2:50	sz. v.	Piliscsaba	401	1:00	sz. v.	Konstantinápoly, Brod
324	2:50	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	903	1:05	sz. v.	Bukarest, Arad
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	904	1:15	sz. v.	Bukarest, Arad
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	503	1:40	sz. v.	Gyékényes, Eszék, Pécs, Brod
328	5:15	sz. v.	Szolnok	1501	1:45	sz. v.	Barca, Kassa
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	1502	1:45	sz. v.	Hatvan, Szerecs
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	1801	2:10	sz. v.	Békéscsaba
324	5:30	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	1802	2:10	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	323	4:50	sz. v.	Gödöllő
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	15	6:35	sz. v.	Győr
328	5:15	sz. v.	Szolnok	505	6:40	sz. v.	Brassó, Kolozsvár
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	327	6:55	sz. v.	Gödöllő
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	328	7:05	sz. v.	Gödöllő
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	329	7:05	sz. v.	Gödöllő
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	305	7:10	sz. v.	Berlin, Graz
328	5:15	sz. v.	Szolnok	805	7:20	sz. v.	Munkács, Máramarosziget
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	1009	8:15	sz. v.	Stanslau, M.-Sziget
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	333	8:30	sz. v.	Pécel
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	334	8:35	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	335	8:45	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	336	8:55	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	337	9:10	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	338	9:15	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	339	9:20	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	340	9:25	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	341	9:30	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	342	9:35	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	343	9:40	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	344	9:45	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	345	9:50	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	346	9:55	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	347	10:00	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	348	10:05	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	349	10:10	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	350	10:15	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	351	10:20	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	352	10:25	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	353	10:30	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	354	10:35	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	355	10:40	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	356	10:45	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	357	10:50	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	358	10:55	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	359	11:00	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	360	11:05	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	361	11:10	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	362	11:15	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	363	11:20	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	364	11:25	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	365	11:30	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	366	11:35	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	367	11:40	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	368	11:45	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	369	11:50	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	370	11:55	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	371	12:00	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	372	12:05	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	373	12:10	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	374	12:15	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	375	12:20	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	376	12:25	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	377	12:30	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	378	12:35	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	379	12:40	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	380	12:45	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	381	12:50	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	382	12:55	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	383	13:00	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	384	13:05	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	385	13:10	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	386	13:15	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	387	13:20	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	388	13:25	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	389	13:30	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	390	13:35	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	391	13:40	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	392	13:45	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	393	13:50	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	394	13:55	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	395	14:00	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	396	14:05	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	397	14:10	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	398	14:15	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	399	14:20	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	400	14:25	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	401	14:30	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	402	14:35	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	403	14:40	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	404	14:45	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	405	14:50	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	406	14:55	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	407	15:00	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	408	15:05	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	409	15:10	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	410	15:15	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	411	15:20	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	412	15:25	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	413	15:30	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	414	15:35	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	415	15:40	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	416	15:45	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	417	15:50	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	418	15:55	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz. v.	Kolozsvár, Tóvis, Szatm.	419	16:00	sz. v.	Békéscsaba
18	4:30	sz. v.	Békéscsaba	420	16:05	sz. v.	Békéscsaba
328	5:15	sz. v.	Szolnok	421	16:10	sz. v.	Békéscsaba
302	5:20	sz. v.	Arad, Bukarest	422	16:15	sz. v.	Békéscsaba
304	5:25	sz. v.	Piliscsaba	423	16:20	sz. v.	Békéscsaba
1004	4:10	sz.					

**Budapest—Fiume (hajóval)—Venezia—Firenze—
Roma—Napoli—Palermo.**

700	410	ind.	Budapest k. p. u.	é. k.	750	935
217	1184	é. k.	Zágráb . . .	ind.	1224	215
739	505	"	Fiume . . .	é. k.	600	755
185	3700	ind.	Fiume . . .	é. k.	8500	600
2670	3500	é. k.	Venezia . . .	ind.	3700	1800
955	1045	ind.	Venezia . . .	é. k.	423	105
1031	1182	"	Padova . . .	ind.	205	145
1219	205	"	Bologna . . .	ind.	205	1030
417	638	"	Firenze . . .	ind.	600	610
1040	110	"	Roma . . .	ind.	200	1050
650	634	"	Napoli . . .	ind.	840	800
900	233	é. k.	Palermo . . .	ind.	1900	600

1 Kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton.
2 Szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton, vasárnap.
3 Hétfőn.

**Budapest—Fiume (hajóval)—Ancona—Roma—
Napoli—Palermo.**

700	410	ind.	Budapest k. p. u.	é. k.	750	935
217	1134	é. k.	Zágráb . . .	ind.	1234	215
739	605	"	Fiume . . .	é. k.	600	755
185	3700	ind.	Fiume . . .	é. k.	4500	6000
2670	3500	é. k.	Ancona . . .	ind.	4500	2330
955	1045	ind.	Ancona . . .	é. k.	600	802
1031	1182	"	Roma . . .	ind.	1020	1200
1219	205	"	Napoli . . .	ind.	690	514
417	638	"	Palermo . . .	ind.	600	937
1040	110	"	Palermo . . .	ind.	600	937
650	634	"	Palermo . . .	ind.	600	937
900	233	é. k.	Palermo . . .	ind.	600	937

1 Hétfőn, pénteken, 2 Keddén, szombaton, 3 Szerdán.
4 Csütörtökön, 5 Szombán, 6 Vasárnap.

**Budapest—Zágráb—Brod—Sarajevo—Mostar—
Grazosa—Zelenika.**

700	820	ind.	Budapest keleti p. u.	é. k.	815	935
217	837	é. k.	Zágráb . . .	ind.	720	218
671	305	"	Brod . . .	ind.	1238	1025
635	400	"	Bosznabrod . . .	ind.	1156	1006
705	510	ind.	Bosznabrod . . .	é. k.	1105	910
530	415	é. k.	Sarajevo . . .	ind.	1212	1100
1216	410	é. k.	Mostar . . .	ind.	910	910
530	1125	é. k.	Urkopje . . .	ind.	1027	935
600	1234	é. k.	Grazosa (Ragusa) . . .	ind.	935	935
519	1234	é. k.	Urkopje . . .	é. k.	1018	1018
900	1234	é. k.	Zelenika . . .	ind.	700	700

**Budapest—Kassa—Oderberg—Breslau—
Berlin—Hamburg.**

705	216	940	ind.	Budapest k. p. u.	é. k.	695	100	935
1050	538	311	é. k.	Miskolc . . .	ind.	111	941	630
210	1024	1008	"	Bátyú . . .	ind.	525	445	804
530	228	441	"	Lawoczne . . .	ind.	1249	1224	1202
615	225	615	ind.	Lawoczne . . .	é. k.	1183	1140	1152
915	455	815	é. k.	Serj . . .	ind.	940	920	940
1100	725	1100	é. k.	Lemberg . . .	ind.	780	622	730
915	815	"	é. k.	Odessza . . .	ind.	1157	816	1157
1045	815	"	é. k.	Kiew . . .	ind.	915	915	915
1045	815	"	é. k.	Moszkva . . .	ind.	910	622	910

**Budapest—Kassa—Oderberg—Breslau—
Berlin—Hamburg.**

630	810	150	846	ind.	Budapest k. p. u.	é. k.	815	155	845	1032
110	1248	514	139	é. k.	Miskolc . . .	ind.	256	1023	310	657
114	339	700	451	"	Kassa . . .	ind.	1200	830	1145	521
825	247	1802	508	"	Oderberg . . .	ind.	1115	115	1215	955
906	324	"	610	ind.	Oderberg . . .	é. k.	940	1255	1150	940
1140	525	"	1035	é. k.	Breslau . . .	ind.	640	1005	640	610
525	1116	"	523	é. k.	Berlin (Gendrich) . . .	ind.	131	438	1251	1131
950	452	"	950	é. k.	Hamburg . . .	ind.	423	1232	735	44

I. Julius 1-6-1 szeptember 15-ig.

**Budapest—Bartka—Oderberg—Breslau—Berlin—
Hamburg.**

915	330	560	1110	ind.	Budapest k. p. u.	é. k.	510	950	1245	915
1122	444	793	138	é. k.	Hertzen . . .	ind.	200	739	138	825
805	1030	425	1147	"	Bartka . . .	ind.	952	950	548	243
1217	27	955	503	é. k.	Oderberg . . .	ind.	1118	510	*115	955
329	863	610	"	ind.	Oderberg . . .	é. k.	940	485	1235	910
525	215	1035	"	é. k.	Breslau . . .	ind.	610	215	1005	610
1116	849	526	"	é. k.	Berlin (Gendrich) . . .	ind.	181	884	439	131
452	520	950	"	é. k.	Hamburg . . .	ind.	443	1138	1232	443

* Julius 1-6-1 szeptember 15-ig.

**Budapest—Zsolna—Oderberg—Breslau—Berlin—
Hamburg.**

700	920	610	920	ind.	Budapest k. p. u.	é. k.	695	930	555	945
950	158	915	11	é. k.	Galántha . . .	ind.	209	705	119	655
183	820	1234	716	"	Zsolna . . .	ind.	916	510	718	320
610	121	302	1208	é. k.	Oderberg . . .	ind.	610	115	340	955
329	329	"	"	ind.	Oderberg . . .	é. k.	438	1255	940	940
1035	526	"	"	ind.	Breslau . . .	ind.	215	1005	610	610
525	1116	"	"	é. k.	Berlin (Gendrich) . . .	ind.	834	439	1131	1131
950	452	"	"	é. k.	Hamburg . . .	ind.	1136	1232	735	443

**Budapest—Wien—Passau—Nürnberg—Cöln—Lige—
Bruxelles—Ostende—London.**

1121	208	411	é. k.	Budapest k. p. u.	é. k.	1216	135	434
1212	214	443	"	Baden-Baden . . .	ind.	1203	118	423
1121	134	340	é. k.	Karlsruhe . . .	é. k.	1245	208	502
1245	257	509	é. k.	Strassburg . . .	ind.	1105	1280	343
820	1121	1215	"	Paris (Gendrich) . . .	ind.	1220	1030	720
504	1045	"	é. k.	London (Gendrich) . . .	ind.	900	*230	1100

* Folkestone-n át.

**Budapest—Wien—Passau—Nürnberg—Cöln—Lige—
Bruxelles—Ostende—London.**

100	280	1000	ind.	Budapest k. p. u.	é. k.	746	140	1105
550	558	445	é. k.	Marchoegg . . .	ind.	1240	1010	749
508	537	500	ind.	Marchoegg . . .	é. k.	1230	1095	742
700	735	620	é. k.	Wien St. E. G. ind.	ind.	1055	905	645
735	705	690	ind.	Wien St. E. G. é. k.	ind.	1054	835	641
800	735	725	é. k.	Wien Westhof . . .	ind.	1005	804	610
1045	830	720	ind.	Wien Westhof . . .	é. k.	920	780	625
940	215	150	é. k.	Passau . . .	ind.	341	155	1236
401	460	408	é. k.	Passau . . .	ind.	340	127	1207
756	438	438	é. k.	Regensburg . . .	ind.	134	1148	1019
1023	615	400	"	Nürnberg . . .	ind.	1142	923	810
1234	902	805	"	Frankfurt a. M. . .	ind.	932	720	604
1188	1115	"	"	Witzsburg . . .	ind.	691	437	634
1140	340	510	"	Ostl . . .	ind.	2200	1235	1200
1023	716	731	"	Aachen . . .	ind.	1010	1034	1034
602	800	821	"	Lige . . .	ind.	625	800	871
760	1023	1023	"	Bruxelles . . .	ind.	500	618	637
952	119	"	"	Ostende (Gendrich) . . .	ind.	843	420	420
612	1045	"	"	London (Gendrich) . . .	ind.	910	900	900

1 Coblenzen át, 2 Niederzahnsteinon át, 3 Julius 1-6-1.

Közvetlen vonatszekekötések

Budapest

és a magyar királyi államvasutak, valamint az azon túl fekvő cselekvő vasutak több állomásai között.

Budapest—Fiume—Venezia—Milano—Genova—Nico (Nizza)—Gannes—Marseille.

410	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	12:5
1134	érk.	Zágráb m. á. v.	ind.	4:48
505	"	Fiume	ind.	10:10
521	↓ ind.	Fiume	érk.	10:11
921	↑ ér.	Trieszt	ind.	6:15
*215	↑ ér.	Venezia	ind.	8:25
416	"	Verona	ind.	10:20
720	"	Milano	ind.	7:45
1159	"	Genova	ind.	2:50
516	"	S-Remo	ind.	9:07
650	"	Nico (Nizza)	ind.	5:15
747	"	Cannes	ind.	8:50
1130	↓	Marseille	ind.	7:38

§ Portogriaton át.

Budapest—Fiume (hajóval)—Venezia—Milano—Genova—Nico (Nizza)—Gannes—Marseille.

700	410	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	7:30	
217	1134	érk.	Zágráb	ind.	12:24	
759	505	"	Fiume	ind.	6:07	
815	hajó- val	↑ 8:00	ind.	Fiume	érk.	8:50
2 600	↑ 8:50	↑ 8:50	hajó- val	↑ 1:00	↑ 2:00	
720	1105	ind.	Venezia	érk.	4:23	
913	143	érk.	Verona	ind.	2:21	
1200	665	"	Milano	ind.	1:50	
510	1015	"	Genova	ind.	6:57	
1009	303	"	S-Remo	ind.	10:00	
1250	427	"	Nico (Nizza)	ind.	6:50	
142	531	"	Cannes	ind.	5:14	
153	1039	↑ ér.	Marseille	ind.	5:14	

1. Kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton.
2. Szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton, vasárnap.
3. Hétfőn.

Budapest—Fiume—Venezia—Firenze—Roma—Napoli—Palermo.

410	1045	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	12:15
1134	1035	érk.	Zágráb	ind.	4:48
605	692	"	Fiume	ind.	10:40
521	501	↓ ind.	Fiume	érk.	10:41
921	615	↑ ér.	Trieszt	ind.	6:35
1 215	915	↑ ér.	Venezia	ind.	8:25
989	1009	"	Padova	ind.	7:08

Budapest—Belgrad—Sofia—Konstantinápoly.

710	745	820	2 1120	↑ Post k. p. u.	érk.	10:5
1214	738	1038	8 530	↑ ér.	Belgrad ind.	5:41
1556	812	1115	8 550	↑ ér.	Belgrad ind.	4:45
1620	740	1135	330	↑ ér.	Sofia ind.	5:42
930	1007	1071	↑ ér.	Varna ind.	8:10	
1007	502	8 833	↑ ér.	Philippopol ind.	11:25	
1001	4 123	↑ ér.	Belgrad ind.	6:52		
747	4 1017	↑ ér.	Konstantinápoly ind.	7:53		

1. Csak május 14-től, 2. Indul Budapest nyugati pályaudvarról
kedden, csütörtökön és vasárnap, 3. Hétfőn, szerdán és pénteken
Kedden, csütörtökön és szombaton, 5. Érseki Budapest nyugati
pályaudvarra kedden, csütörtökön és szombaton, 7. Kelesei pályaudvarra

Budapest—Orsova—Verciovoa—Bukarest—Constanța—Konstantinápoly.

940	920	905	915	930	↑ ér.	Budapest ny. p. u.	érk.	12:50
962	922	926	4 451*	↑ ér.	Orsova ind.	8 501*	945	750
718	100	143	4 857*	↑ ér.	Verciovoa ind.	8 915*	143	225
781	120	239	4 907*	↑ ér.	Verciovoa ind.	6 245*	1250	215
915	302	490	4 1037*	↑ ér.	Verciovoa ind.	8 838*	1285	953
1215	659	883	4 1287*	↑ ér.	Bukarest ind.	8 1259*	811	1152
680	1150	540	4 540*	↑ ér.	Bukarest ind.	8 815*	1140	650
725	490	735	4 550*	↑ ér.	Bukarest ind.	8 750*	983	1206
165	1010	145	4 1002*	↑ ér.	Constanța ind.	8 125*	245	630
111	1130*	1130*	↑ ér.	Constanța ind.	7 1000*	8 1000*	7 1000*	8 1000*
2130	2130*	2130*	↑ ér.	Konstantinápoly ind.	8 1000*	8 1000*	8 1000*	8 1000*

1. Hétfővel csütörtök, vasárnap, 2. Hétfővel péntek, hétfő,
3. Szerda, szombat 4. Csütörtök, vasárnap, 5. Hétfő, csütörtök,
6. Vasárnap, szerda, 7. Hétfővel Vasárnap, szerda,
8. Hétfővel keddi, szombat. 9. Kaljei és osztrák expresszvonat

Budapest—Kolozsvár—Predeal—Bukarest.

830	915	↑ ind.	Budapest ny. p. u.	érk.	7:50
808	271	↑ ér.	Nagyvárad ind.	2:29	11:14
827	569	"	Kolozsvár ind.	11:10	6:48
713	203	"	Brassó ind.	2:45	7:80
111	381	"	Predeal ind.	1:12	3:52
Keddi- naponként	319	↑ ind.	Predeal	érk.	12:14
387	604	↑ ér.	Sigaia ind.	1:27	2:87
825	920	↑ ér.	Bukarest	ind.	11:50

Budapest—Arad—Predeal—Bukarest.

800	1230	200	↑ ind.	Budapest k. p. u.	érk.	12:25
930	900	654	↑ ér.	Arad ind.	5:09	8:13
1125	831	1187	↑ ér.	Arad ind.	9:38	11:25
141	901	432	"	Brassó ind.	2:45	10:25
111	901	617	"	Predeal ind.	1:19	4:07
930	921	701	↑ ind.	Bukarest ind.	1:34	4:07

Budapest keleti p. u.—Wien—Prag—Karlsbad—Mariasbad—Franzensbad.

1230	1230	140	1038	↑ ind.	Budapest k. p. u.	érk.	6:25
210	559	545	507	↑ ér.	Bruck-Királyhida ind.	11:38	9:30
224	615	622	518	↑ ér.	Bruck-Királyhida ind.	11:21	9:16
935	750	640	632	↑ ér.	Wien St. E. G. ind.	9:50	8:50
550	9 25	700	↑ ind.	Wien St. E. G. ind.	9:40	7:10	
635	5 27	249	↑ ér.	Prag ind.	7:50	11:5	
1115	9 24	755	↑ ér.	Karlsbad ind.	11:21	7:21	
824	11 55	1053	↑ ér.	Mariasbad ind.	8:33	5:45	
1245	12 48	915	↑ ér.	Franzensbad ind.	9:26	4:00	

Budapest nyugati p. u.—Wien—Prag—Karlsbad—Mariasbad—Franzensbad.

920	230	5 05	1000	↑ ind.	Bpest ny. p. u.	érk.	7:45
400	558	8 27	4 45	↑ ér.	Marchegg ind.	12:40	10:10
420	557	8 27	5 00	↑ ind.	Marchegg ind.	12:15	10:35
639	655	Stadlam	6 50	↑ ér.	Wien St. E. G. ind.	10:50	9:50
550	9 25	700	↑ ind.	Wien St. E. G. ind.	9:40	7 10	
635	5 24	249	↑ ér.	Prag ind.	7:50	11 15	
1115	9 24	750	↑ ér.	Karlsbad ind.	11:21	7 21	
1245	12 48	1053	↑ ér.	Mariasbad ind.	8:33	5 45	

Budapest Wien—Innsbruck Zurich—Basel—Paris.

205	1090	↑ ind.	Budapest k. p. u.	érk.	1:35
545	501	↑ ér.	Bruck-Királyhida ind.	9:33	
652	613	↑ ind.	Bruck-Királyhida ér.	9:46	
640	632	↑ ér.	Wien St. E. G. ind.	8:50	
280	1000	↑ ind.	Budapest ny. p. u.	érk.	1:40
533	445	↑ ér.	Marchegg ind.	10:10	
557	500	↑ ind.	Marchegg ind.	10:05	
655	630	↑ ér.	Wien St. E. G. ind.	9:05	
705	650	↑ ind.	Wien St. E. G. ér.	8:35	
755	725	↑ ér.	Wien Westhlf ind.	8:05	
800	1000	↑ ind.	Wien Westhlf ind.	7:05	
710	1005	↑ ér.	Innsbruck ér.	6:35	
1102	210	↑ ér.	Feldkirch	2:17	
1130	315	↑ ér.	Zürich	2:08	
209	650	↑ ér.	Zürich Hauptb. ind.	11:15	
457	820	↑ ér.	Luzern	9:15	
615	930	↑ ind.	Bern	6:50	
1110	1110	↑ ind.	Fassano	2:25	
857	118	↑ ér.	Geneve	1:00	
935	725	↑ ind.	Zürich Hauptb. ér.	10:35	
412	905	↑ ér.	Basel ind.	8:50	
1135	545	↑ ér.	Farris Mt. (Hof) ind.	10:15	

Salzburgen át.
Strassburg—Paris—London.

Magyar királyi államvasutak nyári menetrendje.

A Budapest ny. p. n.—Párkány-Nána, Budapest k. p. n.—Bicske, Budapest k. p. n.—Gödöllő-Hatvan és Budapest k. p. n.—Szolnok között közlekedő
Érvényes 1905. évi május hó 1-től. Kérvényes 1905. évi május hó 1-től.

Budapest ny. p. u.—Párkány-Nána és vissza.

Allomások	Budapest ny. p. u.		Párkány-Nána		és vissza	
	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.
Budapest ny. p. u. ind.	5 33	5 49	6 00	7 00	8 45	9 20
Rákospalota-Ujpest	148	152	150	150	154	148
Vác	5 51	6 07	6 18	7 01	8 18	9 00
Nagyváros	6 37	6 53	7 04	7 84	9 48	10 10
Párkány-Nána	7 50	8 06	8 20	9 00	10 25	11 25

Allomások

Allomások	Budapest ny. p. u.		Párkány-Nána		és vissza	
	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.
Párkány-Nána ind.	4 38	4 54	5 22	6 22	8 22	8 28
Nagyváros	5 10	5 26	6 00	7 00	9 00	9 06
Rákospalota-Ujpest	5 07	5 23	6 20	7 14	9 14	9 20
Budapest ny. p. u.	5 25	5 41	6 55	7 55	9 55	10 01

Budapest k. p. u.—Bicske és vissza.

Allomások	Budapest k. p. u.		Bicske		és vissza	
	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.
Budapest k. p. u. ind.	5 25	5 41	6 00	7 00	8 22	8 28
Bicske	5 31	5 47	6 06	7 06	8 28	8 34
Budapest k. p. u.	5 49	6 05	6 30	7 30	8 52	8 58

Budapest k. p. u.—Hatvan.

Allomások	Budapest k. p. u.		Hatvan	
	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.
Budapest k. p. u. ind.	5 25	5 41	6 00	7 00
Hatvan	5 31	5 47	6 06	7 06
Budapest k. p. u.	5 49	6 05	6 30	7 30

Budapest k. p. u.—Szolnok.

Allomások	Budapest k. p. u.		Szolnok	
	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.
Budapest k. p. u. ind.	5 25	5 41	6 00	7 00
Szolnok	5 31	5 47	6 06	7 06
Budapest k. p. u.	5 49	6 05	6 30	7 30

Hatvan—Budapest k. p. u.

Allomások	Hatvan		Budapest k. p. u.	
	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.
Hatvan ind.	5 31	5 47	6 06	7 06
Budapest k. p. u.	5 37	5 53	6 06	7 06
Hatvan	5 43	5 59	6 12	7 12

Szolnok—Budapest k. p. u.

Allomások	Szolnok		Budapest k. p. u.	
	Szv.	Gy.	Szv.	Gy.
Szolnok ind.	5 31	5 47	6 06	7 06
Budapest k. p. u.	5 37	5 53	6 06	7 06
Szolnok	5 43	5 59	6 12	7 12

* A 113. sz. személyvonatnál az egy óra szülő szomszédos forgalmat menefegyék érvénytelenek.
 ** A 113. sz. személyvonatnál az egy óra szülő szomszédos forgalmat menefegyék érvénytelenek.
 † A 113. sz. személyvonatnál az egy óra szülő szomszédos forgalmat menefegyék érvénytelenek.
 ‡ Vészt. és ünnepnapokon, május 17-től kezdődő szeptember 18-ig közlekedik.
 § Vészt. és ünnepnapokon, május 17-től kezdődő szeptember 18-ig közlekedik.
 ¶ Vészt. és ünnepnapokon, május 17-től kezdődő szeptember 18-ig közlekedik.
 * Vészt. és ünnepnapokon, május 17-től kezdődő szeptember 18-ig közlekedik.

Magyar Nyomdászok Évkönyve 1908. évre.

Huszonharmadik évfolyam.

Szerkesztette: **Novák László.**

Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre Budapesten.

Terjedelme több mint tizenegy ív, mellékleteinek száma nyolcvan. Kiállítás és tartalom dolgában fölülmúlja az összes korábbi köteteket. Ára 3 kor., póstán küldve 3.76 kor.

Megrendelhető — amíg a csekély készlet tart — **Bozsik István** szakköri pénztárosnál **Budapesten, VIII, Sándor-tér 4. szám.**

Bozsik István szakköri pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4, Gutenberg-Otthon) kapható:

A magyar állam nyomdászattörténeti térképe.

Tervezte és magyarázó szöveggel ellátta: **Firtinger Károly.** — Ára 60, póstán küldve 70 fillér. Évkönyv-vásárlók fél áron kapják.

REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET

WESZELY LIPÓT ÉS TÁRSA

KLISEK

BUDAPEST
V. Dorottya-utca 11.

AUTOTIPIA · FOTOTIPIA
KROMOTIPIA · FOTOLITO
MINDENNEMŰ RAJZOKAT

A LEGJOBB KIVITELBEN.

BEIT & CO.
HAMBURG
DRUCKFARBEN
FABRIKEN

Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-u'ca 13.

Ne vásároljon semmiféle vágógépet !!

mielőtt erről szóló árjegyzéket nem hozatott **Krause Károly** lipcsei gyárából, vagy ennek képviselőjétől: **Kaufmann Gyulától**, Budapest, VII. ker., Kertész-utca 37. szám alatt.

Bélyegző-metszés.
Mechanikai műhely.
Galvanoplasztika.

Ólomzár-gyártás.
Tömöntöde.
Rézlénia-gyártás.

Első magy. betűöntöde

☐ részvény-társaság ☐

Budapest VI, Dessewffy-utca 32. sz.

Telefonszám 23—70.

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német,
tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből,

körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá a legkülönbözőbb ékezetűkből és
egyéb nyomdai felszerelvényekből. Egész
nyomdai berendezések jutányos árban és

gyorsan fogatosítanak.

ÜNDONSÁG!

ÜNDONSÁG!

Egyetemes tabella-alapzat

Czettel és Bendtner szabadalma.

